

Emma Hyyppä

MIXED ZONE, MIXED FEELINGS
Urheilijoiden ja toimittajien vuorovaikutus arvokilpailujen
suorissa lähetyksissä

TIIVISTELMÄ

Emma Hyyppä: Mixed zone, mixed feelings. Urheilijoiden ja toimittajien vuorovaikutus arvokilpailujen suorissa lähetyksissä
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan maisteriohjelma
Toukokuu 2024

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan suomalaisten yleisurheilijoiden ja toimittajien vuorovaikutusta kilpailun jälkeisissä haastattelutilanteissa, erityisesti arvokilpailujen suorissa televisiolähetyksissä. Tutkimus keskittyy mixed zone -alueella tehtäviin televisiohaastatteluihin, jotka ovat urheilijoiden ensimmäinen kontakti mediaan suorituksen jälkeen. Tutkimus tuo esille urheilijoiden ja toimittajien käsityksiä urheilumediasta, televisiosta ja julkisuudesta, ja siinä selvitetään, miten nämä käsitykset vaikuttavat osapuolten toimintaan mixed zonella.

Tutkimuksen viitekehys pohjautuu urheilun ja median suhteeseen, joka on oleellinen erityisesti televisoidun urheilun kontekstissa, sillä suorat lähetykset tavoittavat laajan yleisön. Urheilua kulutetaan yhä monipuolisemmin digitalisaation ja sosiaalisen median ansiosta, mikä on vaikuttanut myös television asemaan yhteiskunnassa. Aiheeseen liittyvässä aiemmassa tutkimuksessa käsitellään haastattelemista televisiossa sekä urheilujournalismin suhdetta journalismiin.

Tutkielman empiirinen aineisto kerättiin teemahaastatteluilla ja analysoitiin teemoittelemalla. Haastateltavista kuusi oli kansainvälisen tason yleisurheilijoita, kolme televisiotoimittajaa ja yksi lehtitoimittaja.

Tämän tutkimuksen analyysin perusteella televisio vaikuttaa merkittävästi toimittajien ja urheilijoiden toimintaan haastattelupisteellä. Käytävissä on rajallinen tila ja aika, minkä lisäksi mixed zone -haastatteluja ohjailevat niiden sisältöön liittyvät normit. Osapuolet suhtautuvat toisiinsa pääasiassa myönteisesti, mutta haastattelutilanteisiin liittyy myös ristiriitoja ja haasteita. Urheilijat pyrkivät hillitsemään omaa tunneilmaisuaan ja kiillottamaan julkikuvaansa. Toimittajien tavoitteena on saada esiin aitoja tunnereaktioita, jotka palvelevat heidän työnantajansa eli televisioyhtiön intressejä ja ruokkivat yleisön kiinnostusta. Samalla toimittajat pyrkivät empaattisuuteen ja suhteiden ylläpitämiseen.

Tutkimus tarjoaa uutta tietoa urheilun ja television sekä urheilijoiden ja toimittajien välisistä suhteista. Analyysi osoittaa, että televisiolla on edelleen vankka asema urheilutapahtumissa. Lyhyitä mixed zone -haastatteluja pidetään merkittävänä osana urheilukilpailujen televisiointia, eivätkä toimittajat ja urheilijat koe tarvetta muuttaa nykyisiä käytäntöjä.

Avainsanat: urheilumedia, urheilujournalismi, haastatteleminen, televisio, mixed zone, huippu-urheilu

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS.....	4
	2.1 Urheilutapahtuma mediatapahtumana.....	4
	2.2 Urheilu televisiossa.....	9
	2.3 Globaali urheilumediabisnes.....	11
	2.4 Suurtapahtumien poliittisia ulottuvuuksia.....	14
3	URHEILUJOURNALISMIN SUHDE JOURNALISMIIN.....	17
	3.1 Median ja urheiluväen suhde.....	20
	3.2 Haastattelemine televisiossa.....	23
4	EMPIIRINEN TUTKIMUSASETELMA.....	29
	4.1 Tutkimusaineisto.....	29
	4.2 Teemahaastattelut.....	31
	4.3 Aineiston analyysi.....	33
5	ANALYYSIN TULOKSET.....	36
	5.1 Mixed zone yleisurheilukilpailuissa.....	36
	5.1.1 Näennäinen vapaaehtoisuus.....	39
	5.1.2 Mixed zone työpaikkana.....	42
	5.2 Televisiohaastattelujen sisältö.....	45
	5.3 Tunteet haastattelussa.....	49
	5.4 Kavereita vai vihamiehiä?.....	54
	5.5 Käsitteitä yleisöstä ja julkisuudesta.....	59
	5.5.1 Urheilijat ja julkisuus.....	64
	5.5.2 Mieluummin suorana kuin painettuna.....	66
	5.6 Urheilujournalismin muuttumaton ydin.....	68
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	73
	6.1 Tutkielman arviointi.....	76
	6.2 Ehdotuksia jatkotutkimukselle.....	77
	LÄHTEET.....	79
	LIITE 1: URHEILIJOIDEN HAASTATTELURUNKO.....	87
	LIITE 2: TOIMITTAJIEN HAASTATTELURUNKO.....	88

1 JOHDANTO

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin suomalaisten yleisurheilijoiden ja toimittajien vuorovaikutusta erityisesti kilpailuympäristössä. Tutkimuksessa painottuvat yleisurheilun arvokisojen suorissa televisiolähetyksissä tehtävät haastattelut sekä urheilijoiden ja toimittajien toiminta kilpailun jälkeen. Tutkielmassa selvitetään, minkälaista on toimittajien ja yleisurheilijoiden vuorovaikutus arvokilpailujen haastattelualueella eli mixed zonella, mitkä asiat toimintaan vaikuttavat ja mikä merkitys mixed zone -haastatteluilla on urheilukilpailujen televisioinnissa.

Mixed zone -toimittaja on usein ensimmäinen henkilö, jolle urheilija kilpailun jälkeen puhuu, mikä tekee haastattelutilanteista erittäin kiehtovan tutkimusaiheen. Ilon ja pettymyksen tunteenpurkausten takia monet mixed zone -haastattelut, joita hikihaastatteluiksikin kutsutaan, ovat jääneet Suomen urheiluhistoriaan ikimuistoisina. Vuoden 2014 talviolympialaisissa toimittaja Kaj Kunnas kertoi jääkiekkoilija Teemu Selänteelle, että hänkin itkee, ja haastattelu päättyi halaukseen kameran käydessä. Aina kilpailun jälkeiset kohtaamiset eivät ole kummallekaan osapuolelle helppoja tai mukavia. Vuonna 2009 pettynyt pituushyppääjä Tommi Evilä kyseenalaisti toimittaja Niki Juuselan ammattitaidon, eikä Seppo Rätty ollut juttutuulella jäätyään vuoden 1993 MM-kisojen keihäänheitossa karsintaan. Kun Rädyltä ei irronnut lausuntoa mixed zonella, toimittaja Bror-Erik Wallenius seurasi tätä stadionin ulkopuolelle. Sitkeän yrittämisen jälkeen Wallenius sai kuin saikin penseältä keihäänheittäjältä muutaman lyhyen vastauksen.

Kiinnostukseni tähän aiheeseen kumpuaa työstäni urheilutoimittajana Yleisradiossa. Olen työskennellyt muun muassa yleisurheilun televisiotuotannoissa, kuten MM- ja EM-kilpailuissa. Taustani vuoksi valitsin tutkielmani aiheeksi juuri yleisurheilun. Tutkielmaa varten olen haastatellut kuutta suomalaista kansainvälisen tason yleisurheilijaa ja kolmea televisiossa työskennellyttä tai edelleen työskentelevää urheilutoimittajaa sekä yhtä lehtitoimittajaa.

Yleisurheilulla on pitkät perinteet Suomen urheiluhistoriassa. 1920-luvun kolmissa olympialaisissa Suomi oli toiseksi paras maa heti Yhdysvaltojen jälkeen (Martiskainen 2016, 104). Seuraavan sadan vuoden aikana yleisurheilu on pysynyt valtavirtalajina, vaikka arvokilpailumenestys on ollut vaihtelevaa ja sen asemaa ovat tulleet haastamaan erityisesti joukkuelajit. Suomalaismediassa yleisurheilu on edelleen vahvasti esillä ja laji kiinnostaa suomalaisia. Yleisurheilu on suomalaisen aikuisväestön mielestä toiseksi kiinnostavin urheilulaji heti jääkiekon jälkeen, selviää sponsoroinnin ja viestinnän tutkimusyritys Sponsor Insightin alkuvuodesta 2024 teettämästä tutkimuksesta. Saman tutkimuksen mukaan suomalaisten suosikkiurheilija on seiväshyppääjä Wilma Murto (Sponsor Insight 2024.)

Mediassa esiintyminen kuuluu huippu-urheilijan ammattiin, ja lyhyet haastattelut kilpailun jälkeen ovat muodostuneet kiinteäksi osaksi urheilutapahtumien televisiointia. Mixed zone -haastattelualan toimintaperiaate on yksinkertainen: eri televisioyhtiöillä on oma karsinansa, johon urheilijat kulkevat heille annettua reittiä. Toimittajat saavat pyytää haastatteluun haluamansa urheilijan kilpailun päätyttyä. Haastattelut ovat tyypillisesti lyhyitä, noin 90 sekunnin mittaisia. Mixed zonen käytännöt on luotu palvelemaan toimittajaa, kuvaajaa televisioyhtiötä sekä haastateltavana olevaa urheilijaa. Tässä tutkimuksessa selvitän, miten urheilijat ja toimittajat arvioivat mixed zonen käytäntöjen toimivuutta.

Urheilulla ja medialla on toisiinsa kietoutunut, jopa symbioottinen suhde: urheilija tarvitsee mediaa ja media urheilijaa. Medioiden kuninkaana pidetyn television rooli on ollut huippu-urheilun historiassa merkittävä ja on sitä epäilemättä jatkossakin. Vaikka lineaarisen television katselu on osittain vaihtunut suoratoistopalvelujen käyttöön, määrittävät suorat televisiolähetykset pitkälti edelleen, mitä urheilutapahtumissa tapahtuu. Television antama kuva huippu-urheilusta ja urheilijoista on merkittävä, koska katsojien käsitykset ovat pitkälti näiden kuvien varassa.

Urheilumedia on laajentunut raportoimaan aiheista, jotka eivät liity urheilusuorituksiin ja tapahtumiin kentällä. Sukupuolten väliseen tasa-arvoon, mielenterveyteen, syrjintään ja häirintään liittyvät yhteiskunnalliset teemat ovat ajankohtaisia kaikessa journalismissa, myös

urheilun kontekstissa. Koska urheilumedia tavoittaa sellaisia ihmisiä, jotka eivät muuten seuraa mediaa, urheilujournalismi voi lisätä näiden yhteiskunnallisten ilmiöiden julkisuutta.

Tämän tutkielman tavoitteena on auttaa lukijaa ymmärtämään toimittajien ja urheilijoiden työskentelyä, myös sellaisissa tilanteissa, joita yleisö ei pääse television välityksellä näkemään. Haluan tutkielmassa avata toimittajien ja urheilijoiden kokemusten kautta työn olosuhteita ja muuttujia, joihin osapuolet eivät itse voi vaikuttaa. Parhaassa tapauksessa tämä pro gradu -tutkielma voi auttaa toimittajia, urheilijoita, tiedottajia ja muuta urheiluväkeä ymmärtämään toisiaan paremmin. Toivon, että tutkielman ansiosta voidaan kaventaa toimittajien ja urheilijoiden välistä kuilua, jotta toimiminen mixed zonella olisi jatkossa yhä sujuvampaa.

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

2.1 Urheilutapahtuma mediatapahtumana

Kun televisiosta näytetään olympialaisia, kuninkaallisia häitä tai ensimmäistä laskeutumista Kuuhun, muut tv-ohjelmat saavat väistyä. Tällaisia tapahtumia Daniel Dayan ja Elihu Katz kutsuvat globaaleiksi mediatapahtumiksi. Dayanin ja Katzin mukaan mediatapahtumat näyttäytyvät historiaa muuttavina ja ihmisten elämää mullistavina (Dayan ja Katz 1992, 12, 26.)

Mediatapahtumien tavoittavuus on valtavaa: Kansainvälisen olympiakomitean (KOK) mukaan Tokion kesäolympialaisia seurasi televisiosta maailmanlaajuisesti yli kolme miljardia ihmistä eli noin puolet koko maailman mahdollisesta televisioyleisöstä (KOK 2021). Suuret urheilutapahtumat ovat merkityksellisiä yhteiskunnalle ja kulttuurille, vaikka ne verhoutuvat pelillisen ja leikkisän ilmiönsä taakse.

Mediatapahtumien ydin on siinä, että ne tapahtuvat siinä hetkessä kuin katsoja näkee sen tapahtuvan televisioruudultaan, eli ne ovat suorita lähetyksiä. Mediatapahtuma on tarkasti etukäteen suunniteltu, julkistettu sekä markkinoitu (Brügger 2022), ja sen etenemistä ohjailee käsikirjoitus, joka määrittää juonen, hahmot sekä kohokohdat (Frosh ja Pinchevski 2018). Mediatapahtumassa televisioyhtiö vie katsojat lähetyksessä sellaisiin paikkoihin, joihin heillä ei muuten olisi pääsyä. Suora lähetys tavoittamattomasta paikasta tuo yhteiskunnalle arvokasta tietoa (Dayan ja Katz 1992, 5–6.).

Mediatapahtumat eivät ainoastaan keskeytä katsojien päivittäisiä rutiineja, vaan jyräävät tieltään sekä suorita että nauhoitettuja ohjelmia televisiokanavien ohjelmistosta (Brügger 2022, 39). Esimerkiksi studiossa kuvattu ja päivittäin nähtävä suora aamuohjelma ei ole edellä kuvatun kaltainen mediatapahtuma, koska se toistuu säännöllisesti eikä ole millään tavalla historiallinen tai poikkeuksellinen ohjelma.

Televisio välineenä tarjoaa televisioyhtiölle paljon valtaa medioituun tapahtumaan ja siihen, millaisena se katsojalle näyttäytyy television välityksellä (Brügger 2022, 39–40). Televisio pystyy ohjailemaan voimakkaasti mediatapahtuman kaikkia puolia. Tällaista kontrollia voi ostaa rahalla. Urheilun megatapahtumien, kuten olympialaisten, esitysoikeuksien hinnat kasvavat, ja samalla ovat kasvaneet televisioyhtiöiden vaatimukset tapahtuman järjestämiseen (Rivenburgh 2003, 36). Urheiluväki on hyväksynyt, että heidän pitää sopeutua “television tahtoon”. Useat urheilulajit ovat muuttaneet sääntöjään vain, jotta laji sopisi paremmin televisioon (Rowe 2009, 547).

Televisioyhtiö päättää, mitkä osiot tapahtumasta ovat osa mediatapahtumaa sekä esimerkiksi sen, mihin kellonaikaan urheilutapahtuma alkaa (Brügger 2022; Beck ja Bosshart 2003). Vuonna 2021 Tokion olympialaisissa 13 tunnin aikaero Yhdysvaltain itärannikolle oli ongelma televisiointioikeudet hankkineelle NBC:lle. Yhtiö pyrki saamaan yhdysvaltalaisille tärkeät kilpailut nähtäväksi hyvään katseluaikaan, joten se neuvotteli joidenkin lajien, kuten uinnin ja yleisurheilun, kilpailuaikataulut uusiksi (Goldich 2021). Tämän vuoksi osa yleisurheilun loppukilpailuista käytiin paikallista aikaa jo aamupäivällä.

Televisioyhtiöillä voi olla tilaisuus valita, mitä lähetyksessä näytetään ja mitä jätetään näyttämättä. Kuvia valitsemalla ja rajaamalla televisio voi vaikuttaa paitsi lähetyksen visuaalisuuteen, myös sen äänimaisemaan, ja manipuloida sitä. Tästä erikoinen esimerkki nähtiin marraskuussa 2023, kun Ylen pitkäaikainen ääniteknikko paljasti, että hiihtoääniä oli soitettu lähetyksiin vuosikymmenien ajan syntetisaattorilla (Nissinen 2023).

Televisio on vaikuttanut ja vaikuttaa vastedeskin urheilupaikkarakentamiseen. Stadioneille on asennettu paljon digitaalisia mediakalusteita, kuten valokuitukaapeleita ja langattomia yhteyksiä, joista osa on sijoitettu piiloon esimerkiksi maan alle stadionin uumeniin. Osa mediakalusteista on näkyvästi esillä: stadioneilla on otettu huomioon kamerapaikat, laitamainosten sijoittelu ja jättinäytöt. (Kolamo 2018, 35.) Mediakalusteilla voidaan vahvistaa haluttuja näkö- ja kuuloaistimuksia paikan päällä ja television välityksellä (em., 45). Televisiokatsoja voi havaita, kuinka kilpailupaikasta tulee monimediaalinen tila, kun televisiossa kuvattu urheilija kääntää katseensa hallin katossa sijaitsevaan jättinäyttöön.

Kolamon (2018, 44) mukaan tällaiset kuvat viestivät television vallasta suhteessa katsojiin: ne kookuttavat ja synnyttävät tunteellisia liittoutumia.

Puijk (2000) pureutuu artikkelissaan Lillehammerin vuoden 1994 talviolympialaisten televisiointiin ja sen rooliin mediatapahtuman rakentamisessa. Television merkityksestä mediatapahtuman mahdollistajana kertoo se, että Norjan yleisradioyhtiö NRK:n alaisuudessa toiminut ja kisat televisioinut ORTO 94 -yhtiö sai vaikuttaa vahvasti jo suorituspaikkojen rakentamisvaiheessa, jotta kilpailuympäristö olisi televisioinnin näkökulmasta optimaalinen (em., 313.) Ikään kuin vastalahjaksi saamastaan palvelusta ORTO 94 esitteli kisojen kansainvälisessä televisiosignaalisessa norjalaista kulttuuria sekä maan ihmisiä ja luontoa – myönteisessä valossa tietenkin. Puijkin mukaan Lillehammerin talviolympialaiset onnistuivat tavoitteessaan piirtää Norja maailmankartalle, etenkin, kun isäntämaa Norja pönkitti 26 mitalillaan asemaansa maailman parhaana talviurheilumaana.

2000-luvun alun mediatutkimuksessa väläyteltiin ajatusta siitä, että Dayanin ja Katzin määritelmä mediatapahtumasta vanhenisi, kun digitalisaatio ja internet pirstovat mediakenttää. Rivenburgh (2003, 48) esimerkiksi pohtii, miten mediatapahtuma tulisi ymmärtää television jälkeisessä ajassa. Nykypäivän mediatutkijat ovat sitä mieltä, että digitaalinen media on vaikuttanut mediatapahtumiin, mutta ei ole olennaisesti muuttanut mediatapahtumien käsitteen relevanssia (Mitu 2016). Vaikka Dayanin ja Katzin mediatapahtumateoria on käyttökelpoinen vielä 30 vuoden jälkeenkin, sen hyödyntämisessä viitekehyksessä on otettava huomioon digitaalisen median nopea kehitys, kuten suorien nettilähetysten synty 2000-luvulla.

Verkko- ja sosiaalisen median sisällöt ovat siirtyneet urheilujournalismissa keskiöön, kun taas perinteinen media, erityisesti paperilehdet, ovat yleisesti ottaen taantuneet, muutamia merkittäviä poikkeuksia lukuun ottamatta (Bradshaw ja Minogue 2019, 6). Käsittelen mediaympäristön muutosta tarkemmin luvussa 2.5. Televisiolla ei enää ole monopolia ohjelmien ja videoiden katseluun, sillä monen näytön ja monenlaisen sisällön mediaympäristöt ovat nousseet sen rinnalle (Hutchins ja Rowe 2012). Tällaisten joustavien mediankäyttötapojen etu on, että ne ovat katsojan saatavilla milloin tahansa. Miten

lineaarinen televisio voisi enää kilpailla ketterien mobiililaitteiden kanssa? Asemastaan ja katsojista kamppaileva lineaarinen televisio on löytänyt tärkeimmän valttikorttinsa mediatapahtumista (Tamir ja Lehman-Wilzig 2023).

Vaikka 2020-luvun kuvaaminen "television jälkeiseksi ajaksi" lienee liioiteltu ilmaus, on lineaarisen television katselu ollut pitkään laskussa sekä maailmalla että Suomessa. Yle alkoi vuonna 2013 ensimmäisenä suomalaisena televisioyhtiönä näyttää televisiokanaviensa suoria lähetyksiä suoratoistopalvelussaan Yle Areenassa (Mällinen 2013). Sittemmin myös suur tapahtumien, kuten Euroviisujen ja olympialaisten, katsojaluvut televisiossa ovat hieman laskeneet, kun osa katsojista on siirtynyt Areenaan. Megatapahtumien kohdalla television katselun väheneminen on kuitenkin ollut selvästi loivempaa kuin muiden ohjelmien kohdalla. Ylellä on siirrytty mittaamaan pelkkien television katsojalukujen sijasta kokonaiskatselua, johon on laskettu yhteen television ja Areenan katsojaluvut. Vuosi vuodelta Areenan osuus kokonaiskatselusta on kasvanut merkittävästi, mutta megatapahtumien kohdalla lineaarisen television katselu on laskenut vain vähän ja hitaasti.

Yhdysvalloissa 2000-luvun 20 katsotuimman televisiolähetyksen lista on varsin yksitoikkoinen, sillä sitä hallitsee täysin Super Bowl, amerikkalaisen jalkapallon NFL-sarjan vuosittainen finaaliottelu (Deninger 2022, 2). Helmikuussa 2024 pelatusta Super Bowlista tuli Yhdysvaltain kaikkien aikojen katsotuin televisio-ohjelma, kun se keräsi peräti 123,7 miljoonaa katsojaa television ja suoratoistopalvelujen välityksellä (Reedy 2024).

Myös Suomessa urheiluohjelmat ovat erittäin katsottuja lineaarisen television välityksellä. Esimerkiksi vuosien 2021 ja 2022 katsotuimmat televisio-ohjelmat olivat miesten jääkiekon MM-kilpailujen finaaliottelut (Finnpanel). MTV3-kanavalla esitetyn ohjelman keskikatsojamäärä oli keväällä 2022 yli 2,5 miljoonaa ja tavoitavuus kolme miljoonaa suomalaista eli yli 50 prosenttia Suomen väestöstä. Vuonna 2023 Yle TV2 -kanavan 20 katsotuimmasta ohjelmasta 19 oli urheilulähetyksiä, erityisesti yleisurheilun ja maastohiihdon MM-kilpailulähetyksiä.

Lineaarisen television säilynyttä suosiota selittävät mediatapahtumien perusominaisuudet eli suora lähetys, läsnäolo ja historiallinen poikkeuksellisuus. Moni suomalainen haluaa pyhittää iltansa jalkapallon MM-loppuottelun tai keihäänheiton olympiafinaalin seuraamiselle. On tyypillistä, että tapahtumaa seurataan suorana perheen tai ystävien kanssa kotona isolta näytöltä. Urheilufanit eivät tyypillisesti katso tapahtumia jälkikäteen, vaan tekevät kaikkensa, jotta voivat katsoa urheilua suorana. Suuret urheilutapahtumat ovatkin Dayanin ja Katzin mukaan ihmisten mediankäytön tukipilareita, ja niihin liittyvä seurallisuus saa ihmiset liikkeelle, esimerkiksi juhlimaan voittoa kaupunkien keskustoissa (vrt. Dayan ja Katz 1992, 206). Näin on myös Suomessa. Kun Suomi voittaa jääkiekon maailmanmestaruuden, suomalaiset tietävät, missä väkijoukot sitä juhlivat: torilla. Urheilutapahtumat on tarkoituksella ajoitettu ilta-aikaan ja viikonloppuihin, kun ihmiset ovat kotona ja televisiovastaanottimiensa ääressä (Tamir ja Lehman-Wilzig 2023, 109).

Mediatapahtumat ovat kautta aikain herättäneet keskustelua kahvipöydissä, mutta nykyään paikkoja keskustelulle on enemmän, erityisesti virtuaalisesti sosiaalisessa mediassa. Urheilu ja siihen liittyvät mediatapahtumat puhuttavat ihmisiä. Medioituneessa maailmassa tapahtumien seuraaminen ei rajoitu vain suoran lähetyksen katseluun lineaarisen television välityksellä.

Kun Dayan ja Katz julkaisivat mediatapahtumateoriaansa, he korostivat, että katsojat eivät voineet vaikuttaa lähetyksen kulkuun. Tänä päivänä tilanne on toinen, sillä katsojat voivat aiempaa helpommin osallistua tapahtumaan ja olla aktiivisempia osallistujia verrattuna passiiviseen television katseluun. Yleisöllä on lukuisia tapoja olla vuorovaikutuksessa lähetyksen kautta. (Tamir ja Lehman-Wilzig 2022, 107–108.) Ylen vuoden 2024 presidentinvaalilähetyksessä, joka voidaan lukea mediatapahtumaksi, juontaja esitti vieraille katsojien kysymyksiä, jotka hän poimi Yle Areenan chat-keskusteluista. Yleisesti ottaen kenellä tahansa katsojalla oli mahdollisuus saada kysyä asiantuntijoilta kysymyksiä jopa suorassa lähetyksessä. Tällaiset katsojia osallistavat käytännöt näyttävät yleistyneen Suomessa, ja yleisö pääsee niiden ansiosta olemaan yhä merkittävämpi osa urheilutapahtumia (O'Boyle ja Gallagher 2023).

2.2 Urheilu televisiossa

Tässä luvussa kuvaan urheilun televisiointia ja sen historiaa. Nämä kaksi ovat olleet jo vuosikymmeniä vahvasti kytköksissä toisiinsa. Katsoja helposti unohtaa, että televisiossa näytettävä urheilun historia on todellisuudessa urheilun televisioinnin historiaa (Boyle ja Haynes 2009, 35–36). Vaikka urheilua oli olemassa jo kauan ennen kuin televisio keksittiin, vasta television ansiosta urheilu vyöryi ihmisten koteihin.

Median ja urheilun välillä vallitsee symbioottinen riippuvuussuhde (Collins 2013, 5, Bradshaw ja Minogue 2019, 26, Dashper ym. 2014, 11). Koska televisiosta on tullut puolen vuosisadan aikana johtava media urheilussa (Beck ja Bosshart 2003) ja merkittävä väline koko mediakentän visuaalisuuden muokkaajana (Herkman 2001, ks. myös Seppänen 226–227), on erityisesti television ja urheilun suhde on molemminpuolisesti hyödyllinen, eikä vähiten taloudellisesti. Televisio ja urheilu ovat viime vuosikymmeninä muokanneet ja paisuttaneet toinen toistaan (esim. Bernstein ja Blain 2002).

Televisio on nostanut urheilun profiilia, mahdollistanut suurempien yleisöjen tavoittamisen, ja sillä on ollut merkittävä vaikutus urheilun globalisoitumiseen (Beck ja Bosshart 2003). Erityisesti valtavan mediahuomion saavat suur tapahtumat vahvistavat urheilulajien ja urheilijoiden asemaa (Dayan ja Katz 1992, 199). Vastavuoroisesti urheilu on ajanut eteenpäin uuden televisioteknologian kehitystä vielä 2000-luvulla (Liang 2013).

Boylen ja Haynesin (2009) mukaan televisio on visuaalisuutensa ansiosta muokannut aikaisten käsitystä urheilusta paljon enemmän kuin sanomalehdet, radio tai muu media. Jotkut television parissa työskentelevät väittävät, että ilman urheilua televisiosta ei olisi alkuvuosinaan tullut niin menestynyttä innovaatiota kuin siitä lopulta tuli (Bradshaw ja Minogue 2019, 25).

Televisiolähetysten alkuaikat liittyvät vahvasti urheiluun. Ensimmäisenä televisioituna mediatapahtumana on pidetty Berliinin vuoden 1936 olympialaisia. Tämän väitteet paikkansapitävyys on tosin hiukan kyseenalaista, koska olympialaisia ei televisioitu kaupungin ulkopuolelle eikä monissa kodeissa vielä tuolloin ollut edes televisiolaitteita.

(Dayan ja Katz 1992, 194.) Ensimmäiset varsinaiset mediatapahtumat järjestettiin vasta vuosia toisen maailmansodan jälkeen (Kolamo 2018, 30).

Olympialaiset näytettiin Suomen televisiossa ensimmäisen kerran vuonna 1960 – viisi vuotta televisiolähetysten aloittamisen jälkeen. Teknologian kehitys antoi mediatapahtumien synnylle sysäyksen, kun ensimmäinen viestintäsatelliitti Telstar laukaistiin avaruuteen vuonna 1962. Tokion olympialaiset vuonna 1964 pystyttiin välittämään satelliitin ansiosta jo 39 maahan. Vielä vahvemmin televisourheilu löi läpi vuonna 1966, kun jalkapallon miesten MM-kisat lähetettiin Englannista pääosin suorana 75 maahan. Isäntämaa Englannin voittamaa loppuottelua seurasi yli 400 miljoonaa katsojaa ympäri maailman. Siitä lähtien kaikki jalkapallon MM-kilpailujen ottelut on televisioitu suorina, (Kolamo ja Levä 2022.)

Vuoden 1968 kesäolympialaisista Mexico Citystä saatu satelliittiyhteys oli jo miltei maailmanlaajuinen, ja se ylsi myös Suomeen. Teknologian kehittymisen myötä televisioyhtiöt alkoivat lähettää omia kuvaajiaan ja toimittajiaan kisapaikoille täydentämään Euroopan yleisradiounionin (EBU) tuottamaa kansainvälistä kuvasignaalia. (Boyle ja Haynes 2009, 41.) Nykypäivänä tämä on yleinen käytäntö kansainvälisissä urheilutapahtumissa. Kansainvälisen esimerkin saattamana suomalaiset televisioyhtiöt ovat pyrkineet näyttämään kuvaa suomalaisurheilijoista, jotka eivät näy kansainvälisessä lähetyksessä.

Vuoden 1966 jalkapallon MM-lopputurnauksessa televisiokuva oli vielä mustavalkoinen, mutta sen rinnalla käytettiin jo tuolloin alaa mullistaneita uutuuksia, kuten hidastusintatekniikkaa. Nykyään televisiokatsoja saa jopa paremman käsityksen suorituksen yksityiskohdista kuin stadionin parhailta istumapaikoilta kilpailua seuraava penkkiurheilija.

Televisiourheilussa ja muussakin mediavälitteisessä urheilussa tunteet ovat keskeisessä asemassa. Televisiosta on tullut tärkeä tunneväline erityisesti teknologian mahdollistamien elementtien ansiosta. (Kolamo 2018.) Audiovisuaalisuus, eli kuva ja ääni yhdessä, antavat katsojille voimakkaan läsnäolon kokemuksen. Katsojakokemusta rikastuttavat muun muassa lähikuvat, uusinnat, hidastukset, erilaiset kuvakulmat ja toimintaa seuraavat liikkuvat kamerat (Beck ja Bosshart 2003).

Tunteet näkyvät aiempaa enemmän myös television uutisjournalismissa (Glück 2021, Pantti 2010). Television keskeisiä ominaisuuksia ovat audiovisuaalisuus ja välittömyys, minkä vuoksi tunteet ovat Glückin (2016) mukaan televisiossa tärkeämmässä roolissa kuin tekstimuotoisessa journalismissa. Tunteilla voidaan houkutella yleisöä katsomaan ohjelmaa, tunteet informoivat yleisöä ja niistä tulee journalistisen kerronnan väline (Glück 2021).

2.3 Globaali urheilumediabisnes

Yle Urheilun esitysoikeuksista vastaava päällikkö Riku Saaranluoma avasi tätä tutkielmaa varten urheilutapahtumien televisiointioikeuksien hankkimiseen liittyviä prosesseja. Saaranluoman mukaan maailmantalouteen yleisesti vaikuttavat trendit, kuten inflaatio ja sodat, vaikuttavat lähestulkoon kaikkeen kansainväliseen liiketoimintaan, eikä urheilun globaali esitysoikeusbisnes ole siinä poikkeus isoimpien oikeuksien kohdalla. Kun ajat ovat huonot, maksuhalukkuutta on vähemmän kuin hyvinä aikoina. Kansainvälisten esitysoikeuksien myynti on tarjouskilpailupohjaista. Myyjät ovat tyypillisesti joko lajiliittoja tai urheilumarkkina-agentuureja, jotka ovat joko saaneet toimeksiannon lajiliitolta tai ovat ostaneet itselleen oikeuksia lajiliitoilta omaa edelleenmyyntiä varten. Saaranluoman mukaan kaupankäynti esitysoikeuksista toimii läpinäkyvästi, mikä on erityisen tärkeää suur tapahtumien tai laajempien urheilutuotteiden myynnissä.

Esitysoikeuksien hankintaprosessit ovat joskus pitkiä, usein kuukausista aina yli vuoteen saakka. Joskus taas sopimus solmitaan muutamassa päivässä. Oikeuksien myyjä usein edellyttää, että neuvottelujen sisältö ja eteneminen on osittain salassa pidettävää tietoa. Tahot sitoutuvatkin jo tarjouksentekovaiheessa sopimussalaisuuden säilyttämiseen. Markkinasäädökset kieltävät oikeuksista kilpailevia mediayhtiöitä keskustelemasta tarjouksistaan toistensa kanssa. Markkinaa ei saa jakaa etukäteen. Esitysoikeuksien ostotarjoukseen liittyy paitsi rahasumma myös muita ehtoja. Sopimuksissa on eritelty usein hyvinkin yksityiskohtaisesti, voidaanko videokuvaa käyttää esimerkiksi erilaisilla verkkoalustoilla, sosiaalisessa mediassa tai vaikkapa television aamuohjelmassa. (Saaranluoma 2024.)

Kansainvälisen olympiakomitean perustama Olympic Broadcasting Systems -yhtiö vastaa olympialaisten televisioinnista, eli se on niin kutsuttu *host broadcaster*. Muissa megatapahtumissa televisiointia palkataan tekemään joko paikallinen tai ei-paikallinen televisioyhtiö, joka tuottaa tapahtumista kansainvälisen lähetyksen (Puijk 2000, 312). *Host broadcasterin* rooli on iso taloudellinen investointi, johon kuuluu paljon velvollisuuksia. Toisaalta se tarjoaa tilaisuuden kehittää henkilöstön osaamista ja tuoda mediayhtiölle arvokasta mainetta laadukkaan tuotannon toteuttajana. (Saaranluoma 2024.) Myös Yle on hyvän tuotannollisen maineensa ansiosta tehnyt eri lajien arvokilpailujen kansainvälistä lähetyssignaalia, vaikka kilpailua ei olisi järjestetty Suomessa. Eri maiden televisioyhtiöitä, joiden kanavilla esimerkiksi olympialaiset näkyvät, kutsutaan oikeudet hankkineiksi kanaviksi (*rights holder broadcaster*). Nämä yhtiöt voivat halutessaan lisätä kansainvälisen lähetyksen sekaan itse tuotettua kuvaa, haastatteluja ja studio-osuuksia.

Urheilumediabisnekseen liittyy merkittävänä osana mainosten myynti, josta kaupallisten televisiokanavien tulonmuodostus pitkälti riippuu (Deninger 2022, 166). Kolamon (2018) käyttämä termi *tunnelous* perustuu ajatuksen siitä, että tunteiden ilmaiseminen ja niiden esittäminen tiivistää ihmisten suhdetta urheiluun. Mitä vahvemmin urheilua välittävät mediat, mainostajat ja urheilijat onnistuvat vahvistamaan tätä tunnesuhdetta, sitä enemmän ne pystyvät tällä suhteella rahastamaan. (Kolamo 2018, 12.)

Tunnelous toimii urheilumediassa siten, että omistajat myyvät television lähetysoikeudet neuvottelujen jälkeen eniten tarjoavalle. Tässä kilpailussa menestyvät suuret mediayhtiöt, joiden pyrkimyksenä on vetää yleisömassoja puoleensa (Deninger 2022, 100). Tällaisia mediayhtiöitä ovat muun muassa urheilukanava ESPN:n omistava Disney sekä Eurosportin ja Discoveryn omistava Warner Bros. Kolamon (2018) mukaan globaalit monimediayhtiöt käyttävät urheilusisältöjä hyväkseen mediamarkkinoiden valtaamisessa. Katsojista kilpailevat kaupalliset televisioyhtiöt ovat etenkin Yhdysvalloissa valmiita maksamaan suosituimpien lajien esitysoikeuksista suuria summia, toivoen, että niiden isot investoinnit palkitaan suurilla rahallisilla tuotoilla (Collins 2013, 116). Teknologian kehityksen myötä kilpailuun on ilmoittautunut uusia toimijoita. Esimerkiksi suoratoistojätti Netflix tiedotti tammikuussa

2024 maksaneensa viisi miljardia dollaria showpainiohjelman suorista esitysoikeuksista (Chmielewski 2024).

Esitysoikeuksiin liittyvissä sopimusneuvotteluissa sovitaan myös televisioyhtiön mahdollisesta mixed zone -paikasta. Euroopan yleisradiounioni EBU:ssa urheilu-oikeuksista vastaavan päällikön Elsa Arapin mukaan ensimmäinen mixed zone -paikka tarjotaan aina kilpailujen järjestäjämäärän televisioyhtiölle eli niin kutsutulle ”host broadcasterille”. Seuraavien haastattelukarsinoiden täyttämiseen vaikuttaa kunkin televisioyhtiön taloudellinen panos: enemmän lähetysoikeuksista maksanut televisioyhtiö saa mixed zonella etusijan muihin televisioyhtiöihin nähden ja sille tarjotaan myös parempaa selostuspaikkaa. (Arapin 2024.) Televisiointioikeuksien haltijat – maksoivat ne oikeuksista enemmän tai vähemmän – ovat etusijalla urheilijoiden haastattelemisessa kirjoittavaan mediaan nähden. Se, että ne voivat saada kommentit ennen muita ”ostamalla paikkansa”, kismittää usein lehdistön edustajia. Printtitoimittajilla voi pitkän odotuksen vuoksi olla vaikeuksia saada juttujaan valmiiksi niille asetetuissa aikarajoissa. (Wenner 1998, 107–108.)

Urheilun esitysoikeuksien hinnat ovat markkinoilla käytävän kilpailun myötä nousseet tuntuvasti. Tämä on hyödyttänyt urheilun megatapahtumien omistajia, kuten Kansainvälistä olympiakomiteaa (KOK) ja Kansainvälistä jalkapalloliittoa Fifaa. Kun vielä vuosien 1997–2000 olympiadien mediaoikeuksista KOK sai yhteensä noin 1,84 miljardin Yhdysvaltain dollarin tuotot, oli summa 20 vuotta myöhemmin (2017–2020) paisunut 4,54 miljardiin (KOK 2024, 23).

Lähetysoikeuksien myynti mediayhtiöille tuo Kansainväliselle olympiakomitealle miljardien eurojen voitot: 74 prosenttia KOK:n kokonaistuotoista vuosina 2013–2016 koostui esitysoikeuksien myynnistä (Holthus 2020, 8). Seuraavalla olympiadilla 2017–2020 (2021) KOK:n tulot olivat 7,6 miljardia dollaria, josta noin 4,6 miljardia oli peräisin esitysoikeuksien myynnistä (KOK, ei pvm.). KOK on voittoa tavoittelematon järjestö, joka palauttaa oman ilmoituksensa mukaan 90 prosenttia tuotoistaan urheilun tukemiseen.

Kansalliset yleisradioyhtiöt ovat hyvin edustettuna olympialaisten televisiointioikeuksien haltijoina. Yhdysvalloissa, jossa vahvaa julkista televisio toimintaa ei ole (Collins 2013), olympialaisten lähetysoikeudet ovat mainosrahoitteisen NBC:n hallussa. Suomessa vuoden 2024 olympialaisten mediaoikeudet omistaa Warner Bros. Discovery. Yle on tehnyt yhteistyösopimuksen Discoveryn kanssa, minkä ansiosta Ylellä on esitysoikeudet suurimpaan osaan olympialaisten lajeista. Yle näyttää kanavillaan myös yleisurheilun arvokilpailut ja pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailut. MTV:llä on esitysoikeudet puolestaan jääkiekon MM-kilpailuihin. Yle ja MTV omistivat yhdessä jalkapallon miesten MM-kilpailujen mediaoikeudet vuonna 2022, ja ottelut jaettiin tasan yhtiöiden kanavien kesken.

2.4 Suur tapahtumien poliittisia ulottuvuuksia

Urheilun suur tapahtumilla on pitkään ollut suuri yhteiskunnallinen ja poliittinen merkitys, eikä niitä voi pitää vain urheilutapahtumina. Eri lajien kulisissa on käyty poliittista ja taloudellista taistelua myös kyseenalaisin motiivein ja epärehellisin keinoin.

Eryteisesti 1900-luvun alkupuolen megatapahtumissa median tavoite oli edistää valtionalistisia pyrkimyksiä (Kolamo 2018, 28). Vuoden 1936 Berliinin olympialaiset olivat Adolf Hitlerin jättihanke, jossa pyrittiin tekemään natsiaatetta tunnetuksi muulle maailmalle (emt.). Olympialaisilla on ollut yhteiskunnallisesti mullistava rooli myös Suomessa. Helsingin oli määrä isännöidä kesäolympialaisia vuonna 1940, mutta kilpailut siirtyivät toisen maailmansodan takia vuoteen 1952. Helsingin olympialaiset symboloivat kansallista jälleenrakennusta, ja sen merkit näkyvät yhä konkreettisesti pääkaupungin infrastruktuurissa. (Pääkkönen ja Marjomaa 2021.)

Urheilun suur tapahtumiin liittyvä tutkimus käsittelee pitkälti olympiakisoja ja jalkapallon miesten MM-lopputurnausta. Näiden tapahtumien isännöinnistä on 1950-luvulta lähtien tullut tapa osoittaa valtioiden halu osallistua globaaliin liike-elämään ja maailman kapitalistisen järjestyksen legitimointiin (Collins 2013, 125). Tänä päivänä urheilun ja kapitalismin suhde on Collinsin mukaan vahvempi kuin koskaan aikaisemmin. Olympialaisten järjestämiskustannukset ovat valtavat, mikä on yksi syy sille, että megatapahtumia hakevien valtioiden ja kaupunkien määrä on ollut laskussa (Kolamo 2018, 21). Kolamon mukaan syynä suur tapahtumien järjestämisen laskulle on hintalapun lisäksi kansainvälisten

urheiluorganisaatioiden korruptio sekä protestit, joiden myötä sekä paikalliset asukkaat että kansainvälinen kansalaismielipide ovat aiempaa tietoisempia megatapahtumien aiheuttamista yhteiskunnallisista haitoista.

Jalkapallon MM-kilpailut ja olympialaiset ovat niiden järjestäjämaille paljon suurempi asia kuin vain urheilutapahtuma. Tapahtuman vaikutus valtion talouteen, ympäristöön, kansainvälisiin suhteisiin ja julkisuuskuvaan on merkittävä (Horne 2007, 92).

Maailmanlaajuisen mediatapahtuman järjestäminen edellyttää järjestäjämältä vahvaa kykyä kohdata hankaluuksia, kuten poliittisia ongelmia sekä kisapaikkojen rakentamiseen liittyviä ympäristövaikutuksia (Papa 2012). Järjestäjämaat ovat vuosien saatossa nähneet suurta tapahtuman toimivana keinona kiillottaa kuvaa, mikä siitä muulle maailmalle television kautta näkyy. Ne ovat perustelleet kisaisännyyttään muun muassa tapahtuman positiivisilla vaikutuksilla alueen talouteen, infrastruktuuriin ja paikallisten arkeen. Etelä-Afrikka pyrki vuoden 2010 jalkapallon MM-kisaisäntänä luomaan kuvaa itsestään paitsi yhtenäisenä kansakuntana, myös houkuttelevana ja turvallisenä matkakohteena (Dowse 2014, 206). Megatapahtuman vaikutukset maassa eivät ehkä olleet toivotunlaiset, sillä vuonna 2011 Etelä-Afrikan hallitus päätti vetäytyä vuoden 2020 olympialaisten kisaisännöiden hakukilvasta.

Keskustelu siitä, pitääkö urheilijoiden ottaa kantaa yhteiskunnallisiin ja poliittisiin kysymyksiin, on toisinaan virinnyt megatapahtumien yhteydessä. Jotkut urheilijat ovat hyödyntäneet globaalia medianäkyvyyttä tuodakseen esiin itselleen tärkeitä yhteiskunnallisia viestejä. Niin kansainvälisen urheilukoneiston kuin esimerkiksi järjestäjämaan politiikan kritisoimisella voi olla myös yksilöön itseensä kohdistuvia seuraamuksia. Yksi urheiluhistorian tunnetuimmista protesteista tapahtui Mexico Cityn olympialaisissa 1968, kun yhdysvaltalaisjuoksijat Tommie Smith ja John Carlos nostivat palkintojenjaossa nyrkkinsä ilmaan afroamerikkalaisten oikeuksia puolustaneen Mustat pantterit -liikkeen symbolina. Tämän jälkeen Yhdysvaltain olympiakomitea erotti Smithin ja Carlosin maan olympiajoukkueesta. Vuonna 2022 järjestetyissä jalkapallon miesten MM-kilpailuissa Kansainvälinen jalkapalloliitto Fifa uhkasi sateenkaariväristä kapteenin nauhaa käyttäviä pelaajia keltaisella kortilla. Kansainvälinen olympiakomitea

kieltää tänä päivänäkin tapahtumissaan "kaikenlaisen poliittisen, uskonnollisen ja rodullisen propagandan".

Urheilua käytetään edelleen pehmeän vallankäytön välineenä. Kolamon ja Levän (2022) mukaan jalkapallon MM-kilpailut Qatarissa 2022 olivat malliesimerkki kuvanäytöksellisyyden voimasta. Useiden länsimaisten raporttien mukaan Qatarin rakennustyömaiden huonoissa työoloissa kuoli ennen MM-turnausta tuhansia siirtotyöläisiä (Pattisson 2021). Fifa ja Qatar pyrkivät Kolamon ja Levän mukaan siihen, että maailman huomio siirretään pintaan, tässä tapauksessa urheiluun, jotta vaikeita yhteiskunnallisia kysymyksiä ei tarvitse kohdata. Qatarin siirtotyöläisiä, naisia ja seksuaalivähemmistöjä ei enää muisteta MM-jalkapallon päätyttyä, koska empatia on hautautunut kuvanäytöksellisyyden alle. (Kolamo ja Levä 2022.)

Kolamon ja Levän (2022) kuvailema kuvanäytöksellisyys on näkynyt myös edellisissä jalkapallon miesten MM-kilpailuissa Venäjällä sekä kaksissa Pekingin 2000-luvulla isännöimissä olympialaisissa. Papa (2012) toteaa, että Pekingin vuoden 2008 olympialaiset ovat epäilemättä vahvistaneet Kiinan itsestään antamaa kuvaa maailmanlaajuisena poliittisena ja taloudellisena suurvaltana sekä urheilussa menestyvänä valtiona. Se, että Kiina isännöi olympialaisia, monitahoista ja maailmanlaajuista suur tapahtumaa, kertoo Papan (2012) mukaan maan kyvystä kilpailla länsimaiden kanssa kaikilla osa-alueilla. Vaikka länsimaat suhtautuvat Kiinaan ristiriitaisesti, se on saanut oikeuden isännöidä jatkossakin suur tapahtumia: helmikuussa 2024 Kansainvälinen yleisurheiluliitto myönsi vuoden 2027 yleisurheilun MM-kilpailut järjestettäväksi Pekingissä.

3 URHEILUJOURNALISMIN SUHDE JOURNALISMIIN

Urheilujournalismia on toimittajien keskuudessa ja alan tutkimuskirjallisuudessa kuvattu halventavasti journalismin leluosastoksi (Rowe 2009). Tällä nimityksellä on haluttu osoittaa, että urheilujournalismi sijoittuu pohjimmaisiksi journalismin hierarkiassa. 2000-luvulla urheilumedian tutkijat ovat todenneet, että tämä on aikansa elänyt käsitys eikä se kuvaa tämän päivän urheilujournalismia (Boyle 2006, 183; Boyle 2013; Bradshaw ja Minogue 2019; Farrington 2012.) Tästä huolimatta urheilujournalismin tutkimus ei Wantan (2013) mukaan ollut vuosituhaten vaihteeseen asti kovin suosittua. Syynä tähän oli se, että urheilu-uutisia ei pidetty ”oikeina uutisina” niiden suuresta suosiosta huolimatta.

Onko urheilujournalismi sitten journalismia vai viihdettä? Urheilu voidaan laskea osaksi viihdettä, minkä vuoksi myös sitä käsittelevä journalismi on muuttunut viihteellisemmäksi (Boyle 2006, 125–126; English 2018). Suurimmalle osalle urheilua televisiosta katsovista ihmistä lähetykset ovat pakokeino todellisuudesta. Ihmiset katsovat urheilua, jotta heille tulee parempi mieli, jakaakseen kulttuurisen kokemuksen toisten kanssa ja nähdäkseen jotain ennennäkemätöntä (Schultz 2001, 99.)

Mediatutkijoiden mukaan urheilujournalismin ei tarvitsekaan täysin pidättäytyä viihteellisyydestä, vaan hyvälle urheilujournalismille on ominaista se, että se pystyy samalla informoimaan ja viihdyttämään (Bradshaw ja Minogue 2019). Urheilu ja urheilujournalismi tarjoavat yleisölle suuria tunne-elämyksiä. Boyle (2013) pitää urheilujournalismin yhtenä suurimmista vahvuuksista tarinoiden kertomista ihmisistä. Vangitsevalla urheilujournalismilla on merkittävä journalistinen arvo. (Boyle 2013.) Television suorassa lähetyksessä tarinankerronnalle tai vaikkapa vaativalle tiedonhankinnalle ei ole välttämättä tilaa. Siksi suorat lähetykset urheilun mediatapahtumista voidaan määritellä enemmän viihteeksi (Deninger 2022, 1), kun taas vaikkapa uutisjuttu verkossa on selvemmin journalismia. Molemmat voivat silti olla samaan aikaan molempia: viihdettä ja journalismia.

Urheilujournalismin aiheet ovat journalismin perinteisen luokituksen perusteella kevyitä (Boyle ja Haynes 2013). Urheilutoimituksen kuvaaminen leluosastoksi on edelleen

perusteltua puhuttaessa jutuista, joissa keskitytään pelkästään ottelujen ennakkointiin, ottelun jälkeisiin keskusteluihin ja urheilutähtien haastatteluihin. Hardin ja kumppanit (2009, 336) nimittävät tällaista journalismia urheiluviihteeksi (sportainment).

Sportainment-malli koki kolauksen keväällä 2020, kun koronaviruspandemia pysäytti koko maailman ja pakotti ammattuurheilusarjoja keskeyttämään toimintansa. Urheilun kattojärjestöt joutuivat siirtämään megatapahtumia, kuten Tokion olympialaisia, joita lykättiin historiallisesti poikkeuksellisella päätöksellä vuodelle eteenpäin. Kun urheilujournalismi menetti tavallisen sisältönsä, sen oli pakko uudistua (Perrault ja Nölleke 2022). Jo ennen pandemiaa mediatutkijat olivat havainneet, että urheilujournalismi oli ammattimaistunut ja muuttunut monimuotoisemmaksi. Tämä näkyi siinä, että urheilujutuissa käsiteltiin enemmän urheilun ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Tämän kehityksen taustalla on vaikuttanut urheilutoimittajien koulutuksen lisääntyminen sekä naisten määrän kasvu urheilutoimituksissa (emt.).

Urheilujournalismissa on ryhdytty entistä hanakammin kertomaan tarinoita kiinnostavista ilmiöistä ja henkilöistä, eikä jutun arvoa määrittele se, onko kilpaurheilu tauolla vai ei. Omien havaintojeni perusteella muutos näyttää pysyvältä ja sportainment-malliin sopivia tulosuutisia julkaistaan nyt vähemmän kuin toimittajaurani alussa viisi vuotta sitten.

Urheilun tapahtumatuotantoihin koronapandemialla ei ollut samanlaista uudistavaa vaikutusta. Tapahtumatuotannot nojaavat edelleen urheilutapahtuman televisiointiin ja siellä tehtäviin suoriin haastatteluihin ja studio-osuuksiin. Vaikka toimittajat voivat televisioituissa tapahtumissakin tehdä toimitettuja henkilökuvia tai käsitellä yhteiskunnallisia aiheita, tämä tapahtuu lähetysten ulkopuolella. Tässä mielessä urheilun tapahtumatuotantoja voidaan pitää yhtenä viihteen haarana.

Urheilumaailma ei ole muusta yhteiskunnasta irrallinen utopia, vaan siihen vaikuttavat samat markkinavoimat ja lait kuin muuhunkin toimintaan. Urheilutoimittajat uutisoivat urheilun piirissä tapahtuvista rikkomuksista ja liikuntapolitiittisista päätöksistä. Urheilujournalismissa muokkaavat urheiluun ja urheilumediaan liittyvät voimakkaat taloudelliset rakenteet (Boyle

2006), minkä vuoksi monen tutkijan mielestä urheilujournalismia voisi verrata talousjournalismiin (Rowe 2007). Boylen ja Haynesin (2013) mukaan tutkiva urheilujournalismi ei edelleenkään ole kovin yleistä, mutta yksittäisissä tapauksissa sillä voi olla laajojakin vaikutuksia. Tutkiva urheilujournalismi voi liittyä esimerkiksi epäasiallisen käytöksen, sopupelien, korruption ja dopingin käytön paljastamiseen. Arvostettu brittitoimittaja Andrew Jennings paljasti tutkivalla journalismillaan Kansainvälisen jalkapalloliitto Fifan vuosia kestänyttä likaista valtapeliä, korruptiota ja valheita. Jenningsin selvitysten tuloksena Fifan puheenjohtaja Sepp Blatter erosi tehtävästään. Suomessakin urheilutoimittajien tutkiva journalismi on johtanut laajempiin selvityksiin ja urheilun johtohenkilöiden eroihin (esim. Smolander-Slotte 2022; Suopuro 2022; Saarinen ja Holma 2022).

Urheilujournalismin voi sanoa elävän jatkuvassa murroksessa, joka on ollut käynnissä vuosikymmenten ajan (Boyle 2013). Televisio, internet ja sosiaalinen media ovat muokanneet urheilua ja urheilumediaa. Useamman kuin yhden välineen hallitseminen on lisännyt toimittajien työkuormaa (English 2018), sillä toimittajat kirjoittavat juttuja paitsi lehden printtiversioon myös verkkosivuille. Kirjoittavan toimittajan työnkuva on voinut vielä laajentua audiovisuaalisiin kerrontatapoihin tai sosiaaliseen mediaan. Nopeus on digitalisoituneessa mediaympäristössä ja kiristyneessä uutiskilpailussa valttia. Digitaalisuus vaikuttaa siihen, miten urheilujournalismia tehdään, levitetään ja kulutetaan (O'Boyle ja Gallagher 2023).

Kolamon (2018, 96) mukaan sosiaalisen median ja journalismin suhde muuttuu yhä symbioottisemmaksi. Sosiaalisen median ansiosta urheilijoilla on mahdollisuus kertoa faneilleen ja muulle yleisölle sellaisia asioita, jotka he haluavat kertoa julkisuuteen. Urheilijoiden ei enää tarvitse pyrkiä pysymään esillä perinteisessä mediassa, koska some on osalle heistä riittävän laaja alusta näkyvyyden kannalta ja moni rakentaa yksilöllisen urheilijabrändinsä sosiaalisessa mediassa, kuten kuvapalvelu Instagramissa. Sosiaalisen median julkisuudessa urheilija voi pitkälti itse luoda itsestään sellaisen julkisen hahmon, josta on esimerkiksi taloudellista hyötyä. Lin ja kumppaneiden (2022) mukaan perinteisen median roolia urheilijoiden julkisuuskuvan muokkaajina on nykypäivänä vähätelty, vaikka

hyvällä mediakäyttäjyysellä urheilija voi muokata itsestään pidetyn julkisuuden henkilön (Li ym. 2022, 236).

Urheilumediat poimivat aiheita entistä enemmän sosiaalisen median kanavista (Kolamo 2018, 96; O’Boyle ja Gallagher 2023). Journalismissa, erityisesti iltapäivälehtien ja muiden verkkojulkaisujen sivuilla, on yleistynyt käytäntö, jossa juttuun upotetaan julkisuuden henkilön sosiaalisen median päivitys tai jopa rakennetaan koko juttu somepäivityksen perusteella. Taustalla voi olla myös verkkotoimitusten paine tehdä ja julkaista nopealla tahdilla juttuja, jotka vetävät paljon lukijoita. Some-upotuksiin perustuvaa juttua varten toimittajan ei tarvitse välttämättä haastatella ketään. Toki yleinen käytäntö on, että toimittaja ottaa yhteyttä urheilijaan haastattelua varten somepostauksen innoittamana.

3.1 Median ja urheiluväen suhde

Urheilujournalismin tutkimuksessa yksi toistuva teema on urheilutoimittajien ja uutisoinnin kohteiden läheiset, jopa kaverilliset välit sekä kritiikittömyys (Boyle 2006, 5; Bradshaw ja Minogue 2019, 100; Laine ja Turtiainen 2018, 282; Hardin ja Zhong 2010). ”Neljäntenä valtiomahtina” toimiminen ei olekaan ollut luonteenomaista urheilujournalismille, koska siihen liittyy yhteyksien menettämisen uhka (Laine ja Turtiainen 2018, 283). Ammatillisesti on ongelmallista, jos toimittaja tietoisesti tai tiedostamatta rajoittaa autonomiaansa ja tekee sisältöä, joka palvelee uutisoinnin kohteiden, kuten urheilijoiden, seurojen tai urheilujärjestöjen, agenda (Bradshaw ja Minogue 2019, 105).

Tutkiva urheilutoimittaja Andrew Jennings on kertonut, että joidenkin epäkohtien paljastaminen KOK:sta ja Fifasta, urheilumaailman eliitistä, ei vaatinut kovinkaan mittavia selvityksiä. Kilpailua skuupista ei ollut, sillä muut urheilutoimittajat sulkivat silmänsä väärinkäytöksiltä eivätkä halunneet sohaista muurahaispesää. Jennings kritisoi urheilutoimittajia objektiivisuuden puutteesta sekä siitä, että he ovat unohtaneet palvelevansa yleisöä, eivätkä uutisoinnin kohteita (Jennings 2011). Boyle (2006) on luonnehtinut tätä tuttavallisuutta ilmaisulla ”olla liian lähellä sirkusta”. Se tekee journalismin perustehtävän, vallan vahtikoirana olemisen, lähes mahdottomaksi.

Läheisyyden ja etäisyyden keskustelussa eettinen paradoksi piilee siinä, että jos urheilutoimittaja haluaa menestyä tiedonhankinnassaan, hän tarvitsee luottamuksellisia kontakteja urheilumaailman sisältä (Bradshaw ja Minogue 2019, 102). Vaarana on, että toimittajat varovat kirjoittamasta kriittisiä juttuja, koska he pelkäävät menettävänsä välit urheilijaan tai urheiluorganisaatioon (Hardin ym. 2009, 324). Boyle (2006) esittää, että urheilubisneksen laajeneminen sekä siihen liittyvien kaupallisten ja poliittisten sidosryhmien osallisuus lisäävät entisestään tarvetta tiukkaan ja riippumattomaan urheilujournalismiin. Hardinin ja Zhongin (2010) teettämä kyselytutkimus urheilutoimittajille esittää, että tänä päivänä urheilutoimittajien käytös on lähempänä journalistisia normeja kuin kritiikissä on vuosia vihjattu.

Varsinkin maajoukkueurheilua käsittelevässä urheilujournalismissa esiintyy puolueellisuutta ja nationalistista retoriikkaa (esim. Rowe 2009). Urheilulle on ominaista kaupunkien tai valtioiden välinen kilpailu ja tunteellinen kiinnittyminen niihin (Kolamo 2018, 14). Puijkin (2000) mukaan ei ole lainkaan yllättävää, että selostajat ovat vahvasti oman maansa edustajan puolella ja käyttävät selostuksissaan sellaisia sanoja kuin ”me” ja ”muut” (Puijk, 2000, 321; Rowe 2009, 551). Esimerkiksi vuoden 1995 jääkiekon MM-kisojen finaaliälyhetys Suomessa ja Ruotsissa on hyvä esimerkki siitä, miten sama kilpailu voidaan nähdä ja tulkita eri maissa eri tavalla (vrt. Puijk 2000, 320). Suomessa ensimmäisestä maailmanmestaruudesta iloitsivat kaikki toimittajat ja selostajat myöten, kun Ruotsin lähetöksessä tunnelma oli kauttaaltaan pettynyt. Wantan (2013) mukaan urheilufanit saattavat syyttää toimittajia jopa puolueellisuudesta, jos nämä uutisoivat ”oman kaupungin” joukkueesta neutraalisti. On tyypillistä, että fanit odottavat toimittajilta intohimoista suhtautumista paikalliseen joukkueeseen. (Wanta 2013.)

Vaikka urheilijoiden ja toimittajien suhde näyttäytyy rakenteellisella tasolla symbioottisena, henkilökohtaisella tasolla se on selvästi monimutkaisempi. Tämä johtuu Trunecan (2017) mukaan osapuolten eriävistä tavoitteista. Toimittaja haluaa urheilijalta tietynlaisen kommentin tiettyyn aiheeseen, koska uskoo sen kiinnostavan yleisöä. Urheilija taas saattaa

pyrkii välttämään arkoja tai kiistelyjä aiheita, eikä siksi anna toimittajalla tämän tavoittelemia, räväköitä lausuntoja.

Truneckan (2017) mukaan urheilujournalismin tutkimuksessa on melko vähän selvitetty urheilijoiden näkemyksiä urheilumediasta. Hän haastatteli tutkimukseensa kahtatoista tšekkiläistä huippu-urheilijaa, joiden vastaukset olivat varsin kirjavia. Urheilijat kiinnittivät huomiota toimittajiin eri tilanteissa ja näkivät heidät henkilöinä, eivät niinkään heidän edustamansa median tai ammattikunnan edustajina. Urheilijat tarkkailivat ja arvioivat toimittajien käytöstä ja työtä ennen kuin alkoivat luottaa heihin. Urheilijat arvostivat toimittajien hyvää käytöstä, innostuneisuutta ja hyvää kirjoitustaitoa. Ammattitaidon mittareiksi he mainitsivat sen, että toimittaja on tarkistanut faktansa, valmistautunut haastatteluun etukäteen ja että hän tuntee urheilulajin riittävän hyvin.

Wennerin (1998) mukaan urheilijat eivät täysin ymmärrä kaikkia urheilumedian toimintaan liittyviä epävirallisia sääntöjä, mikä voi vaarantaa toimittajien maineen. Urheilijoilla on esimerkiksi erilaisia käsityksiä siitä, mitä ilmaisu "off the record" tarkoittaa. "Off the record" -lausuma annetaan toimittajalle luottamuksellisesti, eikä sitä odoteta julkaistavan. Kaikki toimittajat eivät kuitenkaan pidä tästä kiinni. Monet urheilutoimittajat pitävät "off the record" -tietojen jättämistä julkisuuden ulkopuolelle "ammattillisena kohteliaisuutena", mutta heidän mielestään urheilijoiden pitäisi itse osata jättää kertomatta medialle asioita, mitä he eivät halua julkisuuteen. (Wenner 1998, 111.)

Monella urheilijalla on oma luottotoimittajansa, jonka kanssa urheilija on tehnyt pitkään yhteistyötä ja jonka kanssa on muodostunut molemminpuolinen luottamus (Trunecka 2017). Suhde ei ole urheilijoiden mielestä täysin kriittikön. Heidän mukaansa kriittisiä kommentteja on jopa helpompi ottaa vastaan sellaisilta toimittajilta, jotka he tuntevat henkilökohtaisesti.

Li ja kumppanit (2022) esittävät, että miesurheilijat ovat lehdistötilaisuuksissa suorasanaisempia kuin naisurheilijat. Syynä tähän voi tutkijoiden mukaan olla, että naiset kokevat enemmän kiusaamista ja seksuaalista häirintää verkossa, eivätkä siksi halua ottaa kantaa kiistanalaisempiin aihealueisiin. Kristiansenin (2011) mukaan kokeneet urheilijat ovat oppineet, että mielipiteitä jakavien asioiden kommentointi voi häiritä kilpailuun

keskittymistä. Urheilijat harkitsevat, missä, milloin ja miten haastavista aiheista kannattaa puhua (Kristiansen 2011, 451). Lin ja kumppaneiden (2022) mukaan naisurheilijat hyödyntävät näkyvyyttään ottaakseen kantaa sosiaalipoliittisiin kysymyksiin, kuten vähemmistöjen oikeuksiin. He tietävät, että tunnettuna julkisuuden henkilönä heillä on tavallista ihmisistä parempi mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja tulla kuulluksi. (Li ym. 2022.)

3.2 Haastattelemisen televisiossa

Haastattelut ovat toimittajan ja urheilijan ammatteja yhdistäviä työtehtäviä. Tässä luvussa esittelen aiempaa tutkimusta haastattelemisesta, haastattelujen tavoitteista sekä niiden roolista urheilupoliittisissa. Journalismissa tehdään hyvin erityyppisiä haastatteluja. Keskityn tässä luvussa urheilutapahtumissa tehtäviin, erityisesti kilpailujen jälkeisiin televisiohaastatteluihin.

Kahden ihmisen välillä kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutustilannetta kutsutaan viestinnän tutkimuksessa interpersonaaliseksi eli keskinäisviestinnäksi. Haastattelutilanteessa keskinäisviestintään vaikuttaa keskustelua välittävä ja tallentava teknologia, kuten kamera ja mikrofoni, joiden välityksellä keskustelu näkyy ja kuuluu televisiovastaanottiin. Vuorovaikutus on siis medioitunutta, vaikka tilanne itsessään tapahtuu kasvokkain. Yleisö on haastattelutilanteessa läsnä vain epäsuorasti. Niin haastattelija kuin haastateltavakin tiedostavat yleisön olemassaolon. Claymanin ja Heritagen (2002) mukaan mediayhtiö sanelee uutishaastattelujen käytäntöjä, ja muokkaavat siten osapuolten toimintaa. Mediayhtiöille on tärkeää, että haastattelu antaa katsojille tunteen, että haastattelu on toteutettu heitä varten, eikä niin, että yleisö kokee seuraavansa yksityistä keskustelua ulkopuolisena tai salaa. (Clayman ja Heritage 2002, 97.)

Toimittaja-tutkija Olli Seuri kuvailee haastattelua “monisyiseksi, lähtökohtaisesti keinotekoiseksi kohtaamiseksi, joka voi jäljitellä, performoida, tavoitella tai väistää todellisuutta” (Seuri 2020, 19). Keinotekoisuus on omien havaintojeni perusteella hallitseva piirre urheilukilpailujen mixed zonella tehtävissä “hikihaastatteluissa”, joissa toimittajat usein kysyvät samanlaisia kysymyksiä kilpailusuoritukseen liittyen. Toimittajana ja

urheilulähetysten katsojana olen pannut merkille, että haastattelut liittyvät urheiluun ja tarkemmin ottaen juuri nähtyyn suoritukseen. Mixed zonella ei tehdä syväluotaavia henkilöhaastatteluja, vaan aihepiiri pidetään melko kapeana.

Haastattelu on muista vuorovaikutustilanteista selkeästi erottuva sosiaalisen interaktion muoto. Uutishaastattelu on rakenteensa vuoksi tunnistettavissa ja erotettavissa vaikkapa keskusteluohjelmissa tapahtuvista haastatteluista. (Clayman ja Heritage 2002, 95–96.) Uutishaastatteluun, jota mixed zonella tapahtuva haastattelu muistuttaa, liittyvät olennaisesti kysymykset ja vastaukset. Kysymys–vastaus-tyyppisessä vuorovaikutuksessa haastattelija ohjailee tilannetta fyysisesti, mikäli hänellä on käytössään kädessä pidettävä mikrofoni. Hänellä on valta päättää, milloin antaa puheenvuoron haastateltavalle, ja voi halutessaan keskeyttää haastateltavan vetämällä mikrofonin tämän suun edestä. Toisaalta myös haastateltava voi hallita tilannetta esimerkiksi jättämällä vastaamasta kysymykseen, kertoa vain osan tiedoistaan tai poistumalla haastattelusta kesken kaiken. Tällaisten tilanteiden varalta Schultz (2001, 85) suosittelee säästämään vaikeat kysymykset loppuun. Ikävä kysymys heti alkuun voi viedä haastattelun väärille raiteille tai jopa lopettaa sen lyhyeen.

Mixed zone -haastatteluille ominaista on, että ne ovat pisimmilläänkin vain muutaman minuutin mittaisia. Suorassa urheilulähetyksessä haastatteluja tekevän toimittajan tulee olla koko ajan tilanteen tasalla ja osata pitää haastattelut lyhyinä (Deninger 2022, 133). Televisiohaastattelija saattaa olla ensimmäinen ihminen, jonka urheilija tapaa kilpailun tai ottelun jälkeen. Sille, miten toimittajan tulee missäkin tilanteessa toimia, ei Schultzin (2001, 85) mukaan ole selkeitä sääntöjä. Hän esittelee tekniikan, joilla toimittaja voi edistää haastattelun onnistumista. Jos haastattelulle ei ole kova kiire, toimittaja voi jutella haastateltavan kanssa niitä näitä ja samalla tutustua haastateltavaan paremmin. Tätä Schultz kutsuu esihaastatteluksi, jonka tavoitteena on keventää tunnelmaa ja rakentaa luottamusta. Ekströmin ja Lundellin (2011, 183) mukaan esihaastattelussa toimittaja pyrkii ennen kaikkea selvittämään, mitä sanottavaa haastateltavalla voisi olla. Mistä asioista kysyminen on relevanttia ja mitä aiheita suorassa haastattelussa kannattaa välttää?

Fyysisesti ja henkisesti rasittuneen urheilijan kyky vastata toimittajan kysymyksiin ei ole heti kilpailun jälkeen välttämättä parhaimmillaan. Moni urheilutoimittaja ei ehkä huomaa, että heidän kysymyksensä ovat kognitiivisesti raskaampia kuin mitä urheilija kykenee sillä hetkellä hallitsemaan. Liian laajoihin tai epätäsmällisiin kysymyksiin saa usein ympäröivään, lattean ja vaikeaselkoisen vastauksen. Laajat kysymykset eivät sovi lyhyisiin haastatteluihin, sillä rajatun aikaraamin takia urheilijan on pakko vastata melko pintapuolisesti. (Eljand-Kärp ja Harro-Loit 2020.)

Eljand-Kärp ja Harro-Loit (2020) arvioivat virolaisten televisiotoimittajien tekemiä haastatteluja vuoden 2018 talviolympialaisissa, ja löysivät niistä paljon huomautettavaa. He havaitsivat haastatteluissa kohtia, joissa toimittaja spekuloi tai lausui virheellisen olettaman, mikä sai urheilijan puolustuskannalle ja etäännytti toimittajan ja urheilijan toisistaan. (Eljand-Kärp ja Harro-Loit 2020, 89.) Toimittajat eivät kysyneet tarkentavia tai tunnustelevia jatkokysymyksiä urheilijan vastausten pohjalta. Tämä viittasi tutkijoiden mukaan siihen, etteivät toimittajat olleet täysin kuunnelleet haastateltavan vastauksia, vaikka haastattelujen tulisi perustua kuuntelemiseen. Jos toimittaja esittelee jokaisella kysymyksellään uuden aiheen, haastatteluista katoaa punainen lanka. Kyseessä on Eljand-Kärpin ja Harro-Loitin mukaan toistuva ongelma journalistisissa haastatteluissa.

Yksi journalistisen haastattelun tärkeimmistä tarkoituksista on tarjota haastateltavalle tilaisuus tuoda äänensä kuuluviin. Haastattelijan tulee olla kiinnostunut haastateltavan ajatuksista, tunteista ja kokemuksista. (Eljand-Kärp ja Harro-Loit 2020, 94.) Myös Seuri (2020) korostaa, että haastattelijan tärkein yksittäinen taito on kuunteleminen, mikä ei ole yksinkertaista, sillä samalla toimittajan pitää osata reagoida kuulemaansa, muodostaa jatkokysymyksiä ja pitää kokonaisuutta kasassa. Haastattelun onnistuminen riippuu myös paljon siitä, kuunteleeko haastateltava toimittajaa, ja ennen kaikkea siitä, ymmärtävätkö osapuolet toisiaan. Suorassa lähetyksessä haastateltavalla voi olla korkea kynnyks pyytää toimittajaa esimerkiksi tarkentamaan sekavasti muotoiltua tai laveaa kysymystä.

Kuuntelemisen lisäksi televisiotoimittajien taitopankkiin tulisi kuulua empatiakyky. Empatian merkitys korostuu, kun toimittajat työskentelevät psyykkisesti kuormittavissa tilanteissa

(Glück 2016), kuten onnettomuuspaikoilla tai sota-alueella. Toimittajien täytyy ymmärtää ihmisiä ja tulla toimeen heidän kanssaan. Vaikka urheilujournalismissa ei olla kosketuksissa samanlaisten tilanteiden kanssa kuin sotajournalismissa, siinä kohdataan vahvoja tunnetiloja, jotka voivat olla kuormittavia sekä urheilijalle, toimittajalle että haastattelua seuraavalle katsojalle.

Tunteenilmaukset kuuluvat televisiojournalismin tarinankerrontaan. Toimittajan tulee kuitenkin torjua yhteys tunteellisten uutisten ja oman tunnesiteensä välillä (Pantti 2010). Pantin mukaan toimittajien tärkeimmät journalistiset arvot, neutraalius, tasapuolisuus ja riippumattomuus, pakottavat heitä sivuuttamaan henkilökohtaiset tunteensa. Jos toimittajan empatia johtaa siihen, että hän lähtee haastateltavan tunteeseen mukaan, hän voi antaa itsestään epäammattimaisen kuvan. (Pantti 2010.) Empatia ja ammattimaisuus eivät silti sulje toisiaan pois haastattelussa. Glück (2016) esittää, että toimittajan kannattaa ensin eläytyä haastateltavan tarinaan ja sen jälkeen ottaa henkistä etäisyyttä reflektoidakseen hänessä heränneitä tunteita. Tämä muistuttaa Glückin mukaan terapeutin ja potilaan vuorovaikutusta.

Kilpailusuorituksen jälkeiset mediatehtävät, kuten televisiohaastattelut, ovat urheilijoille tärkeitä mahdollisuuksia saada näkyvyyttä. Toisaalta ne voivat tuntua taakalta ja aiheuttaa stressiä. (Kristiansen 2011.) Kulttuurisissa odotuksissa urheilijan olettaa antavan itsestään nöyrän, tasapainoisen ja vastustajia kunnioittavan kuvan (File 2015), mutta suoritukseensa pettyneiden urheilijoiden voi olla vaikeaa pitää näistä tavoitteista kiinni. Tällaisessa tilanteessa haastatteluvastaukset ovat tyypillisesti lyhyitä, jopa töksähtäviä, ja urheilija viestittää nonverbaalisilla eleillä, ettei haastattelun antaminen miellytä. Chovanec (2021) havainnollistaa tätä analysoimalla suomalaisjäähkiekkoilija Petri Kontiolan Tšekin televisiolle antamaan erätaukohaastattelua vuoden 2014 MM-kilpailuissa. Erätaukohaastattelut ovat tavallisesti vieläkin lyhyempiä kuin kilpailun jälkeiset haastattelut, mutta tässä analysoidussa tapauksessa tšekkitoimittajan yritykset törmäsivät Kontiolan yhteistyöhaluttomuuteen. Haastattelusta ja sen saamasta somehuomiosta nolostunut Kontiola päätti paikkailla mainettaan antamalla uuden haastattelun samalle toimittajalle. Siinä hän selitti tylyn oloista käytöstään ja poistumistaan haastattelusta ennen aikojaan sillä, että hän oli ärsyyntynyt

ottelussa tekemästään virheestä ja peittäneensä tunteensa haastattelussa huonosti.
(Chovanec 2021.)

Urheilijahaastattelut eroavat esimerkiksi poliitikoiden haastatteluista muun muassa sillä, että toimittaja saattaa häpeilemättä kysyä hyvin henkilökohtaisia, kuten urheilijan terveydentilaan liittyviä kysymyksiä (Kristiansen 2011, 456). Urheilijan tärkein työväline on keho, joten terveydentilasta kysyminen on urheilusuorituksen analysoimisen kannalta perusteltua. Samalla se voi kuitenkin loukata urheilijan yksityisyyttä.

Huippu-urheilijat tietävät, että haastattelut ovat osa urheilijan työtä, vaikka ne eivät varsinaisesti pakollisia olisikaan. Usein kansalliset lajiliitot tai olympiakomiteat vaativat urheilijoita jäämään arvokisoissa kilpailun jälkeen mixed zone -haastatteluun. Haastattelusta kieltäytymistä paheksutaan ja siitä seuraava uutisointi voi saattaa urheilijan kielteiseen valoon. Haastattelun antamisesta voi olla sovittu esimerkiksi lajiliiton urheilijasopimuksessa tai sponsorisopimuksessa (Kristiansen 2011, 451), koska liitot tarvitsevat julkisuutta ja sponsorit tarvitsevat näkyvyyttä tuotteilleen.

Urheilupsykologian tutkimuksessa on 2000-luvulla selvitetty, miten huippu-urheilijat toimivat intensiivisen mediahuomion kanssa. Norjalaisten olympiaurheilijoiden mediasuhdetta selvittäneestä tutkimuksesta ilmeni, että arvokilpailuihin kuuluvat mediavastuut saattavat tuntua joistakin urheilijoista raskailta ja toimittajien utelut stressaavilta. (Kristiansen 2011.) Kilpaileminen arvokilpailuissa maajoukkueen edustajana on television vuoksi hyvin julkista, ja monen tutkimuksen mukaan media on huippu-urheilijoille merkittävä stressitekijä ennen kilpailua ja sen aikana. Esimerkiksi Greenleafin työryhmän haastatteleminen olympiaurheilijoista yli puolet nimesivät median häiriötekijäksi, joka vaikutti kielteisesti suoritukseen (Greenleaf ym. 2001, 173). Osa huippu-urheilijoista kertoo saavansa mediahuomiosta suorituspainetta (Kristiansen 2011; Greenleaf ym. 2001; Mirer 2023).

Epäonnistuneen kilpailun jälkeen urheilijat kokevat haastattelutilanteet kuormittavina, ja mediavastuut saattavat saada urheilijan vellomaan pettymyksessä ja kokemaan arvottomuuden tunnetta (esim. Kristiansen 2011; Greenleaf 2001). Osa toimittajista ei tunnu

ymmärtävän, että suorituskyky saattaa vaihdella päivästä toiseen ilman erityistä syytä (Kristiansen 2011, 450). Toisaalta mediahuomio saattaa kääntyä voimavaraksi, jos urheilija nauttii siitä. Osa urheilijoista kuvaili suhdettaan toimittajiin lämpimiksi ja koki, että toimittajatkin toivovat urheilijoiden onnistuvan. Tutun ja pidetyn toimittajan haastatteluista urheilijat eivät kokeneet ahdistusta, vaikka kilpailu olisi sujunut huonosti. (Trunecka 2017.)

Useat norjalaisurheilijat painottivat, että urheilijat tarvitsevat toimittajia ja toimittajat urheilijaa. Yhden norjalaisen urheilijan mukaan toimittajat kirjoittavat jutun välittämättä siitä, minkä verran urheilija osallistuu sen tekoon. Kiinnostavaa tarinaa jahtaavat journalistit usein keskittyvät muun muassa loukkaantumisiin, raha-asioihin ja ihmissuhdeongelmiin, eli kaikkeen muuhun kuin itse urheiluun. (Kristiansen 2011, 450.) Urheilijoiden ja toimittajien näkemykset siitä, mitkä tiedot ovat tärkeitä ja kiinnostavia, vaikuttavat olevan ristiriidassa.

4 EMPIIRINEN TUTKIMUSASETELMA

Työn empiirisessä osuudessa pyrin selvittämään, miten urheilijat ja urheilutoimittajat kuvaavat ja arvioivat mixed zonella suorassa lähetyksessä tehtyjä urheilijahaastatteluita. Olen kiinnostunut erityisesti heidän käsityksistään haastatteluista vuorovaikutuksena ja siitä, millä tavoin he arvioivat omaa asemaansa osana urheilumediaa ja urheilua koskevaa julkisuutta. Pyrin analyysissäni avaamaan mixed zonella tehtävien haastattelujen olosuhteita ja niiden taustalla vaikuttavia odotuksia ja rajoituksia. Tällä tavoin tarkoitukseni on saada otetta mixed zonella työskentelemiseen vaikuttavista realiteeteista, joihin osapuolet eivät välttämättä itse pysty vaikuttamaan.

Tavoitteenani on selvittää, millaisina urheilijat ja toimittajat käsittävät urheilujournalismin, television ja julkisuuden, ja miten he peilaavat niiden vaikutusta omaan ammattiinsa urheilijana tai toimittajana. Pyrin tunnistamaan, miten mixed zonella työskentely kytkeytyy laajemmin nykypäivän urheilujournalismiin, televisiovihteeseen ja julkisuuteen.

4.1 Tutkimusaineisto

Empiirinen tutkimuskohteeni muodostuu kuuden yleisurheilijan ja neljän urheilutoimittajan haastatteluista. Olen kerännyt tutkielman aineiston puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla, jotka toteutettiin huhtikuun 2023 ja tammikuun 2024 välisenä aikana. Toimittajahaastatteluvista kaksi on naisia ja kaksi miehiä, urheilijoista puolestaan kolme on naisia ja kolme miehiä. Tutkimukseni perustuu aineiston harkinnanvaraiseen poimintaan eli suhteellisen pieneen tapausmäärään. Analyysin tavoitteena on paneutua siihen, miten aihetta koskevat merkitykset rakentuvat yksittäisissä haastatteluissa ja kuinka niissä erottuvat teemat ja näkökulmat suhteutuvat toisiinsa. Laadulliselle analyysille tyypillisesti analyysin tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta suhteessa erilaisiin konteksteihin. Tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin urheilijoihin tai urheilutoimittajiin (ks. Eskola ja Suoranta 2008).

Yleisurheilijoiden valinnan taustalla oli pyrkimys keskittyä kansainvälisen tason aktiiviuralla oleviin yleisurheilijoihin, jotka olivat osallistuneet vähintään yksiin kansainvälisiin aikuisten arvokilpailuihin. Näin ollen heillä oli omakohtaista kokemusta arvokisoista ja niiden mixed zone -ympäristöistä. Kaikki haastatellut urheilijat olivat osallistuneet yleisurheilun MM-kilpailuihin ja suurin osa haastateltavista myös olympialaisiin. Haastateltavat olivat eri ikäisiä (noin 20–35-vuotiaita) ja he asuivat eri puolilla Suomea. Yleisurheilun eri lajiryhmät, kuten pikajuoksu, kestävyysjuoksu, hypyt ja heitot, ovat edustettuna tutkimuksessa. Urheilijoiden anonymiteetin suojelemiseksi en yhdistä urheilijoiden sitaatteja heidän sukupuoleensa, ikäänsä tai lajiinsa.

Televisiossa työskentelevistä toimittajahaastateltavista kaikki kolme ovat työskennelleet suomalaisissa broadcast-mediataloissa. He ovat työskennelleet eri lajien, myös yleisurheilun, arvokisoissa mixed zonella, ja tehneet sieltä suoraa lähetystä. Tämän lisäksi he työskentelevät toimittajina radiossa, urheilun uutispuolella tai selostavat urheilua. Osa myös kirjoittaa urheilusta, mutta se ei ole kenenkään haastatteleman televisiotoimittajan päätyö. Haastattelin lisäksi yhtä suomalaista lehtitoimittajaa, joka on työskennellyt muun muassa valtakunnallisessa sanomalehdessä. Hän on haastatellut urheilijoita kirjoittavan median mixed zonella olympialaisissa ja usean eri lajin arvokilpailuissa.

Tutkimukseen osallistuneiden toimittajien valinnassa painotin kokemusta sekä monipuolista osaamista eri tehtävistä ja välineistä. Haastateltavat ovat eri ikäisiä ja edustavat eri sukupuolia. Osa haastateltavista on työskennellyt toimittajana kaupallisessa televisioyhtiössä ja osa Yleisradiossa.

Lopullinen tutkimusasetelma poikkeaa jonkin verran alkuperäisestä suunnitelmastani. Alun perin tarkoitukseni oli haastatella tutkimukseen yhtä montaa toimittajaa ja urheilijaa. Päädyin kuitenkin vähentämään toimittajahaastattelujen määrän kolmeen ja nostamaan urheilijahaastattelujen määrän kuuteen, koska huomasin, että toimittajien ajatukset ovat keskenään melko samankaltaisia, kun taas urheilijoiden suhtautumisessa mixed zonella toimimiseen oli merkittäviä eroja. Urheilijoiden vastausten heterogeenisyyden vuoksi koin,

että tutkimuksen onnistumisen kannalta urheilijahaastatteluja on syytä toteuttaa suunniteltua enemmän.

4.2 Teemahaastattelut

Käytin tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelun etu on, että sillä on mahdollista kerätä runsaasti aineistoa ihmisen luomista merkityksistä ja tulkinnoista. Haastattelun vuorovaikutteisuus, mahdollisuus jatkokysymyksille ja joustavuus olivat syitä, miksi päädyin teemahaastatteluun. Metodologisesti teemahaastatteluissa ollaan kiinnostuneita ihmisten tulkinnoista sekä siitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi ja Hurme 2001; Tuomi ja Sarajärvi 2018). Siksi se sopi erinomaisesti aineistonkeruumenetelmäksi.

Puolistrukturoidussa haastattelussa ei ole valmiiksi annettuja vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava voi vastata kysymyksiin täysin omin sanoin. Teemahaastatteluissa käydään läpi ennalta määrättyjä aihepiirejä eli teema-alueita. Menetelmä on joustava: käsiteltävien teemojen järjestys ja laajuus voivat vaihdella, eikä haastattelijalla ole valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä (Eskola ja Suoranta 2008). Kysymysten tarkentaminen ja syventäminen haastateltavan vastausten perusteella on yksi teemahaastattelun eduista (Tuomi ja Sarajärvi 2018). Teemahaastattelurungon muodostaminen vaatii sen, että tutkijalla on jo jonkinlaista tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Eskola ja Suoranta 2008, luku 2). Oma esiymmärrykseni toimittajien ja urheilijoiden vuorovaikutuksesta ja mixed zone -työskentelystä perustui omaan työkokemukseeni sekä alan kirjallisuuteen, johon olin tutustunut ennen haastattelujen toteuttamista.

Olin valinnut etukäteen teemat, joita kävimme haastatteluissa läpi. Struktuuria lisäsin haastatteluihin valmiilla kysymyspatteristolla, johon haastateltavat saivat tutustua etukäteen. Toimittajien ja urheilijoiden haastattelujen kysymysrungoissa oli hieman eroja, mutta myös paljon yhtäläisyyksiä. Molempien ryhmien haastattelut alkoivat melko konkreettisilla kuvauksilla mixed zone -työskentelystä ja vuorovaikutuksesta. Haastattelujen lopussa siirryimme laajempiin ja abstraktimpiin teemoihin, kuten urheilumedian ja -bisneksen rakenteellisiin suhteisiin.

Urheilijoiden ja toimittajien haastattelujen teemoissa oli pieniä eroja. Urheilijoiden seitsemän haastatteluteemaa olivat: Urheilumedia ja mixed zone, vuorovaikutus, televisiohaastattelujen sisältö, yleisö ja julkisuus, urheilijan ja toimittajan välinen suhde sekä yhteiskunnalliset asiat (liite 1). Toimittajien haastatteluteemoja oli viisi: vuorovaikutus, televisiohaastattelut, urheilijan ja toimittajan välinen suhde, televisiourheilu, urheilumedian rakenteet (liite 2). Toimittajien teema-alueet valikoin tarkoituksella niin, että heidän haastatteluissaan pureudutaan urheilumediaan syvällisemmin kuin urheilijahaastatteluissa.

Hirsjärven ja Hurmeen (2001) mukaan tutkijan haastattelussa käyttämät teemat eivät välttämättä ole samat kuin ne, jotka osoittautuivat olennaisiksi analyysivaiheessa. Haastatteluteemani tarkentuivat haastattelujen edetessä ja vasta aineiston analyysi selvensi, mitkä alkuperäisistä teemoista päätyisivät lopulliseen teemoitteluuni. Kuvaan teemoittelun etenemistä luvussa 4.3.

Vaikka olin laatinut kysymyslistan, en seurannut sitä haastatteluissa tarkasti, vaan saatoinkin kysyä kysymyksiä eri järjestyksessä ja erilaisin sanavalinnoin kuin suunnitelmassani. Nostin haastatteluun tarvittaessa sellaisiakin kysymyksiä, jotka eivät esiintyneet alkuperäisessä haastattelurungossani. Kysyin usein tarkentavia kysymyksiä, jos haastattelija vastasi ympärilyöreästi tai jätti jonkun olennaisen näkemyksen täysin oman tulkintani varaan.

Haastattelija on tärkeä osa sosiaalista vuorovaikutusprosessia, jonka tavoitteena on saada haastateltavat avautumaan kokemuksistaan ja tunteistaan sekä hankkia mahdollisimman rikas aineisto. Tutkimushaastattelujen anti riippuu pitkälti siitä, onko haastattelija onnistunut ansaitsemaan haastateltavan luottamuksen (Eskola ja Suoranta 2008, Ruusuvuori ja Tiittula 2017, luku 2). Olin ollut kaikkien haastateltavien kanssa tekemisissä työni puolesta aiemminkin, mikä uskoakseni auttoi rakentamaan luottamusta.

Toimittajien haastattelut olen tehnyt kasvotusten ja urheilijahaastattelut etäyhteydellä. Tämä järjestely johtui siitä, että toimittajat työskentelevät pääkaupunkiseudulla. Urheilijat olivat haastattelujen aikaan muualla tai suosivat jostain muusta käytännön syystä etäyhteyttä,

joten haastattelut tehtiin Google Meet -videopuhelulla. Haastattelut nauhoitettiin. Toimittajahaastattelut olivat keskimäärin pidempiä kuin urheilijahaastattelut, ja ne kestivät 50 minuutista 90 minuuttiin. Urheilijahaastattelujen kesto vaihteli 35 minuutista 75 minuuttiin.

Litteroin kaikki haastattelut tulosten analysointia varten. Kuudesta urheilijahaastattelusta aineistoa kertyi kirjoitetussa muodossa yhteensä 29 sivua ja neljän toimittajan haastatteluista 25 sivua. Selvästi epärelevantteja ja tutkielman aihepiirin täysin ohittaneita osia haastatteluista jätin litteroimatta. Tutustuin haastatteluaineistoon jo litteroinnin aikana ja tarkemmin sen jälkeen, kun aineisto oli kirjoitetuissa muodoissa. Tein mielessäni ensimmäiset rajaukset tutkimusaineistostani jo litteroinnin yhteydessä (Ruusuvuori ja Nikander 2017) ja havaitsin siinä toistuvia teemoja (Puusa ja Juuti 2020, luku IV).

4.3 Aineiston analyysi

Aloitin aineiston analyysin perehtymällä siihen huolellisesti ja lukemalla sen useita kertoja. Eskola ja Suoranta (2008, luku 4) korostavat, että aineisto on syytä tuntea perinpohjaisesti. Merkitsin värikoodein toistuvia teemoja ja eri sanoin ilmaistuja yhteneväisyyksiä. Huomioin myös sellaiset asiat, jotka eivät toistuneet muiden haastateltavien vastauksissa, koska poikkeavat yksilölliset kokemukset ja käsitykset ovat tutkimuksessani merkittäviä (Pietilä 2017, luku 4). Koodauksen aikana ja jälkeen vertailin vastausten samankaltaisuuksia ja eroja. Osa haastateltavien vastauksista olisi sopinut useammankin koodin alle. Tämä on tyypillistä laadullisen tutkimuksen aineistoille. Niitä voi koodata monista eri näkökulmista, minkä vuoksi tutkija joutuu tekemään valintoja aineistoa koodatessaan (ks. Juhila 2021a). Käytin aineiston koodauksessa apuna teemahaastattelurunkoani (vrt. Eskola ja Suoranta 2008).

Koodauksen avulla löysin aineistosta teemoja, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Teemoittelussa aineistosta tunnistetaan tutkimusongelman ja -kysymysten kannalta olennaiset teemat (Juhila 2021b; Eskola ja Suoranta 2008). Teemojen tai kategorioiden muodostaminen on Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan analyysin kriittinen vaihe. Tutkijan on tulkintansa mukaan päätettävä, millä perusteella ilmaisut kuuluvat samaan tai eri teemaan. Tutkija siis tulkitsee haastateltavan tulkintoja, käsityksiä ja kieltä (emt.).

Päädyin teemoittelun tuloksena jakamaan aineistoni kuuteen pääteemaan, jotka nimesin seuraavasti: “mixed zone työpaikkana”, “televisiohaastattelujen sisältö”, “tunteet haastattelussa”, “kavereita vai vihamiehiä”, “käsityksiä yleisöstä ja julkisuudesta” sekä “urheilujournalismin muuttumaton ydin”. Jokainen teema esiintyy sekä toimittajien että urheilijoiden haastatteluissa. Seuraavassa taulukossa annan jokaiseen teemaan sopivan esimerkin yhdeltä toimittajalta ja yhdeltä urheilijalta.

Esimerkki toimittajalta	Esimerkki urheilijalta	Teema
<i>Pystyn toimimaan itsenäisesti, koska voin täysin itse päättää, ketä haastattelen. Mitä ajetaan ulos, se ei ole mun käsissä. Tilanne on pääosin hallinnassani, mutta tietyissä raameissa.</i>	<i>Tiedän, että pakko siihen (haastatteluun) ei ole jäädä, mutta parempi, että näytän pärstäni kuvissa kuin että kävelisin vain ohi.</i>	Mixed zone työpaikkana
<i>Mixed zonen tv-haastattelut on hankalia, koska ne on lähtökohtaisesti lyhkäsiä. Ja niihin pitää saada sisällöt, tarinat ja tunnelilat.</i>	<i>Hyviä kysymyksiä on semmoset, missä urheilija voi kertoa aika vapaasti eikä kysytä vaan, että "ootko pettynyt". Siihen vastaa vaan, että joo oon, kun kerta annettiin mahdollisuus.</i>	Televisiohaastattelujen sisältö
<i>En mä tiedä, onko se väärin ajateltu, mutta kyllä mä ainakin haluan, että ne ihmiset tuo jotain reaktiota tai tunnetta kuin että on naama peruslukemilla. Varsinkin tv:ssä.</i>	<i>Tasan kerran mä oon haastattelussa itkenyt ja mä muistan, kuinka mua harmitti se jälkeenpäin, että annoin tunteiden tulla, mutta samaan aikaan se on ollut enemmän aito haastattelu silloin.</i>	Tunteet haastattelussa
<i>Pitää muistaa, että on toimittajaminä ja henkilökohtainen minä. Sä teet sun työtä ja pitää pystyä kaveriltakin kysymään mitä tahansa.</i>	<i>Se on kiva, että Ylellä on ollut oikeudet niin pitkään, niin ne ihmiset on tuttuja ihmisiä. Siinä ei tule ajatelleeksikaan, kuinka paljon ihmisiä on toisessa päässä katsomassa meidän kahden tutun tai ystävän keskustelua.</i>	Kavereita vai vihamiehiä
<i>Jos ajatus on, että mä tuun tänne esittelemään omaa tietämystäni, se on väärä lähtökohta. Joillain (toimittajilla) on hirveä houkutus osoittaa se oma asiantuntevuus koko ajan.</i>	<i>Kisan jälkeen mulla on tarve sanoa jotain fiksum, jotta katsoja ymmärtää vähän paremmin, mitä kentällä tapahtui.</i>	Käsityksiä yleisöstä ja julkisuudesta
<i>Sellaiselle syväluotaavalle journalismille on myös paikka, mutta se ei ole mixed zonella, vaan siellä on enemmän kyse viihteestä.</i>	<i>Kisan jälkeen olettaa, että puhutaan siitä kisasta. Toimittaja ampuu itseään jalkaan, jos yhtäkkiä kyseleekin jostain politiikasta.</i>	Urheilujournalismin muuttumaton ydin

Taulukko 1: Esimerkkejä ilmaisuista teemoittelun taustalla.

5 ANALYYSIN TULOKSET

Aloitan empiirisen analyysini tulosten esittämisen kuvaamalla, kuinka urheilijat ja toimittajat luonnehtivat keskinäistä vuorovaikutustaan mixed zone -haastatteluissa ja miten he arvioivat sitä työskentely-ympäristönä. Millaisia kirjoitettuja ja kirjoittamattomia sääntöjä mixed zonella vallitsee ja millainen kuva urheilijoiden ja toimittajien suhteista näistä kuvauksista välittyy? Lopuksi pohdin mixed zone -televisiohaastattelujen käytäntöjen suhdetta 2000-luvulla tapahtuneeseen mediaympäristön muutokseen.

5.1 Mixed zone yleisurheilukilpailuissa

Yleisurheilun vuoden 2023 MM-kilpailujen mediaoppaassa mixed zone määriteltiin “nimetyksi alueeksi, jossa media voi tehdä haastatteluja urheilijoiden kanssa heti kilpailun jälkeen”. Oppaan ohjeissa sanotaan, että kaikki urheilijat kävelevät mixed zonen läpi kilpailunsa päättymisen jälkeen, lukuun ottamatta kaksipäiväisiä moniotteluja, joiden urheilijat kulkevat mixed zonen läpi vasta kilpailupäivän päätteeksi. Vaikka mixed zonen läpi kulkeminen on pakollista, urheilija voi päättää itse, puhuuko hän medialle vai ei. Lääkinnällistä apua kilpailunsa jälkeen tarvitsevan urheilijan ei tarvitse kulkea mixed zonen läpi. (World Athletics 2023.)

Vuoden 2023 MM-kilpailuissa ja niitä edeltäneissä yleisurheilun arvokilpailuissa mixed zone oli rakennettu maaliviivan läheisyyteen kentän etukaarteeseen katsomorakenteisiin. Mediaoppaan mukaan mixed zone on jaettu kahteen osaan ennalta määrättyssä järjestyksessä. Etualueella olevat haastattelupisteet annetaan sellaisille televisio- ja radioyhtiöille, jotka tekevät kilpailuista suoraa lähetystä. Nämä mediayhtiöt ovat hankkineet kilpailujen esitysoikeudet ja varanneet itselleen haastattelupaikat mixed zonella. Alueen takaosasta ei lähetetä suoraa lähetystä televisioon tai radioon. Sielläkin työskentelee televisio- ja radiotoimittajia sekä sanomalehtien ja verkkojulkaisujen toimittajia. Mixed zonelle pääsevät vain sellaiset henkilöt, joiden mediapassiin on kirjattu mixed zonelle pääsyyn oikeuttava numerokoodi.

Urheilijoiden ja toimittajien kuvaukset mixed zonesta erosivat jonkin verran toisistaan. Tämä voi johtua siitä, että urheilijat eivät vietä mixed zonella yhtä paljon aikaa kuin toimittajat. Mixed zonen läpi käveleminen on vain pieni osa urheilijan työtä, kun toimittajille se on tärkein toimintaympäristö useasti vuodessa päivien tai jopa yli viikon ajan kerrallaan. Siinä missä urheilija saattaa antaa arvokisoissa vuoden välein yhden tai kaksi televisiohaastattelua, toimittaja tekee vuosittain ainakin kymmeniä, jopa satoja, haastatteluja.

Toimittajien kokemukset ovat yhtenäisiä myös siksi, että he ovat ammattiroolissaan sisäistäneet mixed zonella vallitsevat säännöt ja normit. Urheilijoille haastattelujen antaminen ei ole ensisijainen syy sille, miksi he urheilevat amatikseen, mutta osa mixed zoneen liittyvistä normeista on tullut heille tutuiksi useiden haastattelukokemusten myötä. He sanovat tiedostavansa, että urheilijoilta kaivataan televisiohaastatteluun melko lyhyitä vastauksia, ja että näissä haastatteluissa kysytään usein vain kahdesta neljään kysymystä. Urheilijoiden mukaan pitkä vastaus ensimmäiseen kysymykseen voi tarkoittaa sitä, ettei toimittaja kysy enempää kysymyksiä. Normaalisti urheilijat odottavat, että heille esitetään enemmän kuin yksi kysymys.

Urheilijan mielikuvaan mixed zonesta voi vaikuttaa sinne menoa edeltänyt kilpailusuoritus. Mixed zone saattaa aiheuttaa urheilijassa eri tilanteissa erilaisia tunteita, eikä se siksi välttämättä näyttäydy jokaiselle urheilijalle aina samanlaisena paikkana. Urheilijat kuvailevat tuntemuksiaan kirjavin sanavalinnoin: Yksi sanoo, että pää lyö tyhjää, toinen kertoo, että päässä vilisee ajatuksia. Haastattelutilanteeseen vaikuttavat urheilijan tilanteessa kokemat tunteet ja fysiologiset tuntemukset. Häntä voi itkettää, väsyttää, hengästyttää ja kurkkuakin kuivaa. Vuoden tai jopa koko uran pääkilpailu on taputeltu, ja riippumatta siitä, miten urheilija siinä onnistui, hänet ohjataan median eteen. Urheilijat kuvailevat arvokilpailujen mixed zonea paikaksi, jossa on monta käytävää, lukuisia portaita ja paljon toimittajia eri maista kuvausryhmineen ja kameroineen. Ensimmäisenä urheilijat saapuvat sen yhtiön televisiohaastatteluun, jolla on Suomessa kilpailun lähetysoikeudet, sen jälkeen mahdollisesti radiohaastatteluun ja lopuksi painetun median edustajien haastatteluihin. Niiden jälkeen edessä voi olla vielä haastatteluja muiden mediayhtiöiden kanssa.

Urheilijat ovat yhtä mieltä siitä, että haastattelut ovat osa urheilijan ammattia ja että haastatteluun jääminen ja kysymyksiin parhaansa mukaan vastaaminen on heidän velvollisuutensa.

En ole koskaan kostunut siitä, että pääsee telkkariin puhumaan. Se on aina kuulunut tähän pakettiin ja se on tietyllä tavalla osa sitä suoritusta. Ei sitä edes mieti. Toisaalta ei ole koskaan ahdistanut kisan jälkeen tulla tv-haastatteluun, mutta en ole myöskään ajatellut, että vitsi miten kivaa päästä. Sinne mennään, se hoidetaan ja that's it.

Urheilija 5

Kansainvälisissä arvokilpailuissa urheilijat ohjataan mixed zonelle ja tästä käytännöstä poikkeaminen vaatisi, että urheilija ei terveydellisistä syistä pysty kävelemään mixed zonen läpi. Sen sijaan kansallisissa kilpailuissa tai pienemmissä kilpailuissa ulkomailla velvoitetta ei valvota yhtä tiukasti. Usein voi käydä niin, että urheilijaa ei selkeästi ohjata mixed zonelle suorituksensa jälkeen. Yksi toimittaja kertoo juosseensa kotimaan kisoissa urheilijan perässä stadionin uumeniin, kun tämä oli suhtautunut haastatteluun hieman vastahakoisesti.

Edellä mainittujen tilanteiden välttämiseksi toimittajat pitävät erityisen tärkeänä, että mixed zone on selkeästi merkitty, ja että läpi käveleminen on urheilijoille pakollista. Tämä käytäntö antaa heille edelleen mahdollisuuden kieltäytyä haastattelusta. Toimittajien mukaan työtä vaikeuttaa huomattavasti, mikäli heidän pitäisi itse lähteä etsimään urheilijoita.

Arvokilpailuissa tämä olisi erityisen vaikeaa, sillä toimittajilla ei ole pääsyä samoihin paikkoihin kuin urheilijoilla. Haastattelemieni toimittajien mielestä arvokisoissa mixed zonen käytännöt ovat pääpiirteittäin toimivia ja he arvioivat, että eri televisioyhtiöitä, radiokanavia ja kirjoittavia toimittajia kohdellaan melko tasa-arvoisesti. Kaikki urheilijat kävelevät toimittajien ohi ennemmin tai myöhemmin.

Yksi juttu, mitä toivon, että parantuisi, olisi se, että urheilijat tulisivat siihen paljon nopeammin, koska monesti voi olla niin, että ne viedään palkintojenjakoon tai ne pääsevät pois kentältä vasta paljon kisan jälkeen. Joskus kestää niin kauan, että lähetyksen kannalta momentum meni jo. Varsinkin, jos ei ole kyse suuresta voittajasta. **Toimittaja 2**

Myös urheilijoiden toimintaa selkeyttää se, että heidän ei tarvitse arvuutella, halutaanko heitä haastatella kilpailun jälkeen vai ei. Nykyisessä toimintamallissa he kohtaavat kaikki paikan päällä työskentelevät suomalaistoimittajat kulkiessaan mixed zonen läpi, ja toimittajat voivat halutessaan pysäyttää heidät haastatteluun.

Sen verran aktiivinen penkkiurheilija olen, että tietää itsekkin, että yleensä ihan mielenkiintoisia ne haastattelut on siinä lähetyksessä. Kyllähän sen ymmärtää, että se (mixed zone) on ihan toimiva tapa saada urheilijoilta haastattelut ja kuulumiset, eikä tarvii soitella erikseen joka suuntaan. Se voi tuntua tylsältä joskus kisan jälkeen, mutta kyllä se helpottaa molempien työtä loppujen lopuksi. **Urheilija 6**

5.1.1 Näennäinen vapaaehtoisuus

Toimittajien mukaan urheilijat hyvin harvoin kieltäytyvät kilpailun jälkeisestä haastattelusta, vaikka heille olisi sanottu, ettei haastattelua ole pakko antaa. Toisaalta se, että mixed zonen läpi käveleminen on pakollista, voi hämmentää urheilijoita ja saada heidät uskomaan, että myös haastattelujen antaminen olisi pakollista. Kaksi haastattelemaani urheilijaa kertoi käsittäneensä vielä ennen yhteydenottoani tutkimushaastattelua varten, että haastattelujen antaminen olisi pakollista. Nämä kaksi olivat myös tutkimuksen nuorimmat haastateltavat, ja heillä oli vähemmän arvokilpailukokemusta kuin muilla haastateltavilla. Toinen heistä kertoi tilanteesta, jossa hän oli halunnut jättää menemättä tv-haastatteluun, mutta toimittaja oli painostanut häntä siihen.

Yllätyin siitä, että haastattelua ei ole pakko antaa. En ole tiennyt sitä. Mua on vähän painostettu siihen joskus. Toivoisin, että siihen ei niin paljon painostettaisi. Vaikka ei ole pakko, niin telkkarissa voidaan sitten sanoa, että urheilija ei suostunut tulemaan haastatteluun, ja siinä leimataan urheilija törkeäksi ja vaikeaksi, ehkä ylimieliseksikin ihmiseksi. **Urheilija 1**

Haastattelujen vapaaehtoisuudesta ei urheilijoiden keskuudessa juuri puhuta, koska kuten aiemmin mainittua, urheilijat mieltävät haastattelut osaksi työnkuvaansa. Osa urheilijoista ei ollut asiaa juuri ajatellut, koska he eivät ole kokeneet tilannetta, jossa he eivät missään nimessä haluaisi antaa haastattelua. Vapaaehtoisuudesta tietoiset urheilijat kertovat haluavansa pitää sanattomasta sopimuksesta kiinni. Osa kokee, että helpoin tapa selvitä tilanteesta pois, on kommentoida jotakin lyhyesti, vaikka mieli tekisi kävellä ohi.

Toimittajatkin olettavat, että kaikki suomalaisurheilijat jäävät haastatteluun pyydettyinä. Tämä on yksi mixed zonella vallitsevista kirjoittamattomista säännöistä.

Yksikään urheilijahaastateltavista ei ole saanut varsinaista mediakoulutusta eikä ollut pyytäneenkään sellaista, vaikka tarvetta koulutukselle heidän mielestään olisi. Osa haastateltavista sanoi, että olisi mieluummin saanut vinkkejä median kanssa toimimiseen jotenkin muuten kuin joutumalla oppimaan kantapään kautta. Kokemuksesta on apua etenkin painetun median kanssa toimimiseen.

Toimittajien mielestä urheilijat ovat nykyään parempia haastateltavia ja sanavalmiimpia kuin urheilijat 1990-luvulla tai 2000-luvun alussa. Pidempään alalla toimineet toimittajat arvioivat, että aiemmin monien huippu-urheilijoiden kanssa toimiminen oli vaikeampaa haastattelutilanteissa. Toimittajat arvelevat, että urheilijoita on voinut valmistaa televisiohaastatteluihin muun muassa se, että televisioituja urheilutapahtumia on Suomessa paljon. Kansainvälisen tason suomalaisyleisurheilijat ovat toimittajien mukaan hyvin kokeneita haastateltavia, eikä heistä näy ulospäin jännitystä. Toimittajien mukaan yhä useampi suomalaisurheilija ajattelee, että media on osa heidän ammattiaan. Tämä näkyy myös siinä, että moni yksilöurheilija on aktiivinen sosiaalisessa mediassa.

Jollain tapaa urheilijat ehkä nyt ovat valmiimpia haastatteluihin kuin aikaisemmin. Mun perspektiivi on 20 vuotta. Mun ei ole onneks tarvinnut haastatella Mika Halvaria tai Seppo Rättyä. Nykyään urheilijat ajattelevat laajemmassa mittakaavassa, että media on osa tätä. **Toimittaja**

Toimittajat eivät kyseenalaistaneet mixed zonella tehtävien televisiohaastattelujen tarpeellisuutta tai niiden tuottamaa lisäarvoa lähetykselle. He tiedostavat puhuvansa omasta työstään, joten heille on luontevaa puolustaa haastattelujen tarpeellisuutta yhtenä urheilulähetysten peruspilarina. Toisaalta toimittajat pohtivat haastattelujen mielekkyyttä ja osa jopa kyseenalaisti sen, miksi yleisurheilun arvokisoissa tehdään niin paljon suomalaisurheilijoiden haastatteluja. Toimittajat ovat havainneet, että muiden maiden televisio- ja radioyhtiöt, kuten BBC, ei haastattele kaikkia maansa urheilijoita.

Yksi toimittaja kertoo kokevansa, että hänen on pakko haastatella urheilija, joka oma-aloitteisesti pysähtyy hänen haastattelupisteelleen. Hän kertoo ajattelevansa siinä tilanteessa, että haastatteluun pääseminen on tärkeää urheilijalle ja tämän perheelle. Tässä tilanteessa hän tarjoaa urheilijalle tilaisuuden tulla haastateltavaksi myös siksi, ettei halua antaa itsestään tylyä vaikutelmaa.

Toimittajat pohtivat, pitäisikö haastattelujen mielekkyyttä ja arvoa analysoida jälkikäteen kriittisessä valossa heidän työpaikallaan. Tämä voisi johtaa keskusteluun siitä, olisiko haastattelujen määrää mahdollista karsia. Tilanne on siinä mielessä uusi, että Suomi on lähettänyt viimeisimpiin yleisurheilun arvokilpailuihin aiempaa suurempia joukkueita, ja siksi haastatteluja tehdään aiempaa enemmän. Osa toimittajista puolustaa haastattelujen suurta määrää. He arvioivat, että lähes kaikki haastattelut rikastuttavat lähetystä, koska ne tuovat urheilijan lähemmäksi katsojaa ja antavat mahdollisuuden tuoda esiin urheilijan persoonaa. Toimittajien mukaan tähtiurheilijoiden haastattelut eivät aina ole kiinnostavampia kuin yleisölle tuntemattomampien urheilijoiden haastattelut.

Joskus havahduin silloin harvoin, kun katsoin urheilua telkkarista vapaa-ajallani, niin mä oikein odotin sitä, kun urheilija tulee haastatteluun. Eihän me sen suorituksen aikana saada siitä mitään persoonallisuutta esiin. Kun urheilija puhuu omalla äänellään, me nähdään hänen kasvonsa läheltä, hänen tapansa kommunikoida, hänen ajatuksenjuoksunsa. Se antaa hänen persoonastaan ihan hirveän paljon enemmän. Ei ole edes niin olennaista, mitä se sanoo. **Toimittaja 2**

Urheilijat näkevät haastattelujen lisäarvon lähetykseen siinä, että niissä voidaan taustoittaa juuri nähtyä suoritusta. Selostajat ja katsojat saattavat tehdä vääriä johtopäätöksiä urheilijan suorituksesta. Yleisurheilussa tapahtuu niin paljon samaan aikaan, että esimerkiksi kenttälajeissa televisiossa näytetään vain suoritukset, eikä kaikkia niitäkään. Televisiolla on mahdollisuus rajata muut suorituspaikalla tapahtuvat asiat kuvan ulkopuolelle.

Mä nään ehdottomasti, että haastattelut tuovat lisäarvoa. Se on pieni hetki, missä urheilija saa itse kertoa eikä ole vain muiden arvioinnin ja selostajien sanojen varassa. Joskus katsojana olen tehnyt vääriä arvioita urheilijan suorituksesta ja urheilijalla on ollutkin ihan eri fiilis haastattelussa. Siinä on aina sen urheilijan tarina, ja mitä tuntemattomampi henkilö, sitä enemmän se tuo lisäarvoa. **Urheilija 3**

5.1.2 Mixed zone työpaikkana

Arvokisojen mixed zonella tehtävät televisiohaastattelut kestävät noin 90 sekuntia. Haastattelun kesto on rajoitettu monesta syystä. Yleisurheilukilpailut ovat tiiviitä tapahtumia, joissa tapahtuu paljon samaan aikaan eri puolella kenttää. Siksi pitkille haastatteluille ei ole televisiossa aikaa.

Ulkomaalaisten tähtiurheilijoiden haastattelujen kesto mixed zonella vahtivat järjestäjän alaisuudessa työskentelevät toimitsijat. He pyytävät toimittajia pitämään haastattelut maksimissaan kahden tai kolmen kysymyksen mittaisena. Joissain kilpailuissa haastattelun kesto kellotetaan ja haastattelijaa viitotaan lopettamaan haastattelu, kun aika on täynnä. Toimittajahaastateltavien mukaan kaikille televisioyhtiöille on "periaatteessa samat säännöt", mutta riippuu kilpailuista, kuinka tarkasti niitä valvotaan ja noudatetaan. Toimittajien mukaan suomalaiset ja muut pohjoismaalaiset noudattavat näitä sääntöjä sääntillisesti, mutta kaikki muut eivät.

Sääntöjä venytetään siellä aika paljon. Korona-aikana oli tiukka sääntö maskin käytöstä, mutta sitäkin eivät kaikki noudattaneet. Italialaiset polttivat kerran röökiä mixed zonella. Kansainväliseltä liitolta tulee ukaasit tv-yhtiöille. Joka päivä on tapaaminen, jossa käydään läpi sääntöjä, ja jos joku yhtiö on niitä rikkonut, se saa nuhteita. **Toimittaja 2**

Suoria lähetyksiä tekevien televisioyhtiöiden mixed zone -alueella jokaisella yhtiöllä on oma nimikoitu paikkansa, joten tilasta ei tarvitse kamppailla muiden toimittajien kanssa. Painetun median mixed zonella tilaan liittyviä kirjoittamattomia sääntöjä on haastattelemani lehtitoimittajan mukaan enemmän. Siellä tärkein sääntö on, että toisia toimittajia ei saa etuilla, vaan ensimmäisenä paikalle saapunut saa pitää paikkansa. Käsirysyt ovat hyvin harvinaisia, mutta niitäkin on kuuleman mukaan mixed zonella nähty. Suomalaisten toimittajien kesken on kirjoittamaton sääntö, että suomalaisten urheilijoiden kanssa puhutaan suomea ja ulkomaalaisten kanssa englantia. Haastattelemani lehtitoimittajan mukaan kielitaitoinen toimittaja saattaa ärsyttää kollegoja, jos hän haastattelee urheilijaa muilla kielillä. Televisiohaastatteluissa toimittajat pitävät laajaa kielitaitoa etuna, josta ei ole

muille kiusaa. Suoria haastatteluja ei tekstitetä, joten usein toimittajan tai selostajan tehtäväksi jää referoida lyhyesti vieraskielisen haastattelun sisältö lähetyksen katsojille.

Vaikka kansainvälisten tähtien haastattelujen kestoja rajoitetaan, heidän matkansa mixed zonen läpi voi kestää jopa tunteja, mikäli he suostuvat jokaiseen haastatteluun. Kovin monella suomalaisurheilijalla ei ole kokemusta siitä, että kansainvälinen media on hänestä kiinnostunut. Yksi urheilijahaastattelusta kuvailee, että menestyksekkään arvokilpailusuorituksen jälkeen hänellä oli mixed zonella "liukuhihnafiilis".

Mixed zonella oli opas, joka kertoi, mihin menen seuraavaksi. Hänellä oli lista, mitkä kaikki kanavat pitää käydä läpi. Se oli hyvin hoidettu urheilijan näkökulmasta ja aika tehokasta toimintaa. Kyllä se tyyppi varmaan valvoi, että haastattelut ovat tietyn pituisia, koska piti ehtiä seuraavaan paikkaan. Mutta fakta on se, että jos et oo ihan mitalitaistossa, saat suomeksi antaa 99 prosenttia haastatteluista. **Urheilija**

Yksi toimittajahaastattelusta sanoo, että tähtiurheilijan ei saa antaa odottaa haastattelun alkua, vaan kamera alkaa saman tien käydä ja toimittaja kysyä kysymyksiään. Tämän vuoksi ulkomaalaisten urheilijoiden haastattelut tehdään usein nauhalle ja ne ajetaan ulos sopivassa välissä lähetyksessä.

Suomalaisten urheilijoiden haastattelut pyritään tekemään suorana, koska urheilijalla on yleensä aikaa odottaa haastattelun alkua esimerkiksi parin minuutin ajan. Haastattelut saattavat kestää pidempäänkin kuin ohjeellisen 90 sekuntia, mikäli kilpailuaikataulu sen sallii ja urheilijan suoritus antaa pidemmälle haastattelulle perusteita. Toimittajien mukaan puoltatoista minuuttia pidemmät haastattelut eivät yksinkertaisesti mahdu lähetykseen. Joskus minuutinkin raivaaminen haastattelulle tekee tiukkaa. Pitkäsanisten urheilijoiden kohdalla yhden kysymysten haastattelut eivät ole harvinaisia. Tyypillinen kysymysten määrä on kolme, eli puoli minuuttia jokaiselle kysymys-vastausparille. Suuren saavutuksen jälkeen suomalaisurheilijan haastattelu voi kestää kaksi ja puoli minuuttia.

Toimittajat käyttävät mixed zone -työssä korvanappia, jonka kautta lähetyksen ohjaaja ja tuottaja voivat olla yhteydessä toimittajaan. He seuraavat tapahtumia stadionin ympäristössä sijaitsevassa tuotantoautossa. Ohjaajalla ja tuottajalla on toimittajaa parempi

käsitys tapahtuman kokonaiskuvasta, ja he tekevät lähetyksen aikana satoja päätöksiä siitä, mitä suorituksia ja haastatteluja lähetyksessä näytetään. Jos haastattelu tehdään suorana, ohjaaja voi pyytää toimittajaa lopettamaan haastattelun, kun urheilija on saanut vastauksensa sanottua. Satojen tai tuhansien 90 sekuntia kestävien haastattelujen kokemuksella toimittajat uskovat olevansa melko taitavia arvioimaan itsekin, milloin on aika kiittää haastateltavaa ja päättää haastattelu. Tästä huolimatta televisioimittajat kokevat joskus, että haastattelu jäi kesken.

Mulla on usein ollut sellainen mielikuva tv-haastattelussa, että nyt en ehtinyt kysymään kaikkea, mitä olisin halunnut. Ehkä en osannut olla tarpeeksi napakka. Etenkin, kun ei tiedä etukäteen, kuinka pitkä se haastattelu saa tarkalleen olla. Korvaan tulee tieto, että "nyt lopeta" ja itsestä tuntuu, että nyt olen vasta pääsemässä asiaan. **Toimittaja 1**

Toimittajahaastateltavat ymmärtävät, miksi heidän haastattelunsa saatetaan keskeyttää tai nauhalle tehty haastattelu jättää kokonaan ajamatta ulos. Erityisesti yleisurheilu on lajina sellainen, jossa kentällä tapahtuu paljon asioita samanaikaisesti. Vaikka lähetyksessä näytettäisiin vain tärkeimmät suoritukset, saattaa niitä silti kasaantua jonoksi asti. Haastatteluja ei ehditä ajamaan ulos, jos suorituksia on näyttämättä. Mediatapahtumalle on tyypillistä, että itse tapahtuman välittäminen on ensisijaista, ja sen sallimissa raameissa lähetystä täydennetään esimerkiksi haastatteluilla (vrt. Dayan ja Katz 1992).

Lähetyksen muut elementit rajoittavat ajallisesti toimittajien työskentelyä mixed zonella, ja esihenkilöasemassa olevalla tuottajalla tai ohjaajalla on valtaa käskää toimittajaa. Toimittajat eivät silti koe, että heidän autonomiansa olisi uhattuna. Toimittajan päätettävissä on, ketä hän haastattelee ja kenet hän jättää haastattelematta. Se, näytetäänkö haastattelu lähetyksessä, ei ole toimittajan käsissä. Mixed zonella ja lähetyksessä voi tapahtua odottamattomia asioita, joihin toimittaja ei voi vaikuttaa. Toimittajat ovat nähneet, kun haastateltava oksentaa tai pyörtyy. Työtä rajoittavat fyysiset ja sisällölliset raamit ovat toimittajien tiedossa, mutta he ovat silti tyytyväisiä asemaansa. Voisi olla niinkin, että joku kertoo korvanappiin, mitä toimittajan pitäisi seuraavaksi kysyä.

Koen niin, että saan tehdä työnantajan puolelta, mitä haluan. Vapaus perustuu siihen, että toimittajaan ja sen ammattitaitoon luotetaan. Mä varmaan suuttuisin, jos joku sanoisi mulle, mitä pitää kysyä. Mä en olisi viikkoa pidempään töissä, jos joku sanoisi kysymyksiä korvanappiin. **Toimittaja 3**

5.2 Televisiohaastattelujen sisältö

Miltä nyt tuntuu?

Se on kysymys, jonka kuka tahansa suomalainen voisi nimetä klassisimmaksi, tai kliseisimmäksi, urheiluhaastattelun kysymykseksi. Haastattelemieni televisiotoimittajien mukaan siihen kiteytyy mixed zone -haastattelujen syvin ydin: toimittaja haluaa, että urheilija kertoo, miltä hänestä tuntuu juuri nähdyn suorituksen jälkeen.

“Miltä nyt tuntuu” -kysymys on ajautunut epäsuosioon ja siitä tehdään eri yhteyksissä jopa parodiaa. Niinpä toimittajat kysyvät käytännössä saman kysymyksen, mutta hieman eri sanoin. Yksi toimittajahaastateltava sanoi, että “miltä nyt tuntuu” on hänen mielestään liian laaja, minkä vuoksi siihen voi olla vaikeaa vastata. Kysymyksen rajaaminen tekisi siitä paremman, esimerkiksi: “Miltä se tuntui, kun tajusit, että rima jää kannattimilleen?”.

Kukaan haastattelemistani toimittajista ei ole koskaan kyseenalaistanut kilpailun jälkeisten televisiohaastattelujen sisältöä ja rakennetta. Vaikka samat kysymykset toisinaan toistuvat haastatteluissa, jokainen haastattelutilanne on erilainen. Toimittajat haluavat yksilöllistä haastatteluja kysymällä myös sellaisia kysymyksiä, jota ei voi esittää muille kuin juuri tietylle urheilijalle. Toimittajat pyrkivät siihen, että urheilija näyttää ja sanoittaa tunteitaan sekä avaa suorituksensa taustoja kotikatsojille. Mieluiten toimittajat aloittavat haastattelun kysymyksellä, johon vastaamalla urheilijat kiteyttävät mielipiteensä suorituksestaan ja minkälaisia tunteita se heissä herättää. Kysymyksen tulee olla mahdollisimman lyhyt ja ytimekäs, jotta se veisi mahdollisimman vähän huomiota ja aikaa.

Kysymyksiäni olennaisempaa on se, mitä urheilija vastaa ja miten hän puhuu ja elehtii, onko hän analyyttinen vai luonnonlapsi. Se sen haastattelun tekee, ei ne kysymykset. En koskaan ajattele, että teinpä hyvän kysymyksen, vaan että kylläpä hän vastasi tähän hienosti! **Toimittaja 2**

Toimittajat pitävät yhtenä tärkeimmistä taidoistaan sitä, että he osaavat kuunnella urheilijan vastauksia ja mahdollisesti muodostaa jatkokysymyksiä niistä. Ennalta suunnitellut kysymykset joudutaan usein hylkäämään, kun urheilija kertoo vastauksessaan jotakin odottamatonta ja kiinnostavaa. Haastattelun suunta saattaa muuttua täysin, jos toimittaja on tilanteessa valppaana. Ensimmäinen kysymys ja vastaus saattavat määrittää paljon haastattelun kulkua.

Kuuntelen, mitä haastateltava vastaa. Monesti joku asia ekassa vastauksessa antaa aiheen jatkokysymykselle. Siitä muodostuu dialogi. Se pakottaa urheilijaa avaamaan asiaa. Varmaan urheilijan silmissä lisää toimittajan uskottavuutta, että se oikeasti kuuntelee. Eikä niin, että sulla on neljä kysymystä ja kysyt ne, ihan sama mitä se vastaa. **Toimittaja 3**

Ovatko haastattelutilanteet aitoja vuorovaikutustilanteita vai keinotekoista näytöstä molemmilta osapuolilta? Onko haastatteluissa aito tiedonhankinnan intressi vai onko niiden päätarkoitus jokin muu? Kaikkien urheilija- ja toimittajahaastateltavien vastauksista ilmenee, että he tunnistavat tilanteista keinotekoisen näytöksen elementtejä.

Ennen vanhaan oli taitoluistelussa semmoinen kuin pakolliset kuviot. Luistelijat menivät jäälle ja tekivät tietyt elementit. Ne kuuluivat siihen esitykseen. Kuuluuko esirippu teatterinäytökseen? Kuuluu. Samalla tavalla kuin mixed zone kuuluu arvokilpailuihin. Totta kai on tärkeää nähdä iloinen tai pettynyt urheilija, mutta ei sieltä kannata hirveää sisältöarvoa odottaa. Onhan ne ihan diibadaabaa ne haastattelut. Sähköinenkin media tekee sisällölliset juttunsa kyllä ihan muualta kuin mixed zonella. **Lehtitoimittaja 1**

Lehtitoimittajan mielipide mixed zonella tehtävien sisältöarvosta on tyrmäävä. Hänen mielestään televisiohaastatteluista ei voi odottaa suurta sisältöarvoa paitsi rajatun ajan takia, myös siksi, että urheilijat eivät ole henkisesti valmiita haastatteluun tai ehtineet jäsenellä ajatuksiaan.

Vaikka haastattelutilanteessa on tietynlaista näytöksellisyyttä, on siinä urheilijoiden ja toimittajien mielestä enemmän kyse myös aidosta ja spontaanista vuorovaikutuksesta. Tilanteesta tekee aidomman se, että toimittaja ja urheilija ovat ennestään tuttuja sekä se,

että haastattelu on molemmille rutiininomainen työtehtävä, jonka lainalaisuuksia osapuolet eivät tule kyseenalaistaneeksi.

Haastattelut on hetkessä elämistä eikä siinä ole mitään käsikirjoitettua. **Toimittaja 3**

Yllä olevassa sitaatissa toimittaja viittaa haastattelun sisältöön ja siihen, että hän ei vielä haastattelun alkaessa tiedä, miten haastattelu etenee, mitä hän kysyy ja mitä haastateltava vastaa. Yllätyksiä voi haastatteluissa ilmetä, mutta ne eivät ole kovin yleisiä. Toimittajat ja urheilijat eivät tunnu kyseenalaistavan sitä, että haastattelut noudattavat usein samaa kaavaa. Kaikki urheilijahaastateltavat sanoivat, että he tietävät televisiohaastatteluun saapuessaan, mitä tai minkä tyyppisiä kysymyksiä heiltä saatetaan kysyä.

Urheilijoiden ajatukset siitä, mitkä ovat hyviä kysymyksiä, ovat linjassa toimittajien vastausten kanssa. Poikkeuksena on se, että toimittajat korostivat tunnetilojen sanoittamista, kun taas urheilijat kuvailevat ja analysoivat mieluiten suoritustaan. Kaikista mieluiten urheilijat puhuvat haastattelussa kilpailun taktiikastaan, valmistautumisestaan, harjoittelustaan ja tulevaisuuden suunnitelmistaan. Usein mixed zonella kysyttävät kysymykset liittyvät tunteisiin tai tunnelmiin, koska toimittajat kokevat ne tärkeinä. Osalle urheilijoista tunteiden sanoittaminen on helppoa ja he mielellään tekevät sitä haastatteluissa. Yhdenkään urheilijan mielestä tunnetiloista kysyminen ei ole huono asia, vaan perinteisesti urheiluhaastatteluihin kuuluva osa.

Monen urheilijan mukaan hyviä kysymyksiä yhdistää se, että ne on muotoiltu niin selkeästi, että niihin on mielekästä vastata kattavasti. Avoimia kysymyksiä urheilijat pitivät hyvinä. Osa heistä sanoi, että saattaa erityisesti epäonnistuneen suorituksen jälkeen vastata vain kyllä tai ei, jos toimittaja antaa kysymyksenasettelulla siihen tilaisuuden. Hyvät kysymykset ovat urheilijoiden mukaan sellaisia, joissa toimittajan ammattitaito tulee tiiviisti ilmi. Toimittajilta ei toivota puolen minuutin alustusta kysymykselle. Toimittajan ammattitaito näkyy urheilijoiden mukaan siinä, että kysymyksissä ilmenee huolellisesti tehty taustatyö.

Jos toimittaja on tehnyt jonkin havainnon suorituksesta tai hän tietää urheilijasta jotain, joka ei näy ulospäin tai kuullut valmentajalta inside-tietoa, sellaiset on pirstäviä ja hyviä kysymyksiä. On kiva, ettei toimittaja päästä urheilijaa liian helpolla.

Urheilija 2

Urheilijat arvostavat toimittajan asiantuntevia havaintoja, mutta eivät halua, että toimittaja päättää heidän puolestaan, oliko suoritukseen syytä olla tyytyväinen tai pettynyt.

Urheilijoiden vastauksissa korostui se, että he mielellään muodostavat mielipiteen suorituksesta itse, koska vain he itse tietävät suorituksen todelliset taustat. Lyhyiden ja avointen kysymysten avulla urheilijat pääsevät itse sanoittamaan ajatuksiaan haastattelussa.

Jos tulee joku suora kysymys, että mitä olisit voinut tehdä paremmin, siitä tulee vähän epäonnistujafiilis heti. Saman kysymyksen voi kysyä niin monella eri tapaa ja se voi olla toisin muotoiltuna niin paljon parempi. Jos haastattelija olettaa, että olen pettynyt, siitä tulee itselle outo fiilis. Parempi olisi kysyä, mikä fiilis. **Urheilija 4**

Toimittajat ovat keskenään eri mieltä siitä, pitääkö haastattelukysymysten olla varsinaisia kysymyksiä vai voivatko ne olla toteamuksia tai väitteitä. Osa toimittajista on vahvasti sitä mieltä, että toimittajan tehtävä on kysyä ja olla mahdollisimman neutraali. Yhden toimittajan mielestä haastattelun aloittaminen toteamuksella on vanhanaikaista, johdattelevaa eikä kovin tehokasta, sillä urheilijan on vaikeaa vastata siihen muuten kuin myöntävästi. Yksi toimittaja vaihteli haastattelumetodejaan tilanteen ja haastateltavan mukaan.

Olen sitä mieltä, että kun televisioon tehdään haastatteluja, keinolla ei ole väliä. Televisiossa on kuva ja ääni, se on niin vahva väline. Aina sun ei tarvitse välttämättä edes kysyä. Kun olette kaksi ihmistä siinä, niin voit pienillä eleillä ja ilmeillä tehdä paljon. **Toimittaja 3**

Toimittajat pitävät äärimmäisen tärkeänä, että he pääsevät seuraamaan tapahtumaa hyvältä paikalta. Toimittaja voi saada korvanappiinsa suoran lähetysäänien eli selostuksen kilpailun ollessa käynnissä. Tämän lisäksi toimittajalla on mixed zone -karsinassaan monitori, josta hän voi seurata käynnissä olevaa suoraa lähetystä. He siis voivat yhdistää tapahtuman seuraamisen televisiosta ja paikan päällä. Tämän ansiosta toimittajat pystyvät tekemään paikan päällä havaintoja tilanteista, joita ei näy kuvissa. Televisiolähetyksestä he pystyvät esimerkiksi näkemään suorituksen hidastusosuutena ja tarkastelemaan urheilijan ilmeitä, kun tämän kasvoja kuvataan läheltä.

Toimittajahaastateltavat kuvailevat haastattelijan roolia arvokisoissa yhdeksi mieluisimmista tai jopa mieluisimmaksi työtehtäväkseen. Toimittajien mukaan televisiohaastattelijan täytyy olla paitsi kielitaitoinen, esiintymistaitoinen ja rohkea myös sosiaalisesti lahjakas. Selkeää ulosantia ja siistiä olemusta toimittajat pitivät itsestään selvinä ominaisuuksina.

Televisiotoimittajista yksi kuvailee itseään hieman ujoksi ja kertoo ikään kuin ajautuneensa haastattelijaksi televisioon. Hän kertoi kykenevänsä työtehtävissä ottamaan ulospäinsuuntautuneemman roolin kuin millainen hänen arkiminänsä on. Kaksi muuta kertovat olevansa työtehtävien ulkopuolellakin melko sosiaalisia ja jossain määrin tavoitelleensa nimenomaan haastattelijan uraa.

Kaksi haastateltavaa listasi haastattelutyön parhaiksi puoliksi ihmisten kohtaamisen. Kolmas sanoi tekevänsä haastattelutyötä mielellään ennen kaikkea siksi, että hän pääsee siinä kokemaan tapahtuman ja olemaan osa hektistä suoraa lähetystä. Kaikkia haastattelemani toimittajia kiinnostaa myös itse kilpailu, jota yksi haastateltavista kuvaa huippu-urheilun ytimeksi. Toimittajat pitävät asemaansa etuoikeutettuna. He mielellään maksaisivat urheilutapahtuman seuraamisesta parhailta paikoilta, joten se, että he saavat työskennellä siellä vieläpä palkkaa vastaan, on heidän mielestään työn isoimpia etuja.

5.3 Tunteet haastattelussa

Vaikka monella toimittajalla on syvä ymmärrys lajista vuosien kokemuksensa ja verkostojensa ansiosta, jokainen kilpailutapahtuma vaatii erikseen valmistelua.

Lajituntemusta tärkeämpänä toimittajat kuitenkin pitävät ihmistuntemusta. Toimittajat kuvaavat yhdeksi tärkeimmistä työn vaatimista taidoista sitä, että haastatteliija osaa tulkita urheilijan mielialaa kilpailun jälkeen. Toimittajien mielestä haastattelijalla tulee olla sosiaalista tilannetajua ja taitoa toimia erilaisten ihmisten kanssa. Toimittajat käyttivät sanoja "pelisilmä" ja "pelinlukutaito" kuvaillessaan tilannetta, jossa urheilija kävelee heitä kohti mixed zonella. Haastatteliija pyrkii tunnistamaan urheilijan tunnetilan ja muokkaamaan omaa käytöstään sen mukaisesti. Empatia näkyy erityisesti siinä, miten toimittaja kohtaa urheilijan ensimmäistä kertaa.

Mä oon ensimmäinen ihminen, jolle ne puhuu, joten kohtaan sen urheilijan jotenkin tosi autenttisesti tilassa. Urheilijat ovat siinä silloin tällöin aika vereslihalla, niin pitää hirveän pienistä vinkeistä tai eleistä tajuta, mitä tuolta voi kysyä, miten tuota voi kohdella, miten tuota kannattaa lähestyä. Ihmistuntemus ja pelisilmä ovat hirveän tärkeitä. **Toimittaja 2**

Urheilijoiden mielikuvat mixed zonesta olivat ristiriitaisia. Moni heistä kuvasi mixed zonen toimintaa ensisijaisesti omien tunteidensa kautta, ei niinkään siellä tapahtuvia konkreettisia tilanteita. Haastattelun tunnelmaan vaikuttaa voimakkaasti urheilijan oma tunne siitä, miten kilpailu sujui. Haastattelut ovat urheilijoiden mielestä hyvin erilaisia onnistumisen ja epäonnistumisen jälkeen. Suoritukseensa pettyneet urheilijat näkevät haastattelut pakollisena pahana, eivätkä halua viettää televisiohaastattelussa pitkää aikaa. He kuvasivat tällaista haastattelua turhaksi ja ärsyttäväksi. Onnistuneen suorituksen jälkeen suurin osa urheilijoista kertoi menevänsä haastatteluun mielellään. Tuolloin he ovat myös puheliaammalla tuulella ja vastaavat toimittajan kysymyksiin avoimemmin kuin pettymyksen jälkeen.

Toimittajat kertoivat toivovansa, että urheilijat onnistuvat kilpailussaan, koska tietävät, että onnistuminen on urheilijalle tärkeää. Epäonnistuminen herättää urheilijassa paitsi henkilökohtaisen pettymyksen tunteen, mahdollisesti myös tunteen siitä, että hän on pettänyt faninsa ja jopa koko Suomen kansan.

Toimittajat toivovat urheilijalle onnistumista myös siksi, että onnistuneen urheilijan haastatteleminen on mielekkäämpää kuin epäonnistuneen. Tyytyväisten urheilijoiden haastattelut sujuvat omalla painollaan, kun taas pettymyksen hetkellä toimittaja joutuu tarkkailemaan tilannetta ja punnitsemaan sanojaan tarkemmin. Epäonnistumiset kuitenkin kuuluvat urheiluun yhtä lailla kuin onnistumisetkin. Toimittajalle on luontevaa valita olla empaattinen ja ymmärtäväinen urheilijaa kohtaan, eikä yleisö vaikuta päätökseen kuin välillisesti. Vaikka joku katsoja saattaa pitää dramaattista epäonnistumista hyvänä televisioviihteenä, suurin osa faneista ja katsojista haluaa nähdä suomalaisurheilijoilta onnistumisia ja ennen kaikkea menestystä. Toimittajien mukaan jotkut katsojat eivät halua, että epäonnistuneita urheilijoita haastatellaan.

Ei ole urheilijaa, joka aina suoriutuisi hyvin, niin kyllä me annettaisiin urheilusta aika erikoinen kuva, jos me aina haastateltaisiin vain ne, jotka onnistuu. Ajattelen sen niinkin, että on aika tärkeää näyttää sille pettyneelle urheilijalle, että meitä kiinnostaa hänen ajatuksensa. Eikä niin, että sä suoriudit niin huonosti, että mee ohi vaan, että sun ajatuksilla ei ole mitään arvoa. On äärimmäisen perusteltua haastatella myös pettyneitä urheilijoita. **Toimittaja 2**

Pettyneiden ja epäonnistuneiden urheilijoiden haastattelemineen on osa työtä, vaikka se ei välttämättä ole mielekäästä yhdellekään osapuolelle: urheilijalle, toimittajalle tai katsojalle. Journalismissa pyritään antamaan asioista mahdollisimman totuudenmukainen kokonaiskuva, minkä vuoksi myös epäonnistuneiden urheilijoiden haastattelemineen on perusteltua. Haastattelijan ammattitaito ja sosiaaliset taidot joutuvat koetukselle pettyneiden urheilijoiden kohtaamisessa ja haastattelemisessa. Yksi toimittajista kertoo, että urheilijoiden mielentilalla on vaikutusta hänen omaan jaksamiseensa. Yli viikko pitkiä työpäiviä helteessä ja suorassa lähetyksessä on jo itsessään raskasta, mutta kuormitusta lisää se, jos toimittaja kohtaa jatkuvasti pettyneitä urheilijoita.

Kilpailussa kaikkensa antanut urheilija voi olla kilpailun jälkeen väsynyt, tunteellinen ja jopa hieman sekavassa tilassa. Moni sanoi alkavansa pohtia vasta haastattelupisteelle kävellessään, mitä haluaa sanoa. Osa kertoi miettivänsä, miten välttää itkun tai muun tunteenpurkauksen suorassa lähetyksessä.

Yleensä se on kiva juttu. Toimittajien kanssa on kiva höpistä. Mutta on ollut niinkin, että olen ajatellut, että ei hitto, mun pitää taas mennä Suomen median eteen kertomaan, miten mun kisa on mennyt, vaikka kaikkihan sen näki, miten mun kisa on mennyt. Niissä tilanteissa, kun sä oot epäonnistunut, se on tosi hankala paikka. Toimittaja ei juurikaan pysty helpottamaan sitä tunnetta, vaikka olisi kuinka empaattinen ja mukava. **Urheilija 1**

Mixed zonesta tulee vähän mixed feelings. Ei sinne ole kiva mennä, kun on itse pettynyt tulokseen. Mutta ei mitään sellaista, että toimittaja olisi kysynyt törkeitä tai olisin pahoittanut mieleni. Ei mua vaan hirveästi kiinnostaisi puhua huonosta suorituksesta, kun sisimmässään ärsyttää. **Urheilija 4**

Vain yksi urheilijahaastateltavista sanoi, että suoritus ei vaikuta siihen, miten hän haastatteluihin suhtautuu.

Telkkariin mulla on tismalleen sama suhtautuminen, oli kisa mennyt miten tahansa. Ehkä siinä tulee esiin sitä persoonallisuutta, koska mulla tunteet ei räisky huonon eikä hyvänkään kisan jälkeen. Olen tämmöinen tasaisen kylmä ihminen. Mun on helppo tulla siihen asiasta puhumaan, koska ei oo purkautumassa mitään missään kohtaa. Sitä ei tarvii jännittää. **Urheilija 5**

Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta urheilijat siis suhtautuvat kaikkiin haastatteluihin sitä kielteisemmin mitä pettyneempiä he ovat olleet suoritukseensa.

Urheilijoiden ja toimittajien tavoitteet haastatteluihin tuntuvat olevan ristiriidassa keskenään. Kaikki haastattelemani toimittajat nimeävät ensisijaiseksi tavoitteekseen sen, että he saisivat urheilijasta "jonkun tunnereaktion ulos". Urheilijat sen sijaan vaikuttavat taistelevan sitä vastaan, että negatiivisia tunteita käsiteltäisiin suorassa lähetyksessä julkisesti. Osa toimittajista kokee paineita siitä, että vaikka televisiohaastattelut ovat lyhyitä, niihin pyritään mahduttamaan urheilijan tunteet ja jonkinlainen tarina. Osalle toimittajista lyhyet haastattelut eivät olleet ongelma, vaan ainoa ammatillisesti perusteltavissa oleva vaihtoehto.

Ei se aika lisää painetta, eikä se tunnereaktio sieltä tulisi sen enempää, vaikka kuinka vatvoisi. Kyllä se yleensä tulee heti, jos on tullakseen. Enemmän se aikaraami selkeyttää omaa ajatusta. Kun mulla on vähän aikaa, niin nyt mieltä itse, mikä tässä on tärkeää ja kysy sitä, kaikki muu on sitten turhaa. **Toimittaja 2**

Toimittajat suhtautuvat myönteisesti siihen, että urheilija näyttää tunteitaan. He totesivat, että tunteet kuuluvat urheiluun ja televisioon olennaisesti, joten niiden saa antaa näkyä. Siinä, kuinka hanakasti he pyrkivät lypsämään tunnereaktion ulos, on näkemyseroja. Kun haastateltavan ääni alkaa väristä ja kyyneliä ilmestyä silmänurkkaan, yksi toimittaja sanoi lopettavansa haastattelun mahdollisimman nopeasti, toinen kertoi pyrkivänsä kaivamaan tunteen esiin. Haastattelemani naistoimittajat korostivat, että he eivät halua tarkoituksella itkettää urheilijaa haastattelussa, kun taas mieshaastateltavat eivät pitäneet paheksuttavana sitä, että toimittaja esittää lisäkysymyksiä urheilijan mieltä liikuttavasta aiheesta. Toimittajien on hankalaa tietää, missä urheilijan raja menee tunteiden näyttämisen suhteen. Haastattelijalta vaaditaan kykyä joko olla empaattinen tai ainakin esittää empaattista.

En yritä itkettää tarkoituksella, vaikka olen saanut lempinimen Itkettäjä. Koen, että oon ihan taitava olemaan läsnä siinä toisen ihmisen tunteessa. Jos näen, että urheilijalla tulee tunteet pintaan, tiedän, että kysymyksenasettelulla pystyy viemään sen vielä syvemmälle. Totta kai toimittajilla on isot egot, mutta television puolella sen toimittajan täytyy olla itse valmis heittäytymään tai uhrautumaan, tai tavallaan olla siinä niin kuin välikappale saadakseen tunteen ulos. **Toimittaja 3**

Moni urheilija osaa sanoittaa vaikeitakin tunteita ja on valmis tekemään sen haastattelussa. Pettymyksen tunnetta moni pyrkii piilottelemaan. Yksi haastateltava kertoi, että on kerran itkenyt televisiohaastattelussa mixed zonella ja katuneensa asiaa jälkikäteen. Urheilijoiden mukaan kilpailun jälkeen olo voi olla itkuinen muistakin syistä kuin pettymyksestä, kuten helpotuksesta, väsymyksestä tai ilosta. Haastattelemani kolme naisurheilijaa tunnustivat itkeneensä tai pidätelleensä itkua televisiohaastattelussa. Osa sanoi pyrkivänsä välttämään itkemistä siksi, että silloin puheesta ei saa selvää tai koska he uskovat katsojien suhtautuvan siihen kielteisesti.

En halua, että katsojat on silleen, että tuolla se taas pillittää. Siksi olen itse kokenut, että pidän tietyn kuoren enkä anna niiden kaikkein rumimpien tunteiden tulla. Kyllähän sitä pyrkii olemaan näyttämättä sitä omaa pahaa oloa siitä. Vähän siloitella sitä ja olla vähän positiivisempi. **Urheilija 1**

Ite oon tosi tunteikas ja alan itkemään ihan joka asiasta. Ihmiset ovat erilaisia. Joku taas ei näytä tunteita, vaikka voittaisi maailmanmestaruuden ja voi silti olla monotonisempi. Itelläkin kisan jälkeen usein tunteet jyllää ja ajatukset pyörivät. Välillä vähän jännittää, että mitä porukka on mieltä, että dissataanko mua itkupelleksi ja sanotaan, että mene jo pois kentiltä. Uskon, että jos muutkin näyttäivät tunteita, niin ihmiset eivät ota sitä kauhean negatiivisesti. **Urheilija 4**

Haastatelluilla miesurheilijoilla pettymys tai muut tunteet eivät purkaudu itkuna tai muunakaan tunteiden näyttämisenä, vaan ne näkyvät televisiohaastatteluissa vähäsanaisuutena, itsekriittisyytenä ja vakavana ilmeenä. Sukupuolten välisestä erosta huolimatta kaikki urheilijahaastateltavat suhtautuivat myönteisesti siihen, että muut urheilijat näyttävät tunteitaan. Urheilijat toivovat, että itkeminen televisiohaastatteluissa olisi yleisesti hyväksyttävämpää, ja että siitä ei tulisi kielteistä palautetta.

Urheilijat ovat tyytyväisiä siihen, että he yleensä saavat halutessaan hetken kasata ajatuksiaan ja käsitellä tunteitaan haastattelupisteellä ennen kuin kamera alkaa käydä. He

vieroksuvat sitä, jos televisiohaastattelija selvästi pyrkii pumpppaamaan haastateltavasta ulos mahdollisimman voimakkaan tunnereaktion.

Etenkin, jos tiedetään, että jollain urheilijalla on taipumusta alkaa vullottaa, niin ei ole kovin reilu päätös alkaa tietoisesti ohjata kysymyksiä siihen suuntaan, että pumpataan reaktio ulos. En pidä sitä kovin kivana tapana. Hyvä toimittaja tuntee urheilijat, ja siinä kun puristaa tunteita urheilijasta, niin se on tietoista. Jotain urheilijaa se oma tunnereaktio saattaa harmittaa. **Urheilija 5**

Toimittajat tiedostavat, että mitä pikemmin urheilija tulee haastatteluun, sitä todennäköisemmin hän kokee vahvoja tunteita. Kaikilla haastatelluilla toimittajilla on kokemusta siitä, että heidän haastattelupisteensä on ensimmäisten televisioyhtiöiden joukossa. Yksi toimittajista kertoo, että televisiohaastattelujen tunnelma ja urheilijan tunnetila ovat merkittävästi erilaisia riippuen siitä, missä kohtaa mixed zone -aluetta haastattelu tehdään. Ensimmäisenä haastattelun tekevä televisiotoimittaja saa urheilijalta spontaanin reaktion, mutta viimeiseen haastatteluun mennessä urheilija on ehtinyt käsitellä tunteensa ja jäsenellä ajatuksiaan.

Televisio on tunneväline, mut et voi välittää tunnetta, jos tunne on tapettu. Se on jopa isoin ongelma tai oman työn kannalta se on ärsyttävintä. Vastaukset itsessään ei välttämättä kauheasti eroa toisistaan, mutta vastausten tunne ja lataus on ihan erilainen. **Toimittaja 3**

Samankaltaisia havaintoja on tehnyt haastattelemani lehtitoimittaja, mutta painetussa muodossa tunteiden näyttäminen tai näyttämättä jättäminen ei ole yhtä merkittävää kuin televisiossa.

5.4 Kavereita vai vihamiehiä?

Arvokisoissa työskentelee urheilijoille lähtökohtaisesti tuttuja toimittajia. Erityisesti televisio- ja radiohaastattelijat ovat vanhoja tuttuja pitkältä ajalta, yhden urheilijan kuvauksen mukaan jopa ystäviä. Yksi urheilija kuvaili televisiohaastattelijaa äitihahmoksi, joka tarjoaa tukea, vettä ja nenäliinoja kilpailun jälkeen.

Toimittajat ja urheilijat tapaavat toisiaan arvokilpailujen mixed zonen ulkopuolella, muun muassa tiedotustilaisuuksissa, kotimaan kilpailuissa ja muilla juttukeikoilla. He saattavat matkustaa kilpailuihin samalla lentokoneella ja majoittua samassa hotellissa. Urheilijat ovat oppineet tuntemaan toimittajat, sillä usein samat toimittajat työskentelevät samojen lajien ja tapahtumien parissa monta vuotta peräkkäin. Osa urheilijoista kuvaili suhdettaan televisiotuomittajiin kaverilliseksi, kun taas osa kertoi näkevänsä heidät enemmänkin mediatalon edustajina kuin henkilökohtaisina tuttavinaan. Kaikki urheilijahaastattelut pitivät välejään toimittajiin niin hyvinä, että he voisivat kuvitella juttelevansa toimittajan kanssa, jos kohtaavat jossain kilpailujen ulkopuolisessa yhteydessä.

Toimittajat näyttivät vierastavan kaveri- tai ystävä-sanojen käyttöä kuvatessaan suhdettaan urheilijoihin ja osa heistä varoi tietoisesti niiden sanojen käyttöä haastattelussa. Urheilutoimittajia on aikojen saatossa syytetty kritiikkittömyydestä ja heitä on kuvailtu urheilijoiden "fanipojiksi". Tästä maineesta nykypäivän urheilutoimittajat pyrkivät pääsemään eroon. Heidän mielestään journalistisen riippumattomuuden kannalta ei kuulosta hyvältä puhua urheilijoista kavereina.

Urheilutoimittajina työskentelee paljon entisiä urheilijoita, jotka ovat saattaneet tuntea aktiiviurheilijat jo toimittajauraansa edeltäneeltä ajalta saakka. Mikäli toimittaja kaveeraa urheilijan kanssa, hän pyrkii ainakin jossain määrin erottamaan toimittajapersoonansa yksityisestä persoonastaan. Yhden toimittajan mukaan urheilijan kanssa kaveeraaminen voidaan nähdä ongelmallisena paitsi työnantajan myös yleisön silmissä. Selkeä roolien erottelu pitää myös toimittajan suhteen urheilijaan hygieenisenä. Työnantajat pyrkivät havaitsemaan ja minimoimaan räikeät eturistiriidat, mutta toimittajien ja urheilijoiden kaverisuhteiden osalta toimiin harvoin tartutaan.

Kaikki haastattelemiini toimittajat pitivät tärkeänä sitä, että heillä on hyvät välit urheilijoihin. Toimittajat tuntevat lajiväen hyvin, mutta osa selvästi paremmin kuin toiset. Toimittajat eivät koe, että läheinen suhde haastateltaviin syö neutraaliutta ja tasapuolisuutta. Toimittajat vakuuttivat, että he pystyvät kysymään myös vaikeita ja kriittisiä kysymyksiä.

Mun ajattelu ei ole kovinkaan vanhaa liittoa tässä. Oon mäkin tehnyt juttuja mun kavereista, jotka on ammattilaisurheilijoita, todella kriittisiä juttuja ja kysynyt todella ikäviä kysymyksiä. Me ollaan edelleen ystäviä. Pitää erottaa toimittajaminä ja henkilökohtainen minä. Sä teet sun työtä ja pitää pystyä kavereiltakin kysymään mitä tahansa. **Toimittaja 3**

Osalla kollegoista on se että he ovat syvemmillä lajissaan ja tuntevat ihmiset paremmin kuin minä. Tapaan ne urheilijat kerran tai kahdesti kesässä. En soittele tai missään määrin sosialisoi heidän kanssaan eli oon siinä määrin etäisempi. Totta kai olen alkanut miettimään, vaikuttaako se siihen, mitä he vastaavat, koska kollegoilla on ollut syvempi suhde urheilijoihin. Mutta ei se mulle näyttäydä sellaisena, etteikö he pystyisi tekemään kriittisiäkin kysymyksiä. **Toimittaja 1**

Toimittajien mukaan yhteinen historia helpottaa mixed zonella tapahtuvaa vuorovaikutustilannetta urheilijan kanssa. Jos yhteisiä kokemuksia on vähän eikä luottamusta ja arvostusta ole rakentunut osapuolten välille, vuorovaikutustilannetta voi olla vaikeaa ennakoida. Toimittajien havaintojen perusteella moni urheilija on vahvassa tunteessa mixed zonelle tullessaan. Siellä ensimmäinen vastassa oleva ihminen saattaa joutua kokemaan tunteenpurkauksien myönteiset ja kielteiset seuraukset.

Urheilijan ja toimittajan välinen vuorovaikutus on laajempaa kuin mitä suorassa televisiolähetyksessä nähdään. Kun urheilija saapuu suomalaisen televisioyhtiön haastattelupisteelle, hän vaihtaa toimittajan kanssa vähintään muutaman sanan ennen kuin kamera alkaa käydä. Haastattelu alkaa vasta, kun urheilija kertoo olevansa siihen valmis.

Toimittajien mukaan urheilijoiden persoonat ovat hyvin erilaisia, mikä vaikuttaa suuresti vuorovaikutustilanteisiin mixed zonella. Haastattelija pyrkii kohtaamaan urheilijan omana itsenään, ja vaihtaa toimittajan rooliin vasta, kun haastattelu on alkamassa. Toimittaja pyrkii tekemään tilanteesta kiireettömän ja mahdollisimman mukavan urheilijalle.

Tunteenpurkauksiin on varauduttu nenäliinoilla, joita monesti tarvitaan.

Siihen voi tulla urheilija, jota ei tarvii lämmitellä tai lohduttaa mitenkään tai harrastaa minkään sortin small talkia ennen haastattelua. Mutta sitten on ollut tilanteita, joissa mä käyn 10–15 minuutin keskustelun urheilijan kanssa siitä, että vaikka sun suoritus oli tänään aika heikko, se ei tee susta huonompaa ihmistä. Ne saattaa istua alas ja itkeä hyvän aikaa. Sitten he saattaa ruveta purkamaan sydäntään. Jossain kohtaa sitten kysyn, että tehdäänkö nyt tää haastattelu. **Toimittaja 2**

Jutteleminen etukäteen helpottaa sekä urheilijan että toimittajan työtä. Työ mixed zonella vaatii ennakkovalmistelua, mutta sen lisäksi toimittajat usein tarkistavat tietojaan urheilijalta ja tunnustelevat urheilijan mielialaa ennen haastattelua. Ennen haastattelua käytävässä keskustelussa urheilija usein sanoo jotakin sellaista, mistä toimittaja saattaa myöhemmin kysyä varsinaisessa haastattelussa. Kun kamera sitten alkaa käydä, toimittaja esittää kysymyksiä, joihin hän jo tietää vastaukset. Joissain tilanteissa hän ehkä osaa kysyä juuri oikeat kysymykset, koska tietää saavansa niihin mielenkiintoiset vastaukset. Ilman “esihaastatteluakin” toimittaja saattaa kysyä urheilijalta sellaisia kysymyksiä, joihin hän itse jo tietää vastauksen, mutta joista harva televisiokatsoja tietää yhtä paljon.

Osa urheilijahaastateltavista sanoi keskustelewansa televisiohaastattelijan kanssa mielellään pitkäänkin haastattelun yhteydessä. Osa taas kertoi, ettei tyypillisesti jää juttelemaan haastattelupisteelle. Nämä haastateltavat suhtautuivat televisiohaastattelijoihin myönteisesti, mutta eivät kokeneet tarvetta kaveerata toimittajien kanssaan kilpailupaikalla. Osa urheilijoista haluaa selvittää mixed zonen mielellään melko ripeästi, mikä on yksi syy sille, että toimittajan kanssa juttelemiseen ei ole kiinnostusta.

Ne urheilijat, jotka kertoivat juttelewansa toimittajan kanssa pitkäänkin ennen tai jälkeen haastattelun, kertoivat rakentaneensa toimittajaan luottamuksellisen suhteen. Syvän luottamuksen ansiosta urheilija voi uskoutua toimittajalle myös henkilökohtaisista asioista tietäen, että haastattelun ulkopuolella puhutut asiat eivät päädy julkisuuteen suorassa lähetyksessä. Urheilijoiden mukaan toimittajat pitävät kiinni sovitusta.

Luottotoimittaja kunnioittaa toiveita, jos kerron jotain off the record ennen haastattelua. Ei tarvitse sitä jännittää. Tiedän, että ne tutut ihmiset eivät yritäkään saada mitään kärjistettyjä otsikoita tai kysyä negatiivissävytteisiä ohjailevia kysymyksiä, vaan enemmän niin, että se on paikka, missä pystyy itse sanoittamaan suoritustaan ja fiiliksiä siitä. **Urheilija 5**

Muut haastateltavat eivät kuvailleet suhdettaan vastapuoleen aivan näin luottamukselliseksi. Vaikka urheilijat eivät epäiliskään toimittajan luotettavuutta, ei heillä välttämättä ole tarvetta kertoa toimittajalle sellaisia asioita, joita eivät halua haastattelussa kysyttävän. Jos asiaa ajattelee toimittajan näkökulmasta, luottamuksen pettämisellä voisi olla karut

seuraukset. Piirit ovat pienet, joten sama toimittaja hyvin todennäköisesti kohtaa urheilijan toistamiseenkin mixed zonella. Mikäli luottamus on mennyt, urheilija tuskin haluaa jatkossa antaa haastatteluja samalle toimittajalle. Jos useampi urheilija alkaa kieltäytyä haastattelusta, voi televisiohaastattelija joutua väistymään tehtävästään.

Mä tiedän niin paljon asioita joistain urheilijoista, joita en tuu ikipäivänä julkaisemaan missään. Pitää säilyttää se luottamus. Pitää aina tehdä selväksi, milloin juttelet kaverina ja milloin toimittajana. Osalla nykypäivän toimittajista tuntuu olevan se, että pitää kaikki painaa verkkoon, jotta saa klikkejä, mutta se ei todellakaan kannata. Se voi olla hetkellinen huippu, mutta oikeasti se on nopea tuho. **Toimittaja 3**

On niitäkin, että urheilija kertoo mulle jotain, että on niin paha akillesjännevamma, että en oo pystynyt kahteen kuukauteen juoksemaan, että sen takia tää meni näin, mutta älä pliiis kysy siitä haastattelussa, mä en haluu sanoo. Näitä on aika paljon. On hirveän tärkeä säilyttää se luottamus, ettei myöskään kysy. **Toimittaja 2**

Toimittajahaastateltavien mielestä empaattisuus ei estä heitä kysymästä vaikeita tai kriittisiä kysymyksiä urheilijoilta. Toimittajien mukaan haastattelussa ei silti ole syytä "lyödä lyötyä", kun urheilija on todennäköisesti tehnyt kilpailussa parhaansa. Yleisön ajattelemisen saa toimittajat pohtimaan kykyään olla kriittinen haastattelija. Toimittajien mukaan yleisö katsoo mieluummin televisiohaastattelua, jossa toimittaja on empaattinen ja "päästää urheilijan vähällä". Toisaalta toimittaja voi tehdäkin näin ja saada silti riipaisevia vastauksia, sillä huippu-urheilijat ovat usein ankaria itselleen ja kritisoivat haastattelussa eniten itse itseään.

Haastattelemalleni lehtitoimittajalle televisioimittajien käytös näyttäytyy myötäelämisenä ja liiallisena kiltteytenä. Hänen mielestään urheilutoimittajat ylipäättään pelkäävät liikaa sitä, että joku ei pidä heistä. Hän sanoi itse jopa toivovansa, että joku haastateltava ei pitäisi hänestä. Hänen mukaansa se tarkoittaa, että hän on tehnyt työnsä hyvin.

Täytyy muistaa, että urheilijat ovat ammattiaan harjoittavia ihmisiä, joilta pitää pystyä ikävissäkin tilanteissa kysyä kysymyksiä, jotka ehkä saattavat vähän harmittaa heitä. Jos urheilija tunnereagoi siihen vaikka niin, että hän häipyä haastattelusta kesken kaiken, sehän on parasta televisiota. Mutta jos kuvitellaan, että olisin ollut mixed zone -haastattelija jossain lajissa vuosikaudet, nii en mäkään varmasti haluaisi esittää hirveän ikäviä kysymyksiä tietyille henkilöille, joista väistämättä tulee kavereita. Se ei ole mitenkään helppo tilanne. **Lehtitoimittaja 1**

5.5 Käsityksiä yleisöstä ja julkisuudesta

Televisiohaastattelussa ei ole kyse vain toimittajan ja urheilijan välisestä keskustelusta, vaan sen voi nähdä ja kuulla kuka tahansa katsoja. Yleisön olemassaolon tiedostavat sekä urheilijat että toimittajat. Siinä, kuinka paljon urheilija mietti esiintymistä ja miten yleisön kuvittelu vaikuttaa hänen käytökseensä, on eroja. Yksi urheilija sanoi, ettei tule haastattelussa ajatelleeksikaan, että kahden tutun tai ystävän keskustelua voi seurata miljoonayleisö. Osa urheilijoista yrittää olla miettimättä liikaa katsojamääriä, koska se saattaa hermostuttaa heitä. Myös ne, jotka eivät kokeneet yleisön vaikuttavan heidän käytökseensä, pohtivat haastattelussa monessa muussa yhteydessä suhdettaan julkisuuteen ja yleisöön.

Jos olet toimittajalle töykeä, samalla olet vähän niin kuin katsojallekin töykeä. Se kannattaa muistaa. Niistä tulee katsojallekin epämukava fiilis ja ne on tosi vaikeita haastatteluja varmasti toimittajalle. **Urheilija 1**

Urheilijahaastateltavat sanovat haluavansa esiintyä televisiohaastatteluissa omina itsenään ja tuoda niissä persoonaansa esiin. Heille on tärkeää olla samanlaisia niin julkisesti kuin yksityisestikin. Osa urheilijoista arvioi, että he ovat urheilu-uransa edetessä pystyneet antamaan persoonastaan enemmän irti, koska he eivät enää jännitä haastatteluja ja ovat muutenkin itsevarmempia kuin uransa alussa. Osa urheilijoista oli kokenut aiemmin olonsa epämukavaksi haastatteluissa, koska he eivät urheilusuurituksensa jälkeen esimerkiksi näytä huolitelluilta. Urheilijoiden mukaan keskittyminen arvokilpailuissa on tiukasti suorituksessa, ja haastattelun vuoro on sen jälkeen niin nopeasti, että julkisuuskuvaa ei juuri ehdi miettiä.

Mä oon aika hyvin onnistunut olemaan haastatteluissa samanlainen kuin kotonakin. Voin hyvin nauraa haastattelussa ja väentää vitsiäkin, ja jos joku sana menee väärin, niin ei se tunnu mokalta. En mä tai kukaan muukaan ole täydellinen, niin se saa kamerallekin näkyä. Haastattelussa saa näkyä tunnetta. Olisi aika rankkaa olla joku muu kuin oma itsensä. **Urheilija 4**

Haastateltavista osa kertoi näyttävänsä julkisuuteen itsestään ikään kuin parannellun version. Urheilijat sanoivat haluavansa näyttää mahdollisille yhteistyökumppaneille tai tulevaisuuden työnantajille olevansa fiksuja ja positiivisia ihmisiä. Yksi ei osannut sanoa, onko hänestä julkisuudessa nähty versio parempi vai vain erilainen kuin hänen todellinen

persoonansa. Hän kertoi olevansa haastatteluissa analyttinen ja rauhallinen, kun taas siviilissä hänessä on huumorintajuisempi ja hassuttelevampi puoli, jota hänellä ei itselleenkaan tuntemattomasta syystä ole ollut halua tuoda esiin. Osa urheilijoista kuvasi vetävänsä haastatteluihin ylleen roolin, filtterin tai suojakuoren, joka muuttaa heidän eleitään, ilmeitään ja esimerkiksi kielenkäyttöään. Moni urheilija varoo kiroilemasta haastatteluissa, vaikka arkielämässä kiroilisikin paljonkin.

Jos kilpailu on sujunut hyvin, urheilija kokee voivansa olla enemmän "oma itsensä" ja pystyvänsä kertomaan avoimesti myös haasteista kilpailuun valmistautuessaan. Jos kisasuoritus on mennyt huonosti, urheilijat vaikuttavat laskelmoivan tarkemmin, mitä heidän kannattaa sanoa ja kuinka avoimesti heidän kannattaa paljastaa tunteitaan tai selittää, miksi kilpailu sujui alle odotusten. Urheilijat arvelivat, että katsojat tulkitsevat mikä tahansa selityksen epäonnistumiselle tekosyynä. Vaikka taustalla olisi jokin todellinen syy, urheilijat pelkäävät selittelijäksi leimautumista.

Kerran meni kisa huonosti ruokamyrkytyksen takia, mutta en mä sitä sitten viitsinyt ottaa puheeksi, kun se kuulostaisi tekosyyltä. Tulee itsellekin katsojana epämielinen olo, kun joku lähtee kauheesti selittelemään. Mä en jaksa lähteä siihen kelkkaan. Toi on ehkä ainut tilanne, missä mietin, mitä muut musta ajattelevat. **Urheilija 2**

Urheilijat tuntuivat painivan omien tunteidensa käsittelyn ja julkisen esiintymisen kanssa. Urheilija haluaa antaa itsestään myönteisen kuvan julkisuuteen, mutta joutuu samalla käsittelemään vaikeita tunteita, kuten pettymystä. Haastattelusta hankalan tekee urheilijoiden mielestä se, että katsojat näkevät koko tilanteen suorassa lähetyksessä. Julkiseen esiintymiseen tulee taktisia piirteitä, kun urheilija pyrkii suojaamaan itseään jättämällä joitain asioita kertomatta ja piilottamalla tunteensa.

Selittely tuli puheeksi urheilijahaastattelujen vastauksissa ja he kaikki pitivät sitä paheksuttavana. Toimittajat halusivat antaa urheilijalle mahdollisuuden taustoittaa suoritustaan ja selvittää, mitkä asiat vaikuttivat siihen. Urheilijan tärkein työväline on hänen oma kehonsa, ja huippu-urheilussa kehosta tulee vapaata riistaa julkisuudessa.

Huonosti mennyttä suoritusta voi seurata urheilijan sulkeutuminen, koska hän saattaa pelätä suorituksen saamaa julkista vastaanottoa tai omien negatiivisten tunteiden näyttämistä. Moni urheilija tuntuu ajattelevan, että huonon suorituksen taustoittaminen vain pahentaa tilannetta, kun taas toimittajat pitävät sitä oivana tilaisuutena näyttää aitoja tunteita. Tämä ristiriita voi osoittaa toimittajan empaattisuuden rajoja, jolloin empatia ikään kuin alistuu tiedonintressille. Ammatillisesti tätä ristiriitaa ei välttämättä tunnusteta, sillä toimittaja ei välitä tai välttämättä tule ajatelleeksi, mitä seurauksia haastattelusta urheilijalle koituu. Urheilijan näkökulmasta tunteiden näyttämiseen ja heikon suorituksen analysointiin kannustaminen voi näyttäytyä kaksinaamaisuutena. Urheilijan voi olla vaikeaa tunnustaa, onko toimittaja aidosti empaattinen vai onko empatia vain väline tunteiden saamiseksi esiin.

Toimittajahaastatteluissa selittely tuli esiin vain viimeisessä toteuttamassani haastattelussa, jossa otin asian erikseen puheeksi. Toimittaja sanoi toivovansa urheilijalta mahdollisimman rehellistä selitystä, mutta ei ollut koskaan ajatellut, että urheilija saattaisi pelätä selittäjäksi leimautumista. Tämä mielestäni kuvastaa, että toimittajat keskittyvät omaan työhönsä ja pyrkivät ulkoistamaan itsensä haastateltavan negatiivisista tunteista, kuten häpeästä. Vaikka kilpailun jälkeisissä haastatteluissa ei ole kyse aina varsinaisesta tiedonhankinnasta, suorituksen taustoittaminen ja selittäminen pyrkivät täyttämään katsojan oikeutta tietää.

Jos urheilijan suoritus on ollut yllätyksellinen tai siinä on ollut jotakin poikkeuksellista – myönteistä tai kielteistä – haastattelu on tehokas tapa hankkia sellaistaakin tietoa, joka voi olla toimittajallekin uutta. Toisaalta hän ei välttämättä halua aiheuttaa urheilijalle suorassa lähetyksessä tunnetta, että yleisö olisi pettynyt. Toimittajien mielestä haastattelijan on tärkeää asettua satunnaisen katsojan asemaan ja pohtia, mitkä asiat voisivat kiinnostaa suurta yleisöä. Tämä antaa toimittajille mahdollisuuden – ellei jopa velvollisuuden – kysyä välillä myös “tyhmiä kysymyksiä”.

Pitää olla pokkaa, että mä voin kysyä kysymyksiä, jotka tuntuu itsestä hölmöiltä ja joihin itsekin tietäisin vastauksen, mutta katsojat välttämättä ei. **Toimittaja 2.**

Huonoon suoritukseen liittyvän selittelyn pelkääminen paljastaa, että itseään varten urheileminen päättyy siinä vaiheessa, kun urheilija vetää päälleen Suomi-paidan ja kilpailee

kansainvälisissä arvokilpailuissa. Televisiohaastatteluissa nähdyt anteeksipyyntöt Suomen kansalta pettymykseen päättäneen kilpailun jälkeen eivät ole ennennäkemättömiä. Yksi toimittajista pitää anteeksipyyntöjä irvokkaina, koska ne osoittavat suhteellisuudentajun puutetta.

Urheilijat tuntuvat ennakoivan yleisön, suomalaisten penkkiurheilijoiden, mielipiteitä tarkasti. Vaikka urheilijat haluavat urheilla vain itselleen, ei se heidän mielestään ole aina aivan mahdollista. Urheilijat ottavat paineita siitä, että fanit odottavat heidän onnistuvan joka kerta. Monelle urheilijalle on vaikeaa myöntää haastattelussa, että nyt vain sattui huono päivä, ilman että hän nimeää jotakin suurempaa syytä epäonnistumisen aiheuttajaksi.

Urheilufani olen, niin kyllä mua vituttaa kattoo, kun joku urheilija kaivaa ihan lillukanvarsia, mistä saa positiivista kuvaa itsestä tai suorituksesta fanikuntaa varten. Vaikeuksien kautta sitä selitetään. Mieluummin sanon, että paska veto, jos se sitä oli. Ei pitäisi joutua miettimään, saanko epäonnistua. Miksi pitää valehdella ja yltiöpositiivisesti kommentoida? **Urheilija 5**

Kyl ne voitot jaetaan, mutta ei niitä häviöitä. Sit haistatetaan peet, jos menee huonosti. Siinä mielessä, jos olisin hyvin minäkeskeinen, voisin sanoa, että ei tää oo teidän mitali, vaan mun mitali. Mutta kun menee huonosti, niin hylätään, se tuntuu epäreilulta ja väärältä. Silloin on tärkeää, että on tehnyt urheilua itselleen eikä tarvii sitä huomioo. Mutta yleensä juuri huonoilla hetkillä tulee se urheilun raadollisuus esiin. **Urheilija 3**

Toimittajat ovat havainneet urheilijoissa oman julkikuvansa kiillottamista. Kaikille haastateltaville oli selvää, että haastattelun voi nähdä kuka tahansa, eikä se ole vain kahdenkeskinen keskustelu. Toimittajien mukaan osa urheilijoista käyttäytyy haastattelun ulkopuolella eri tavalla kuin haastattelun aikana. Joskus muutos käytökseen voi olla tahaton. Urheilija saattaa esimerkiksi jutella toimittajan kanssa rennosti, mutta haastattelun alkaessa muuttuukin jännittyneeksi ja vakavaksi. Toisaalta kyseessä voi olla myös laskelmoitu esitys, jossa urheilija tietoisesti muuttaa käytöstään tietäessään olevansa lähetyksessä.

Tämä urheilija oli semmoinen, että tuli haastattelupisteelle, hän saattoi olla naama väärinpäin, eikä mitään läpänheittoa. Mutta hän oli taitava siinä, että kun haastattelu alkoi, hän saattoi hymyäkin esittää, ja kun kamera sulkeutui hän saattoi lähteä siitä saman tien pois. Hän oli hyvin suosittu urheilija. Sanoisin, että suosio pohjaa paljon mediakäyttämiseen. **Toimittaja 1**

Myös toimittajat pohtivat, minkälaisen kuvan he haluavat itsestään antaa mixed zonelta tekemissään haastatteluissa. Katsojien miellyttäminen on toimittajien mukaan vaikeampaa kuin haastateltavien. Toimittajien pitää hyväksyä työssään se, että kaikkia ei voi miellyttää. Tämä tulee esiin yleisöpalautteessa. Palaute on useimmiten negatiivista ja se liittyy usein pettyneen urheilijan haastatteluun. Kielteistä palautetta haastatteluistaan saaneet toimittajat saattavat alkaa pelätä yleisön reaktiota haastatteluihin, joissa toimittaja haastaa suorituksessa epäonnistunutta urheilijaa, kysyy kriittisiä kysymyksiä tai pyrkii kaivamaan tunteita esiin. Se saattaa näyttäytyä yleisölle tai haastatellulle urheilijalle kiusaamisena. Toimittajien mukaan ikävä palaute saattaa heijastua haastattelutyöhön vielä vuosia myöhemminkin. Tästä syystä toimittajat tulkitsevat myönteiseksi merkiksi, jos palautetta ei tule.

Minut yleistettiin hirviöksi yhden haastattelun perusteella. Mun tarkoitus ei ollut kiusata, vaan saada ne tunteet esiin. Siinä vaiheessa se meni urheilijalta yli. Hän ei varmaan olisi halunnut näyttää niitä tunteita tv:ssä sillä tavalla. Se, kun yritin olla empaattinen, ei mennyt läpi hänelle tai katsojille. Tuntui pahalta saada viestejä, ja mielipide tuntuu itsestä väärältä. En ole halunnut näyttäytyä haastatelijana.

Toimittaja 1

Toimittajat pyrkivät näyttäytymään yleisölle mahdollisimman ammattitaitoisina ja asiantuntevina. Houkutus loistaa omalla asiantuntemuksella on suuri, mutta oman ammattitaidon pönkittäminen on heidän mielestään väärä lähtökohta, koska haastatteluissa huomion tulisi kiinnittyä enemmän haastateltavien vastauksiin kuin toimittajan kysymyksiin. Toimittajien mukaan taitava toimittaja osaa hyödyntää asiantuntemuksensa kysymällä huolellisesti muotoiltuja tiiviitä kysymyksiä, joihin hän uskoo saavansa kiinnostavan vastauksen.

On tärkeää, että oot kartalla ja tiedät lajista, mutta riittää, että kysyt ne oikeat asiat. En siedä yhtään katsoa sellaisia haastatteluja, missä johdatellaan ja oletetaan, esimerkiksi, että kuinka suuri pettymys tämä on? Hirveän vaikea vastata sellaiseen. Totta kai me kaikki halutaan näyttää, että ollaan asiantuntevia, mutta kyllä se tulee ilmi kuitenkin. **Toimittaja 2**

5.5.1 Urheilijat ja julkisuus

Urheilijat pitävät television kautta tulevaa medianäkyvyyttä itselleen hyödyllisenä. Julkisuus ei näyttäydy heille itseisarvona, vaan välineenä hankkia yhteistyökumppaneita. Urheilijat haluavat olla julkisuudessa vain urheilijoina. Yksi haastateltavista kertoi ajattelevansa julkisuuteen jäämistä urheilu-uransa jälkeen, mikäli hän voisi hyötyä siitä taloudellisesti. Osa urheilijoista ei miellä itseään julkisuuden henkilöksi ja kertoi yllättyvänsä, kun joku tuntematon henkilö tunnistaa heidät julkisella paikalla. Yksikään urheilijoista ei pidä julkisuutta yleisesti ottaen häiritsevänä, vaikka osa on kohdannut satunnaisia häiritseviä tilanteita, kuten salakuvaamista.

Joku kerran vaan otti meistä kuvan eikä edes kysynyt lupaa. Kyllä mä suostuisin, jos joku pyytäisi yhteiskuvaan. On ihana, kun jotkut pikkulapset kysyy kuviin ja on kiva kuulla, että jonkun lapsi on innostunut yleisurheilusta minun ansiostani. Olen sosiaalisesti vähän kiusaantunut, ja yritän olla ystävällinen. **Urheilija 4**

Urheilijat ja toimittajat ovat vapaa-ajallaan itsekkin osa yleisöä. Viisi kuudesta urheilijahaastateltavasta sanoi seuraavansa televisiosta aktiivisesti muuta urheilua kuin omaa lajiaan. Varsinkin urheilun megatapahtumien seuraaminen on ollut heille perheen yhteinen sosiaalinen tapahtuma varsinkin lapsuudessa. He kokivat osaavansa asettua katsojan asemaan ja arvioida haastatteluja sekä haastateltavan käytöstä siitä näkökulmasta.

Tunnetalouden näkökulmasta urheilijat näkivät urheilusuoritukset "showbisneksen ytimenä, joka välittää vahvoja tunteita ja saa aikaan kylmiä väreitä". Television välittämä kuva huippu-urheilusta tuntuu haastateltavien mukaan kattavalta erilaisten grafiikoiden ja selostusäänien ansiosta. Omalle lajilleen osa urheilijoista kaipaa lisää näkyvyyttä. Joidenkin urheilijoiden mielestä televisio ei kohtele kaikkia yleisurheilulajeja tasa-arvoisesti, ja kenttälajien suoritukset jäävät juoksulajien varjoon. Urheilija, joka ei omien sanojensa mukaan omista televisiota tai seuraa lainkaan urheilua, suhtautui kollegojaan kriittisemmin television huippu-urheilusta välittämään kuvaan.

Totta kai kaikista kiinnostavin asia on alastomat vartalot. TV antaa urheilusta just sellaisen kuvan mitä maailmassa pidetään kiinnostavana ja kirjoittava media voi luoda minkälaisen kuvan haluaa. Kun kisataan arvokisoissa niin joku siitä repii rahat, mutta ei me urheilijat. Totta kai sua käytetään hyväksi ja isketään heikkoihin kohtiin.

Urheilija 3

Muut haastatellut urheilijat olivat sitä mieltä, että televisio antaa melko totuudenmukaisen kuvan huippu-urheilusta. Yhden mielestä pelkät urheilusuoritukset eivät riitä välittämään kokonaista kuvaa urheilijasta ja urheilusta, sillä vuosittainen arvokilpailu on vain pieni osa kokonaisuutta. Mustavalkoisen kuvan välttämiseksi urheilijan tarinaa pitäisi hänen mukaansa taustoittaa selostamossa tai ennakkohaastatteluissa nykyistä enemmän. Sama urheilija piti mixed zone -haastatteluja hyvin tärkeinä, koska ne antavat urheilijalle tilaisuuden kertoa asioita, joita ei itse urheilusuoritusta välittävästä lähetyksestä voi nähdä.

Osa urheilijoista pitää television ja sosiaalisen median julkisuutta yhtä merkittävänä ja toisiaan tukevana. Television roolia julkisuuskuvan muokkaajana korostettiin muun muassa siksi, että sen välityksellä urheilija pääsee tuomaan omia arvojaan esiin laajemmalle yleisölle. Urheilijahaastateltavista jokainen on jokseenkin aktiivinen Instagramissa, mutta osa kuvailee sosiaalisessa mediassa julkaisemisen tuntuvan pakkopullalta tai itselle epäluontevalta. Toisaalta sosiaalisen median alustoilla urheilija voi antaa itsestään juuri sellaisen kuvan kuin haluaa. Sosiaalisesta mediasta on urheilijoiden mukaan mahdollista saada rahallista hyötyä paljon suoraviivaisemmin kuin mitä näkyvyys perinteisessä mediassa mahdollistaa. Televisioesiintymisten tuoma julkisuus ei itsessään lisää tuloja, vaan tukee sitä korkeintaan välillisesti.

Joskus parikymmentä vuotta sitten ei varmaan yksilöurheilijoilla ollut näin helppoa kuin nyt, vaan on aika paljon pitänyt tehdä duunia, että saa yhteistyökumppaneita. Nyt voi vaan postaila Instagramiin. Haluan tehdä somea ihan omalla tyylilläni ja rennosti. Postailen kuin se olisi oma päiväkirjani. En ole ottanut somesta painetta.

Urheilija 4

5.5.2 Mieluummin suorana kuin painettuna

Televisiohaastattelujen lisäksi radiohaastatteluja tekevän toimittajan mukaan kamera ja suoran lähetyksen lainalaisuudet tekevät televisiohaastatteluista hyvin omanlaisiaan verrattuna radiohaastatteluihin ja etenkin lehtitoimittajien jutusteleviinkin kohtaamisiin. Televisiohaastattelu on raameiltaan jäykempi kuin radio- tai lehtihaastattelu.

Tää kuulostaa ehkä liian tyylyltä määritelmältä, mutta musta tuntuu, että tv-haastattelussa on kädet aika paljon enemmän sidottuna kuin radiohaastattelussa. Mulla on sellainen tunne, että joidenkin urheilijoiden kohdalla on eri asia, haastatteleko sä heitä kameran kanssa vai ilman. Tv-haastatteluissa on lisääntynyt se paine, että millä tavalla mä saisin urheilijasta irti sen räväkän lauseen, josta saadaan se hyvä otsikko. **Toimittaja 1**

Yllä olevan sitaatin viimeistä virkettä on syytä avata, koska siitä herää kysymys: Mihin räväkästä lauseesta on saatava otsikko? Suomalaiset mediatalat, kuten Yle ja MTV, lähettävät paitsi suoraa lähetystä televisiossa ja suoratoistopalvelussa, myös julkaisevat verkkosivuillaan ja sosiaalisen median kanavissaan uutisia ja esimerkiksi pätkiä haastatteluista. Kun urheilun suur tapahtuma on käynnissä, Ylen ja MTV:n television päivittäisuutislähetyksissä, Urheiluruudussa ja Tuloruudussa, näytetään otteita tapahtumasta. Toimittajan kokemat paineet voivat kohdistua siis sekä tapahtumalähetyksen sisällöntuotantoon että televisioyhtiön muiden urheilusisältöjen palvelemiseen.

Osa urheilijahaastateltavista sanoi pitävänsä radiohaastattelua mukavimpana siksi, että siinä ei tarvitse miettiä, miltä näyttää, ja siksi, että siinä ei ole samanlaista aikapainetta kuin televisiossa. Urheilijat kertoivat television ja radion kohdalla pitävänsä "oikeusturvastaan", eli siitä, että heidän sanomisiaan ei voi suorassa haastattelussa vääristellä. Televisiossa urheilija voi käytettävissä olevan ajan puitteissa päättää, mitä sanoo ja miten sen sanoo.

Kaikkien urheilijahaastateltavien mielestä lehtihaastattelut ovat ikävimpiä, koska he eivät voi juurikaan vaikuttaa lopputuotteeseen. Urheilijoiden mukaan etenkin iltapäivälehtien toimittajilla on usein valmiina jokin agenda ja aihe, mihin halutaan sopivat sitaatit. Yksi haastateltava kuvasi kirjoittavan median pakeilla olemista sanoilla "mennä susille", mikä

ilmentää, kuinka epämiellyttävä tuo kohtaaminen voi olla. Televisio- ja radiohaastatteluihin verrattuna lehtitoimittajien haastattelut ovat vaikeammin ennakoitavissa.

Mun sanoja väärennettiin aika paljon, ja ne on samoja tyyppisiä, keneltä näitä juttuja aina tulee, niin alkaa olla jo asennevamma heitä kohtaan. Vähän ärsyttää, kun samat tyytit (iltapäivälehtien toimittajat) tekevät kohujuttua ja ottavat asioita irti kontekstista. Jotkut tahot osaavat tehdä asiallisesti, mutta toiset hakevat kohu-uutisia. **Urheilija 4**

Urheilijoita lähtökohtaisesti kiinnostaa seurata, mitä heistä kirjoitetaan mediassa. Televisio- ja radiohaastattelijat sekä osa lehtitoimittajista ovat urheilijoiden silmissä henkilöityneet myönteisessä valossa, mutta osa lehtitoimittajista on saanut kielteisen maineen. Urheilijat nimesivät haastatteluissa suomalaisia urheilutoimittajia, joille he eivät enää mielellään anna haastatteluja. Erityisesti naisurheilijat kertoivat kohtaavansa urheilun ulkopuolisiin asioihin, kuten ulkonäköön, liittyviä kysymyksiä, ja heidän käsityksensä iltapäivälehtien toiminnasta on kielteisempi kuin miesurheilijoiden. Havainto ei ole ainutlaatuinen, sillä tutkimusten mukaan urheilevien naisten esineellistäminen mediassa on ollut yleistä. Myös urheiluselostuksissa kiinnitetään usein huomiota naisten kehoihin, hiuksiin ja kasvoihin, kun taas miesten kohdalla sellaisia viittauksia harvoin tehdään (Wenner 1998, 182). Tämän lisäksi esimerkiksi urheilujärjestöt ovat koettaneet pukeutumissäännöllä vaikuttaa siihen, että vähäpukeisuudella houkutellaan yleisöjä esimerkiksi beach volleyn pariin. (Sailors ym. 2012, 471.)

Nimenomaan (iltapäivälehtien urheilutoimittajat) hyökkää kimppuun. Siellä tulee paljon kärkkäämpiä kysymyksiä. Selkeästi keltaiselta lehdistöltä tulee paljon ulkonäköasioihin ja vaikka mun parisuhteeseen liittyviä kysymyksiä. **Urheilija 1**

Joskus kysymykset ei välttämättä liity urheiluun mitenkään. Kysytään jostain vaatteista tai meikeistä. En tiedä, voiko yleistää, mutta miehet niistä enemmän kyselee. En tiedä, onko heille vaikeampi ymmärtää, että nainen voi näyttää hyvältä kentällä ja silti suoriutua hyvin, eikä se ole mikään häiriötekijä urheilijalle. **Urheilija 4**

Haastattelemani lehtitoimittajan mukaan kirjoittava media tekee juttunsa urheiluareenoiden ulkopuolella. Suomalaiset urheilijat ovat heidän haastateltavissaan mixed zonella, mutta televisiossa toimivat urheilijan tunteisiin ja suorituksen analysointiin liittyvät teemat eivät

lehtitoimittajan käsityksen mukaan samalla lailla kiinnosta lukijoita. Lehtitoimittajan mukaan se, että urheilijat joutuvat olemaan varuillaan lehdistön edessä, kuuluu asiaan.

5.6 Urheilujournalismin muuttumaton ydin

Tutkimushaastattelun ajankohta vaikutti siihen, olivatko urheilijat olleet tekemisissä urheilumedian kanssa haastattelua edeltäneinä viikkoina. Urheilijoiden mukaan harjoituskaudella median yhteydenottoja tulee harvemmin, noin kerran kuussa. Kilpailukaudella niitä tulee kilpailuista ja tuloksista riippuen jopa useita kertoja viikossa. Televisiohaastatteluja he kertoivat antavansa kilpailukauden ulkopuolella harvemmin, mutta kesäisin paljon niin kotimaan tv-kisoissa kuin kansainvälisissä arvokisoissa.

Urheilijoiden mukaan suomalainen urheilumedia on muuttunut paljon. Suomalaisessa urheilujournalismissa on yleistynyt ilmiö, jossa toimittajat kirjoittavat juttunsa sen perusteella, mitä urheilijat kertovat esimerkiksi kuvapalvelu Instagramissa. Urheilijat päivittävät usein kuulumisiaan sosiaaliseen mediaan ja päätyvät sitä kautta otsikoihin. Näin ollen urheilijat saavat kilpailukauden ulkopuolella aiempaa vähemmän yhteydenottoja toimittajilta, vaikka heistä tehtyjen juttujen määrä pysyisi samana tai jopa kasvaisi.

Toimittajissa urheiluun liittyvien mediasisältöjen laajeneminen herättää ristiriitaisia mielipiteitä. Heidän mielestään mediatalojen tuottamiin Instagram-uutisiin käytetään lahjakkaiden toimittajien työaika, jonka voisi käyttää hyödyllisemmin "oikeaan journalismiin". Toimittajat pitävät Instagram-uutisia ongelmallisena, koska journalismi on tällöin liikaa kohteidensa käsissä. Instagram-julkaisun tehnyt henkilö voi täysin itse päättää julkaisun sisällöstä. Yhden haastateltavan mielestä tämän päivän urheilujournalismissa kerrotaan liikaa urheilijoiden haluamia asioita ja liian vähän sellaisia tietoja, jotka urheilijat haluaisivat pimittää.

Suomalainen urheilumedia on urheilijahaastateltavien mielestä viihteellistynyt. Kaikki urheilijahaastateltavat kertovat olevansa sitä mieltä, että Suomessa on yhä asiallisia ja urheiluun keskittyviä urheilumedioita, mutta paljon myös sellaisia, jotka tavoittelevat

suurempia yleisöjä tekemällä juttuja viihdekärjellä. Vaikka television mixed zone -haastatteluissa aihepiiri on pysynyt tiukasti urheilussa, näkyy urheilumedian viihteellistyminen yhden urheilijahaastateltavan mukaan myös televisiossa.

Ennakkoinserpteissä vastaillaan hassunhauskoihin kysymyksiin, joiden tavoitteena on naurattaa kotiyleisöä. Se on semmoista kuraa ja väkisin väännettyä kontenttia. Kuvituskuvat on tosi kliseisiä. Ne on kiusallisia hetkiä. Välillä tuntuu, että yritetään väkisin irrottaa urheilija siitä urheilusta ja tuoda lähemmäs katsojaa. **Urheilija 5**

Sitaatissa urheilijahaastateltavan käyttämällä kontentti-sanalla kuvataan ironisesti sosiaalisen median, kuten YouTuben tai TikTokin, viihteellistä sisältöä. Tässä yhteydessä sanavalinta viittaa siihen, että urheilijahaastateltava haluaa tehdä pesäeron arvostamansa journalistisen sisällön ja viihteellisempien ennakkoinserttien välillä.

Muuttuvassa urheilumediaympäristössä vain yksi asia tuntuu 2000-luvun edetessä pysyvän muuttumattomana: kilpailun jälkeiset, mixed zonella tehtävät televisiohaastattelut. Miksi muutos on kiertänyt tämän hyvin näkyvän osan urheilujournalismia?

Mixed zone -televisiohaastatteluja eivät halua muuttaa sen enempää toimittajat kuin urheilijatkaan. Kumpikaan osapuoli ei usko, että tulevaisuudessa esimerkiksi robotti voisi korvata ihmisen televisiohaastattelijana. Heidän mukaansa haastattelut edellyttävät tunneälyä, jota ei voi koneille opettaa. Muutoin teknologiset innovaatiot ovat toimittajien mukaan tervetulleita, jos niillä on myönteisiä vaikutuksia haastattelupisteellä työskentelyyn.

Urheilun tapahtumalähetyksissä on sekä viihteellisiä elementtejä, mutta myös painavampaa journalismia. Urheilupolitiikka ja urheilun yhteiskunnalliset asiat ovat esillä esimerkiksi urheilun uutislähetyksissä enemmän kuin kilpailujen yhteydessä tapahtumalähetyksissä. Toimittajien mukaan yhteiskunnallisia asioita pyritään enenevässä määrin ujuttamaan urheiluviihteen sekaan. Suur tapahtumissa voi nousta esiin jokin vakavampi tai urheilupoliittinen puheenaihe, jota käsitellään lähetyksissä. Qatarissa vuonna 2022 pelattuihin jalkapallon MM-kilpailuihin suhtauduttiin toimittajahaastateltavien edustamissa mediataloissa kriittisesti. Kritiikki Qatarin kisaisännyyttä kohtaan oli näkyvillä jo pitkään ennen kisoja ja ihmisoikeusasiat pysyivät pinnalla myös tapahtumalähetyksissä turnauksen

aikana. Toisaalta "kisakuplassa" yhteiskunnalliset asiat helposti unohtuvat, sillä kisojen isäntämaa on usein häivytetty mediatapahtuman alta. Kolamon ja Levän (2022) mukaan tämä on tyypillistä silloin, kun kilpailut järjestetään poliittisesti kiistanalaisessa paikassa. Kansainväliset urheilujärjestöt suhtautuvat jokseenkin ynseästi yhteiskunnallisten aiheiden esiin nostamiseen. Toimittajat käyttävät tätä tilannetta silloin tällöin hyväkseen kiinnittämällä huomiota asioihin, jotka eivät miellytä isäntämaiden tai urheilujärjestöjen johtoa.

Keskustelua siitä, voitaisiinko urheilijoilta kysyä mielipidettä yhteiskunnallisiin tai urheilupoliittisiin asioihin kilpailun jälkeen mixed zonella, on toimittajien mukaan käyty joidenkin arvokilpailujen yhteydessä, mikäli kisoissa on ollut jokin selkeä puheenaihe. Esimerkiksi yleisurheilun vuoden 2013 MM-kisoissa Moskovassa ruotsalainen korkeushyppääjä Emma Green-Tregaro sai aikaan kohua lakkaamalla kyntensä sateenkaaren väreihin. Hiljaisella protestillaan Green-Tregaro vastusti kisojen isäntämaan Venäjän homovastaisia lakeja. Yhden toimittajahaastattelun mukaan Ylen tuotannossa oli tämän jälkeen keskusteltu, pitäisikö suomalaisurheilijoilta kysyä mixed zonella tai muussa yhteydessä heidän kantaansa sateenkaariprotestiin. Toimittajahaastatteluvien mielestä syväluotaavalle journalismille ja yhteiskunnallisille asioille on paikkansa myös suurtaapahtumissa, mutta se paikka ei ole mixed zonella. Toimittajat arvelevat, että mixed zone -haastattelujen aihepiirin muuttaminen hämmäntäisi sekä urheilijoita että katsojia.

Mixed zone ei ole ehkä hedelmällisin paikka kysyä yhteiskunnallisista asioista. Jos tällaisista aletaan puhumaan, tuntuu hassulta kuitata se kymmenellä sekunnilla. Jos urheilija puhuu yhteiskunnallisista asioista ja ottaa niihin kantaan, niin siitä vaan, aivan mahtavaa. Mutta itsekin toivoisin, että he saisivat paremman alustan kuin mixed zone. Ei niin, että se olisi jollain tavalla kielletty, mutta se menee vähän haaskuuseen. **Toimittaja 1**

Jos joku aihe on vaikka yleisurheilussa pinnalla tai on nähty kannanottoja, niin mun mielestä on ihan perusteltua kysyä siitä suorituksen lisäksi. Tai vaikka joku dopingaihe puhuttaa, siinä palataan journalismin perusperiaatteisiin, että siitä pitää kysyä. Mutta jos yhtäkkiä puskista kysyy, että ketä sä meinaat äänestää presidentinvaaleissa, se ei ehkä sovi. Asia pitää sitoa jotenkin käynnissä olevaan tapahtumaan. **Toimittaja 3**

Yhden toimittajan mielestä yhteiskunnallisia teemoja ei tarvitsisi tuputtaa katsojille, jotka seuraavat urheilun megatapahtumaa ensisijaisena motiivinaan itsensä viihdyttäminen.

Hänen mielestään vakavampia urheilu-uutisia tai urheilupolitiikkaa on luontevampaa käsitellä esimerkiksi urheilun uutislähetyksissä. Urheilujournalismin murros ja siirtymä “leluosastolta” muita yhteiskunnallisia asioita käsittelevien journalismin lajien joukkoon on toimittajien mielestä hyvä suuntaus.

Toimittajat pohtivat myös sitä, pitääkö nykypäivän urheilijan olla jokaisen alan asiantuntija, jolla on mielipide aiheesta kuin aiheesta. Toimittajien mukaan tällainen ajattelu on ongelmallista, koska urheilijoilla ei tarvitse olla mielipidettä urheilun ulkopuolisiin asioihin. On hyväksyttävää, että urheilija haluaa keskittyä urheiluun. Toisaalta, jos urheilijalla on mielipiteitä, hänellä on urheilijana ja julkisuuden henkilönä parempi mahdollisuus tulla kuulluksi kuin monella muulla. Toimittajien mielestä erityisesti liikuntapoliittinen aktiivisuus, kuten lasten ja nuorten liikkumisen puolesta puhuminen julkisuudessa, voisi olla urheilijoille luonteva aihe ottaa kantaa. Toimittajat ja urheilijat ovat tosin havainneet, että varsinkin ihmisoikeudet ja vähemmistöjen oikeudet ovat nousseet puheenaiheiksi useiden kilpailujen yhteydessä.

Urheilijat ovat sitä mieltä, että haastattelun aiheiden määrittäminen on toimittajan vastuulla. Vaikka toimittajalla on tilaisuus kysyä urheilijalta mitä tahansa, mixed zonella on kirjoittamaton sääntö, jonka mukaan haastatteluiden on liityttävä kilpailuun. Näin olettavat myös urheilijat. Vaikka urheilijat yllättyisivät poikkeavista kysymyksistä mixed zone -haastattelussa, eivät he niitä täysin vastusta. Urheilijat kokevat, että vakavammista asioista kannattaisi keskustella mieluummin ajan kanssa kilpailujen jälkeen tai niiden ulkopuolella, eikä hätäisesti “hikihaastattelussa”.

Minusta on hyväkin joissain tilanteissa, että urheilijat ottavat kantaa yhteiskunnallisiin asioihin. Jos MM-kisat myönnettäisiin taas vaikka Qatarin tai muualle, missä rikotaan ihmisoikeuksia, niin kyllä olisi ok siitä kysyä. Mielelläni vastaisin, että ei tällaiseen maahan niitä kisoja saisi antaa. **Urheilija 2**

Osa urheilijoista voisi kuvitella ottavansa kantaa johonkin itselleen tärkeään yhteiskunnalliseen asiaan esimerkiksi omissa sosiaalisen median kanavissaan. Urheilijat pitävät tärkeänä, että he eivät ota kantaa sellaisiin asioihin, joita he eivät koe tuntevansa tarpeeksi hyvin. Yhden urheilijan mukaan olisi ikävää, jos tavanomaisessa haastattelussa

toimittaja yllättäen kysyisikin sellaisen kysymyksen, johon hän ei osaisi vastata järkevästi. Urheilija uskoo, että harkitsematon tai tietämättömyyden paljastava kommentti voisi olla haitaksi hänen julkisuuskuvalleen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä luvussa vastaan kolmeen tutkimuskysymykseeni analyysini tuloksiin ja aiempaan tutkimukseen pohjaten. Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Millaista on urheilijoiden ja toimittajien vuorovaikutus mixed zonella?
2. Mitkä asiat vaikuttavat urheilijoiden ja toimittajien toimintaan mixed zonella?
3. Minkälaisia käsityksiä urheilijoilla ja toimittajilla on urheilumediasta, televisiosta ja julkisuudesta?

Kun televisiokamera alkaa käydä, toimittajan ja urheilijan välillä tapahtuva vuorovaikutustilanne mixed zonen haastattelupisteellä muuttuu. Toimittaja ja urheilija ovat tällöin hyvin tietoisia yleisön olemassaolosta. Osapuolilla on kuvitelmia yleisön odotuksista ja reaktioista, jotka ohjailevat sekä toimittajien että urheilijoiden käyttäytymistä, kielenkäyttöä, toimittajien kysymysten asettelua ja urheilijoiden tunteiden ilmaisua. Tästä huolimatta toimittajat ja urheilijat jossain määrin vähättelevät yleisön vaikutusta toimintaansa ja pyrkivät kuvittelemaan vuorovaikutustilanteen kahdenkeskiseksi.

Analyysini perusteella televisiotoimittajien tietoisuus yleisöstä voidaan yhdistää mediaurheilun tunnetalouteen, sillä toimittajien keskeinen tavoite on rakentaa kiinnostavia tarinoita ja herättää katsojissa tunteita. Televisiotoimittajien käsitys siitä, mitä yleisö pitää kiinnostavana, ohjailee heidän toimintaansa mixed zonella. Näin he pyrkivät houkuttelemaan suurempia yleisöjä seuraamaan televisiolähetyksiä, mikä puolestaan ajaa heidän työnantajansa eli televisioyhtiön etua. Mediavälitteisessä urheilussa, erityisesti televisiossa, tarinoita kerrotaan tunteisiin vetoavien esitysten kautta (Kolamo 2018, 11), joten toimittajien käsitykset ovat hyvin ymmärrettäviä.

Osa urheilijoista esitti melko suoraa kritiikkiä urheilumedian tunnetaloudesta, muun muassa siitä, miten haastattelussa pumpataan tunnereaktio ulos tai siitä, miten eri tahot käyttävät urheilijoita hyötyäkseen taloudellisesti. Siinä missä toimittajat vaikuttavat pitävän tunteiden saamista ulos ammatillisena onnistumisena, urheilijat suhtautuvat tunteiden esittämiseen mediassa huomattavasti toimittajia varovaisemmin. Yksi tutkimuksen keskeisistä johtopäätöksistä on, että urheilijat suhtautuvat yleisellä tasolla myönteisesti tunteiden

näyttämiseen ja toivovat julkisuudelta autenttisuutta, mutta henkilökohtaisella tasolla he kokevat sen vaikeana. Toimittajien käsitys julkisuudesta on turvallisempi, koska heille on luontevaa toimia ammattiroolissaan ja nähdä haastattelut teknisenä suorituksena, jossa tunteet eivät nouse pintaan. Haastattelun ulkopuolisessa vuorovaikutuksessa toimittaja ja urheilija kohtaavat toisensa ihmisinä, ja nuo tilanteet auttavat rakentamaan luottamusta osapuolten välillä. On kuitenkin tärkeää huomata, että urheilijoiden ja toimittajien käsityksissä mixed zonella tapahtuvasta vuorovaikutuksesta sekä tunteiden esittämisestä on sukupuolten ja yksilöiden välisiä eroja.

Analyysini perusteella urheilijan käsitys siitä, onko julkisuus hyvää vai huonoa, riippuu siitä, kuinka positiivisessa valossa hän pystyy esiintymään mediassa. Onnistuneen suorituksen jälkeen julkisuus on miellyttävää ja siitä voi olla hyötyä esimerkiksi taloudellisesti. Epäonnistumisen jälkeen urheilijan kuvitelma yleisöstä on voimakkaampi ja julkisesta esiintymisestä tulee taktisempaa. Tällöin haastattelutilanteet koetaan usein kuormittavina, kuten aiemmassakin tutkimuksessa on havaittu (esim. Greenleaf 2001, Kristiansen 2011).

Urheilujournalismin tutkimuksessa nousee toistuvana teemana toimittajien ja urheilijoiden läheiset välit ja kritiikittömyys (esim. Laine ja Turtiainen 2018, Boyle 2006). Analyysini perusteella läheiset välit ovat tavallisia, mutta kukaan televisiotoimittajista tai urheilijoista ei pitänyt toimittajia kritiikittöminä. Toimittajat kokivat, että kriittisten kysymysten muotoilu vaatii ammattitaitoa, sillä he eivät halua loukata urheilijaa. Tämän vuoksi toimittajat suosivat avoimia kysymyksiä, jotka tarjoavat urheilijalle tilaisuuden taustoittaa suoritustaan omin sanoin. Toimittajat siis ikään kuin tasapainottelevat suhteiden ylläpitämisen ja välttämättömän kritiikin kanssa.

Analyysini perusteella mixed zone -haastatteluissa toistuvat samanlaiset kaavat ja kysymystyyppit. Asiaan vaikuttavat käytettävissä oleva aika ja rajallinen tila, joita taas ohjailevat televisio, urheilumediaan liittyvä liiketoiminta sekä se, että haastattelut ovat osa globaalia mediatapahtumaa. Nämä haastatteluolosuhteisiin vaikuttavat tekijät ovat vaikeasti hahmotettavissa erityisesti urheilijoille. Toimittajat ymmärtävät mediatapahtumien mittasuhteet, tiedostavat olevansa pieni osa kansainvälisen urheilumediabisneksen

koneistoa sekä hyväksyvät sen, että mixed zone -työskentelyn realiteetit eivät ole täysin heidän hallinnassaan. Toisaalta toimittajat eivät koe, että heidän autonomiaansa rajoitetaan, ja osan mielestä haastattelujen rajaaminen ajallisesti ja aihepiiriltään saattaa jopa selkeyttää työskentelyä.

Tutkimuksen perusteella vaikuttaa siltä, että televisio-toimittajat eivät kaipaa mixed zonella työskentelyyn muutosta. Toimittajahaastateltavat kuvailevat arvokisojen haastattelijan roolia yhdeksi mieluisimmista työtehtävistään, mikä viittaa siihen, että itse työ on mielekästä, työolosuhteet ovat riittävän hyvät ja toimittajat saavat tehdä työtä parhaaksi katsomallaan tavalla. Toimittajat kokevat tärkeäksi edustaa työnantajaansa kunniakkaasti tekemällä laadukasta televisio-ohjelmaa ja noudattamalla mediatapahtuman sääntöjä.

Tähän tutkimukseen osallistuneet haastateltavat olivat pitkälti tietoisia urheilun mediatapahtumien merkityksestä ja vaikutuksista yhteiskuntaan (ks. esim. Dayan ja Katz 1992; Papa 2012). Suurinta osaa urheilijoita yhdisti se, että he ovat koko ikänsä seuranneet urheilua, erityisesti sen globaaleja mediatapahtumia televisiosta. Urheilijoiden suhtautumisessa televisioon on havaittavissa kenties jo lapsuudessa opittua kunnioitusta. Siten heille on muodostunut selkeä mielikuva, minkälaista urheilutapahtumien televisiointi on, minkälaisia kysymyksiä toimittajat haastatteluissa kysyvät ja minkälaisia vastauksia urheilijat antavat. Opittujen mallien noudattaminen mixed zonella voi olla seurausta siitä, että urheilijat ja toimittajat ovat sosiaalistuneet mediatapahtumien käytännöille sekä nykyisissä rooleissaan että niiden ulkopuolella katsojina.

Tutkimus vahvisti käsitystä television roolista urheilun mediatapahtumien merkittävimpänä välittäjänä yhä 2020-luvulla. Televisiolla on valtaa toimittajiin, urheilijoihin ja katsojiin, sillä ilman televisiota haastattelut olisivat erilaisia tai niitä ei olisi lainkaan. Televisiolla on merkittävä rooli siinä, miten urheilu ja urheilijat esitetään suurelle yleisölle. Näin se muokkaa urheilun julkisuuskuvaa ja vaikuttaa myös siihen, miten urheilijat itse suhtautuvat mediaan ja julkisuuteen.

6.1 Tutkielman arviointi

Tutkimus tarjoaa uutta tietoa urheilun ja television sekä urheilijoiden ja toimittajien välisistä suhteista. Laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti tutkimuksessa pyrittiin tarkastelemaan mixed zonen haastatteluja erityisenä julkisuuskäytäntönä ja avaamaan siihen liittyviä merkityksiä. Urheilijoita ja toimittajia haastatteleamalla tuotetun empiirisen aineiston tarkoituksena oli saada otetta siitä, millä tavoin toimittajat ja urheilijat ilmiöön suhtautuvat ja verrata heidän käsityksiään toisiinsa. Tällaiseen tutkimustehtävään soveltuu suhteellisen kapea otos haastateltavia, mikä taas kaventaa mahdollisuuksia tehdä analyysin pohjalta kovin pitkälle meneviä yleistyksiä.

Suurempi aineisto olisi todennäköisesti tarjonnut lisää näkökulmia ja käsityksiä tutkimuskohteesta, mutta lisähaastattelut olisivat voineet johtaa myös aineiston kylläntymiseen, eli siihen, että laajennettu aineisto ei toisi aiheeseen enää mitään olennaisesti uutta. Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan aineiston kokoa, yleistettävyyttä ja edustavuutta tutkimuksen omista teoreettisista lähtökohdista, eli mielekkäämpää on pohtia analyysin onnistumista ja kirjoitetun työn kokonaisuutta. Mielestäni tutkimukseni suurin vahvuus onkin rikas aineisto, josta nousi uudenlaisia ja ennalta-arvaamattomia näkökulmia aiheeseen.

Aineiston keruuseen ja käsittelyyn liittyvät eettiset kysymykset on tärkeää ottaa huomioon tutkimusta tehtäessä. Pohdin tutkimukseni eettisyyttä vertaamalla prosessin aikana tekemiäni päätöksiä Eskolan ja Suorannan (2008) näkemyksiin. Tutkimuksessani keskeistä oli luottamuksellisuus ja anonymiteetti, joista huolehdin tietoa käsitellessäni ja julkistaessani. Koin anonymiteetin säilyttämisen haasteena, koska toimittajat ja urheilijat oli valittu tutkimukseen varsin rajallisista ammattiryhmistä. Lisäksi heitä voi ammattinsa vuoksi pitää julkisuuden henkilöinä. Päädyin tämän vuoksi jättämään haastateltavien sitaateista osan tunnistekoodeista pois, varsinkin jos sitaatin voisi sellaisenaan tai vastauksia yhdistelemällä yhdistää johonkin henkilöön. Toisaalta tutkimukseni aihepiiri ei suurimmalta osin ole mielestäni kovin arkaluontoinen, eivätkä haastateltavat vaikuttaneet kokevan niin.

Tutkielman tekoprosessin aikana tutustuin myös käytännön tasolla siihen, minkälaista mixed zone -työskentely toimittajana on. Tästä oli tutkimuksen aikana runsaasti hyötyä, sillä osasin mielestäni kysyä teemahaastatteluissa relevantteja kysymyksiä enkä uskoakseni ymmärtänyt väärin toimittajien ja urheilijoiden sanomisia. Toisaalta saatoinkin jättää kysymättä asioita, joita pidin itsestään selvyyksinä. Olin ollut haastateltavien kanssa tekemisissä aiemmin työni puolesta, joten hekin tiesivät, että aihe on minulle tuttu. Painotin haastateltaville, että tutkin aihetta opiskelijana, en toimittajana. Tutkijalla voi olla tiedostamattomia ennako-olettamuksia tutkittavasta aiheesta, jos hän tietää siitä paljon jo ennen tutkimuksen tekoa. Itse koen, että ennakkotiedoistani oli tutkimusta tehdessä enemmän hyötyä kuin haittaa. Tämän tutkimuksen luotettavuutta arvioidessani uskon, että olen tehnyt aineistosta tulkintoja, jotka vastaavat tutkittavien käsityksiä todellisuudesta. Minulle on tutkijana erittäin tärkeää, että luotettavuudesta ja uskottavuudesta ei ole tingitty tässä tutkimuksessa.

6.2 Ehdotuksia jatkotutkimukselle

Suomalaisessa urheilujournalismin tutkimuksessa näyttää olevan suuri aukko urheiluhaastattelujen ja erityisesti urheilutapahtumissa tehtävien televisiohaastattelujen kohdalla. Tämä maisterintutkielma tarjoaa runsaasti aiheita, joista tutkimusta voisi jatkaa.

Mixed zone -haastatteluihin liittyvässä tutkimuksessani käsiteltiin pääosin kilpailun jälkeen tapahtuvaa vuorovaikutusta ja median toimintaa. Ennakkohaastatteluja ja muita mediaan liittyviä tilanteita vain sivuttiin. Urheilupsykologian tutkimuksessa on selvitetty mediahuomion suhdetta urheilijan kokemiin suorituspaineesiin (esim. Greenleaf 2001, Kristiansen 2011). Urheilijoiden suhtautumista mediahuomioon ja menestyspaineesiin voitaisiin tutkia Suomessa, kuten Kristiansen työryhmineen on tehnyt Norjassa.

Yksi mielenkiintoinen tutkimuskohde olisi myös asiantuntijakommentaattorit. Tämä tutkimus sai minut pohtimaan, kuinka haastavaa on tuntee paitsi itse laji perinpohjaisesti, tuntee lajiväkeä sisäpiiriläisen tavoin ja kyetä hankkimaan sisäpiiritietoa – ja samalla kommentoida näiden ihmisten suorituksia suorasukaisesti niin studiossa kuin selostuksissa.

Urheilujournalismin tutkimuksessa on käsitelty 2000-luvulla runsaasti sitä, miten eri sukupuoli esitetään urheilumediassa. Naisten ja miesten urheilua käsitellään urheilujournalismissa edelleen erilaisista näkökulmista. Havaitsin analyysini seurauksena, että nais- ja miesurheilijoiden suhtautumisessa mediaan, julkisuuteen ja tunteiden ilmaisemiseen vaikuttaa olevan eroja. Näitä sukupuolten välisiä eroja olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin ja selvittää, ovatko tämän tutkimuksen esittämät erot vain sattumaa, vai onko kyseessä laajempi ilmiö. Muutenkin urheilijoiden suhtautumista esimerkiksi sosiaaliseen mediaan, perinteiseen mediaan ja julkisuuteen voisi tutkia syvemminkin, eikä vain osana laajempaa kokonaisuutta kuten tässä tutkimuksessa tehtiin. Olisi myös kiinnostavaa tutkia, minkälaisia käsityksiä ja kokemuksia joukkuelajien urheilijoilla on median kanssa toimimisesta, ja miten ne eroavat yksilöurheilijoiden kokemuksista, joita tässä tutkimuksessa käsiteltiin.

Television vaikutuksesta urheiluun ja urheilujournalismiin kumpuaa aiheita jatkotutkimukselle. Nykyisessä hybridissä mediaympäristössä vallan on oletettu siirtyneen perinteisistä medioista, kuten televisiosta ja lehdistä, digitaalisille alustoille, mutta urheilun ja mediatapahtumien kontekstissa television asema on edelleen vahva. On syytä pohtia, miten asiaan vaikuttaa se, että televisiojärjestelmä tekee tiivistä yhteistyötä kansainvälisten urheilujärjestöjen ja suur tapahtumia isännöivien, ei-demokraattistenkin valtioiden kanssa. Tutkimuksen tavoitteena olisi arvioida, kykeneekö journalistisin periaattein toimiva urheilumedia haastamaan televisiomedian ja urheilun globaalien toimijoiden suhteita, ja millaisia seurauksia tämä voisi mahdollisesti tuoda urheilujournalismin eettisille ja ammatillisille periaatteille.

Televiisioimittajien työtehtäviin kuuluu arvokilpailuissa muutakin kuin haastattelujen tekemistä. On syytä ottaa huomioon, että mixed zone -haastattelijan työhön voi kuulua myös lähetyksen aloitus- ja lopetusjuontoja sekä studiokeskusteluja esimerkiksi asiantuntijakomentaattorin kanssa. Näissä tehtävissä vaaditaan havaintojeni mukaan pitkälti samoja taitoja kuin haastattelijan työssä, mutta niiden lisäksi esiintymistaito korostuu. Televisiossa työskentelevien toimittajien muut työtehtävät voisivat tarjota uusia tutkimusaiheita, jotka jatkavat siitä, mihin tämä pro gradu -tutkielma jäi.

LÄHTEET

- Beck, Daniel ja Louis Bosshart. 2003. Sports and media. *Communication Research Trends* 22 (4): 3–27.
- Bernstein, Alina ja Neil Blain. 2002. Sport and the Media: The Emergence of a Major Research Field. *Sport in Society* 5 (3), 1–30. <https://doi.org/10.1080/911094213>
- Boyle, Raymond. 2006. *Sports Journalism: Context and Issues*. London: Sage.
- Boyle, Raymond ja Richard Haynes. 2009. *Power Play : Sport, the Media and Popular Culture*. Edinburgh University Press. <https://doi.org/10.1515/9780748635948>
- Boyle, Raymond ja Richard Haynes. 2013. “Sports journalism and social media – a new conversation?”. Teoksessa *Digital media sport – technology, power and culture in the network society*, toimittajat Brett Hutchins ja David Rowe. Abingdon: Routledge. 204–218. <https://doi.org/10.4324/9780203382851-24>
- Boyle, Raymond. 2013. “Reflections on Communication and Sport: On Journalism and Digital Culture.” *Communication and sport* 1 (1–2): 88–99. <https://doi.org/10.1177/2167479512467978>
- Bradshaw, Tom ja Daragh Minogue. 2019. *Sports Journalism: The State of Play*. Taylor and Francis.
- Brügger, Niels. 2022. “Media Events in an Age of the Web and Television: Dayan and Katz Revisited.” *Nordic journal of media studies* 4 (1): 37–55.
- Cassidy, William P. 2017. “Inching Away From the Toy Department: Daily Newspaper Sports Coverage of Jason Collins’ and Michael Sam’s Coming Out.” *Communication and sport* 5 (5): 534–553. <https://doi.org/10.1177/2167479516642205>
- Chovanec, Jan. 2021. “Saving One’s Face from Unintended Humour: Impression Management in Follow-up Sports Interviews.” *Journal of pragmatics* 176: 198–212. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.01.021>
- Collins, Tony. 2013. *Sport in capitalist society: A short history*. Abingdon: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203068113>

- Dashper, Katherine, Thomas Fletcher ja Nicola McCullough. 2015. *Sports Events, Society and Culture*. London: Routledge.
- Dowse, Suzanne. 2015. Knowing the rules and understanding the score. Teoksessa *Sports events, society and culture*, toimittajat Katherine Dashper, Thomas Fletcher ja Nicola McCullough. 205–220. Taylor & Francis Group.
<https://doi.org/10.4324/9780203528020-14>
- Dayan, Daniel ja Elihu Katz. 1992. *Media Events: The Live Broadcasting of History*. Harvard University Press. ProQuest Ebook Central. <https://doi.org/10.4159/9780674030305>
- Deninger, Dennis. 2022. *Live Sports Media: The What, How and Why of Sports Broadcasting*. 2. painos. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003165590>
- Ekström, Mats ja Åsa Kroon Lundell. 2011. "BEYOND THE BROADCAST INTERVIEW: Specialized Forms of Interviewing in the Making of Television News." *Journalism studies (London, England)* 12 (2): 172–187.
<https://doi.org/10.1080/1461670X.2010.493328>
- Eljand-Kärp, Viivika ja Halliki Harro-Loit. 2020. Journalists interviewing elite athletes: Dumb answers or bad questions? *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies* 12 (1): 79–97. https://doi.org/10.1386/cjcs_00015_1
- English, Peter. 2018. Sports Journalism. Oxford Research Encyclopedia of Communication. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.873>
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Farrington, Neil. 2012. *Race, Racism and Sports Journalism*, London: Routledge,
<https://doi.org/10.4324/9780203146309>
- File, Kieran Andrew. 2015. The strategic enactment of a media identity by professional team sports players. *Discourse & Communication*, 9 (4), 441–464.
<https://doi.org/10.1177/1750481315576837>
- Frosh, Paul ja Amit Pinchevski. 2018. "Media and Events after Media Events." *Media, Culture & Society* 40 (1): 135–138.

- Glück, Antje. 2016. "What Makes a Good Journalist?: Empathy as a Central Resource in Journalistic Work Practice." *Journalism studies (London, England)* 17 (7): 893–903. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1175315>
- Glück, Antje. 2021. "Replacing the Public with Customers: How Emotions Define Today's Broadcast Journalism Markets. A Comparative Study Between Television Journalists in the UK and India." *Journalism studies (London, England)* 22 (12): 1682–1700. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1977166>
- Greenleaf, Christy, Daniel Gould ja Kristen Dieffenbach. 2001. Factors Influencing Olympic Performance: Interviews with Atlanta and Nagano US Olympians. *Journal of Applied Sport Psychology* 13 (2): 154–184. <https://doi.org/10.1080/104132001753149874>
- Hardin, Marie, Bu Zhong ja Erin Whiteside. 2009. "Sports Coverage: 'Toy Department' or Public-Service Journalism? The Relationship Between Reporters' Ethics and Attitudes Toward the Profession." *International journal of sport communication* 2 (3): 319–339.
- Hardin, Marie ja Bu Zhong. 2010. "Sports Reporters' Attitudes about Ethics Vary Based on Beat." *Newspaper research journal* 31 (2): 6–19.
- Herkman, Juha. 2001. *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme. 2001. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Holthus, Barbara G., Isaac Gagné, Wolfram Manzenreiter ja Frantz Waldenberger. 2020. *Japan through the Lens of the Tokyo Olympics*. 1. painos. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003033905>
- Horne, John. 2007. "The Four 'Knowns' of Sports Mega-Events." *Leisure studies* 26 (1): 81–96.
- Hutchins, Brett ja David Rowe. 2012. *Sport Beyond Television: The Internet, Digital Media and the Rise of Networked Media Sport*. Lontoo: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203120415>
- Jennings, Andrew. 2011. "Investigating Corruption in Corporate Sport: The IOC and FIFA." *International review for the sociology of sport* 46 (4): 387–398.

- Juhila, Kirsi. 2021a. Koodaaminen. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. [Viitattu 17.03.2024.]
- Juhila, Kirsi. 2021b. Teemoittelu. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. [Viitattu 17.03.2024.]
- Kolamo, Sami. 2018. *Mediaurheilu: Tunnetalouden dynamo*. Tampere: Vastapaino.
- Kolamo, Sami ja Ilkka Levä. 2022. "Tällä hetkellä jalkapallolla ei ole mitään merkitystä": Qatarin jalkapallon MM-kisat 2022 malliesimerkkinä urheilun kuvanäytöksellisyyden voimasta."
- Kristiansen, Elsa, Dag Vidar Hanstad ja Glyn C. Roberts. 2011. "Coping with the Media at the Vancouver Winter Olympics: 'We All Make a Living Out of This.'" *Journal of applied sport psychology* 23 (4): 443–458.
- Laine, Antti ja Riikka Turtiainen. 2018. Urheilujournalismi vallan vahtikoirona? : tapauskohtaisessa tarkastelussa huippu-urheilun muutostyötä käsittelevä uutisointi suomalaisissa sanomalehdissä. *Media ja viestintä*, 41 (4): 280–301.
<https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/77461>
- Li, Bo, Olan Scott, Stirling Sharpe, Sarah Stokowski ja Qian Zhong. 2022. Patriot, Expert, or Complainer? Exploring How Athletes Express Themselves at Olympic Games' Press Conferences. *Sport Marketing Quarterly*. 31 (3)
<https://doi.org/10.32731/SMQ.313.0922.05>
- Liang, Limin. 2013. "Television, Technology and Creativity in the Production of a Sports Mega Event." *Media, culture & society* 35 (4): 472–488.
<https://doi.org/10.1177/0163443713483795>
- Mirer, Michael. 2023. "'The Media Answer': How Athletes Conceptualize Their Relationship to the Press in the Players' Tribune." *Communication and sport*.
<https://doi.org/10.1177/21674795231217169>
- Martiskainen, Seppo. 2016. *Yleisurheilu Suomen historiassa*. Helsinki: Suomen Urheiluliitto.
- Mitu, Bianca ja Stamatis Poulakidakos. 2016. *Media Events: A Critical Contemporary Approach*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

- O'Boyle, Neil ja Aaron Gallagher. 2023. "Sports Organizations and Their Defensive Mediatization Strategies: The Sports Journalist's Perspective." *Journalism and Media* 4 (2): 665–678. <https://doi.org/10.3390/journalmedia4020042>
- Pantti, Mervi. 2010. "The Value of Emotion: An Examination of Television Journalists' Notions on Emotionality." *European journal of communication (London)* 25 (2): 168–181. <https://doi.org/10.1177/0267323110363653>
- Papa, Françoise. 2012. Global Media Events: Communications Strategies, Social Network Patterns and Propaganda Models – A Complex and Challenging Reconciliation. *The International Journal of the History of Sport*. 29 (16): 2218–2230. <https://doi.org/10.1080/09523367.2012.744518>
- Perreault, Gregory ja Daniel Nölleke. 2022. "What Is Sports Journalism? How COVID-19 Accelerated a Redefining of U.S. Sports Reporting." *Journalism studies (London, England)* 23 (14): 1860–1879. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2022.2117237>
- Puijk, Roel. 2000. "A GLOBAL MEDIA EVENT?: Coverage of the 1994 Lillehammer Olympic Games." *International review for the sociology of sport* 35 (3): 309–330. <https://doi.org/10.1177/101269000035003005>
- Puusa, Anu ja Pauli Juuti. 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus.
- Rivenburgh, Nancy K. 2003. The Olympic Games: Twenty-First Century Challenges as a Global Media Event. Teoksessa *Sport, Media, Culture : Global and Local Dimensions*, toimittajina Alina Bernstein ja Neil Blain. London. Frank Cass. <https://doi.org/10.4324/9780203045831>
- Rowe, David. 2007. Still the "toy department" of the news media? *Journalism* 8 (4): 385–405. <https://doi.org/10.1177/1464884907078657>
- Rowe, David. 2009. Media and Sport: The Cultural Dynamics of Global Games: Media and Sport: Global Cultural Dynamics. *Sociology compass* 3 (4): 543–558. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2009.00225.x>
- Ruusuvuori, Johanna ja Pirjo Nikander. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa *Tutkimushaastattelun käsikirja*, toimittajat Hyvärinen, Matti, Pirjo Nikander ja Johanna Ruusuvuori. Tampere: Vastapaino, 357–370.

Sailors, Pam R., Sarah Teetzel, ja Charlene Weaving. 2012. "No Net Gain: A Critique of Media Representations of Women's Olympic Beach Volleyball." *Feminist media studies* 12 (3): 468–472.

Schultz, Bradley. 2001. *Sports Broadcasting*. Burlington: Taylor & Francis.

Seppänen, Janne. 2005. *Visuaalinen kulttuuri: teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.

Seuri, Olli. 2020. *Avoin kysymys: haastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Tamir, Ilan ja Sam Lehman-Wilzig. 2023. "The Routinization of Media Events: Televised Sports in the Era of Mega-TV." *Television & new media* 24 (1): 106–120.
<https://doi.org/10.1177/15274764221080989>

Trunecka, Ondrej. 2022. "Sports News, Commentary and Interviews, From the Other Side: Journalists Seen Through the Eyes of Athletes." *Communication and sport* 10 (3): 477–492.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (uud. laitos). Helsinki: Tammi.

Wanta, Wayne. 2013. "Reflections on Communication and Sport: On Reporting and Journalists." *Communication and sport* 1 (1–2): 76–87.

Wenner, Lawrence A. 1998. *Mediasport*. 1. painos. London: Routledge, 1998.

Haastattelut

Arapi, Elsa. 2024. Senior Sports Rights Manager, European Broadcasting Union.
Sähköpostihaastattelu. 2.3.2024.

Saaranluoma, Riku. 2024. Urheiluvoikeuksien ja kumppanuuksien päällikkö, Yleisradio Oy.
Haastattelu. Helsinki. 26.1.2024.

Verkkosivut ja journalistiset artikkelit

Chmielewski, Dawn. 2024. Netflix to stream WWE Raw in \$5 billion bet on live events.
Reuters. 23.1.2024. Viitattu 14.3.2024.
<https://www.reuters.com/business/media-telecom/netflix-stream-wwe-raw-2025-2024-01-23/>

- Finnpanel. 2024. Vuoden 2023 katsotuimmat lähetykset kanavittain. Viitattu 18.3.2024.
<https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vuosi/topv/2023/yle2.html>
- Goldich, Mitch. 2021. Here's Why the Swimming Finals Are Held in the Morning at Tokyo Olympics. Sports Illustrated. 25.7.2021. Viitattu 21.4.2024.
<https://www.si.com/olympics/2021/07/25/tokyo-olympics-swimming-schedule-us-prietime-finals>
- Kansainvälinen olympiakomitea. 2021. Tokyo 2020 Audience & Insights Report. Julkaistu joulukuussa 2021. Viitattu 21.3.2024.
<https://stillmed.olympics.com/media/Documents/International-Olympic-Committee/IOC-Marketing-And-Broadcasting/Tokyo-2020-External-Communications.pdf>
- Kansainvälinen olympiakomitea. 2024. Olympic Marketing Fact File 2024 Edition. Julkaistu helmikuussa 2024. Viitattu 21.3.2024.
<https://stillmed.olympics.com/media/Documents/International-Olympic-Committee/IOC-Marketing-And-Broadcasting/IOC-Marketing-Fact-File.pdf>
- Kansainvälinen olympiakomitea. IOC - Funding <https://olympics.com/ioc/funding>
- Mällinen, Janne. 2013. Ylen tv-kanavat nettijakeluun. Yle Uutiset. 22.4.2013. Viitattu 18.4.2024. <https://yle.fi/a/3-6589356>
- Nissinen, Hannes. 2023. Suuri salaisuus paljastui – kaikki sauvojen suhinat hiihtolähetyksissä eivät olekaan aitoja, vaan äänet soittaa muusikko. Yle Kulttuurcocktail. 23.11.2023. Viitattu 5.2.2024. <https://yle.fi/aihe/a/20-10005843>
- Pattisson, Pete ja Niamh McIntyre. 2021. Revealed: 6,500 migrant workers have died in Qatar since World Cup awarded. The Guardian. 23.2.2021. Viitattu 14.1.2024.
<https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/23/revealed-migrant-worker-deaths-qatar-fifa-world-cup-2022>
- Pääkkönen, Leo ja Ulpu Marjomaa. 2021. Helsingin kesäolympialaiset 1952. Historia Helsinki -hanke. 18.8.2021. Viitattu 17.4.2024.
<https://historia.hel.fi/fi/kaannekohdat/toinen-maailmansota-ja-jalleenrakennuskausi/helsingin-kesaolympialaiset-1952>
- Reedy, Joe. 2024. Super Bowl was the most-watched program ever in the US, averaging 123.7 million viewers. AP News. 13.2.2024. Viitattu 18.3.2024.

<https://apnews.com/article/super-bowl-ratings-2024-chiefs-49ers-cbs-e2f0288ea474bd564ee4df430e41b8bd>

Saarinen, Ossi ja Joel Holma. 2022. Mika Lehtimäki eroaa Olympiakomitean huippu-urheiluyksikön johtajan pestistä. 28.3.2022. Viitattu 22.4.2024.
<https://yle.fi/a/3-12378613>

Smolander-Slotte, Riikka. 2022. Suomen maajoukkueen entistä päävalmentajaa epäillään vuosia kestäneestä epäasiallisesta toiminnasta – voimistelijat kertovat jatkuvasta laihduttamisesta ja syömishäiriöistä. Yle Urheilu. 16.11.2022. Viitattu 19.5.2024.
<https://yle.fi/a/74-20004846>

Sponsor Insight. 2024. Sponsor Navigator 2024: Wilma Murto suomalaisten suosikkiurheilija. 14.3.2024. Viitattu 12.4.2024.
<https://www.sponsorinsight.fi/post/sponsor-navigator-2024-wilma-murto-suomalaisten-suosikkiurheilija>

Suopuro, Micke. 2022. Olympiakomitean huippu-urheilupomo Mika Lehtimäki sai varoituksen naiseen kohdistuneesta epäasiallisesta käytöksestä. Yle Urheilu. 24.3.2022. Viitattu 22.4.2024. <https://yle.fi/a/3-12374797>

World Athletics. 2023. World Athletics Championships Budapest 2023 Media Guide. Viitattu 30.1.2024.
https://assets.aws.worldathletics.org/document/WABP23_Media_Guide_V8.pdf?_gl=1*seitsk*_ga*MjA3ODc4OTY4NC4xNjg2NTgzNDY4*_ga_7FE9YV46NW*MTcxNDEzMjAyOS4yOS4wLjE3MTQxMzlwMzUuMC4wLjA

LIITE 1: URHEILIJOIDEN HAASTATTELURUNKO

Urheilumedia ja mixed zone

Mitä ajattelet nykyisestä urheilumediasta? Mikä viimeisin kokemuksesi siitä on ollut?

Mitä ajatuksia herää sanoista "mixed zone"?

Mikä on mielestäsi urheilijan mediavastuu? Tiesitkö, että ei ole pakko jäädä kommentoimaan, jos ei halua?

Vuorovaikutus mixed zonella

Kuvaile haastattelutilanteita arvokisojen mixed zonella. Mitä yleisesti ottaen ajattelet niistä?

Mitä tapahtuu ennen ja jälkeen haastattelun?

Kuvaile, mitä ajattelet siitä tilanteesta, kun pitää mennä mixed zonelle. Mitkä asiat siihen tunteeseen vaikuttavat?

Onko kisan jälkeiseen haastatteluun meno enemmän pääsemistä vai joutumista?

Miten suhtaudut tunteiden näyttämiseen tv-haastatteluissa?

Televisiohaastattelujen sisältö

Mitkä asiat vaikuttavat haastattelun sujuvuuteen ja tunnelmaan?

Minkälaiset kysymykset on mielestäsi hyviä kilpailun jälkeen?

Miten arvioisit esimerkiksi kysymystä "miltä nyt tuntuu"?

Tarvitaanko mielestäsi näitä kilpailun jälkeisiä haastatteluja ylipäättäen?

Yleisö ja julkisuus

Näetkö mixed zone -haastattelun hyödyllisenä sinulle?

Ajatteletko, että haluat välittää tietynlaisen kuvan itsestäsi tv-haastatteluissa?

Missä tilanteissa ajattelet yleisöä?

Missä tilanteissa ajattelet yleisöä?

Miten suhtaudut julkisuuteen?

Oletko saanut mediakoulutusta? Oletko kaivannut sellaista?

Minkälaisen kuvan televisio välittää huippu-urheilusta?

Urheilijan ja toimittajan välinen suhde

Ovatko tv-haastattelut jollakin tavalla erilaisia kuin radiohaastattelut tai lehtihaastattelut?

Miten kuvailisit omaa suhdettasi toimittajiin?

Urheilumedian rakenteet

Koetko, että mz-haastatteluissa on jotain kirjoittamattomia sääntöjä, että mistä puhutaan ja mitä tilanteessa tulee tapahtua?

Noudattavatko kaikki niitä sääntöjä?

Pitääkö urheilijoiden / saavatko urheilijat ottaa kantaa yhteiskunnallisiin asioihin?

Onko mixed zone sopiva foorumi siihen?

Moni huippu-urheilija sanoo urheilevansa "vain itseään varten". Mitä mieltä olet tästä väitteestä?

Minkälaisena näet mixed zonen tulevaisuuden?

LIITE 2: TOIMITTAJIEN HAASTATTELURUNKO

Vuorovaikutus mixed zonella

- Kuvaile tilanteita mixed zonella (sekä tavallisia että niitä, jotka ovat jääneet parhaiten mieleen)
- Mitä tilanteessa tapahtuu ennen, haastattelun aikana, sen jälkeen?

Televisiohaastattelut

- Kerro taustastasi toimittajana.
- Mitkä asiat vaikuttavat haastattelun sujuvuuteen ja tunnelmaan?
- Minkälainen on hyvä haastattelu?
- Minkälaisia taitoja haastatteleminen televisiossa vaatii?
- Miten urheilijasta saa eniten irti?
- Mitä suorassa tv-lähetyksessä pitää ottaa huomioon?
- Miten suora lähetys vaikuttaa urheilijan kanssa vuorovaikuttamiseen?

Urheilijan ja toimittajan välinen suhde

- Miten kuvailisit omaa suhdettasi urheilijoihin?
- Kuinka läheisiä toimittaja ja urheilija voivat olla?
- Kuinka kriittisiä toimittajat voivat olla urheilijoita, taustahenkilöitä ja urheilujärjestöjä kohtaan mixed zonella ja toimituksessa? Mitkä asiat vaikuttavat tähän?

Televisiourheilu

- Tekeekö urheilutapahtumassa tv-haastatteluja tekevä toimittaja journalismia vai viihdettä?
- Minkälaisen kuvan televisio välittää huippu-urheilusta?
- Kyseenalaistatko urheilun televisiointiin ja tv-haastatteluihin liittyviä rakenteita? Miksi/miksi et?

Urheilumedian rakenteet

- Koetko, että mz-haastatteluissa on jotain kirjoittamattomia (tai kirjoitettujakin) sääntöjä, että mistä puhutaan ja mitä tilanteessa tulee tapahtua? Noudattavatko kaikki niitä sääntöjä?
- Kuuluvatko urheilun ulkopuoliset asiat mz-haastatteluihin?
- Toimittajan autonomia, ovatko kaikki työntekoon liittyvät asiat omassa hallussasi?
- Mitkä asiat ohjailevat työntekoa/haastatteluja mixed zonella (fyysiset ja kuvaannolliset rakenteet)
- Miten suhtaudut työn rajoituksiin?
- Minkälainen asema eri tv-yhtiöillä on verrattuna toisiinsa? Mikä on tv-toimittajien asema verrattuna printtitoimittajiin?
- Minkälaisena näet mixed zonen tulevaisuuden?